

POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC
COOPERATION»

THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF
CARDINAL STEFAN WYSHINSKY IN WARSAW

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

**Варшава, Республіка Польща
2019**

Академічна доброчесність: виклики сучасності : збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 14.10 — 25.10.2019) / Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці», Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського, Фундація ADD. — Варшава, 2019. — 159 с.

Головний редактор:
ГЛАВЧЕВА Ю. М., НТУ «ХПІ», Україна

Редакційна колегія:

ЦМОЦЬ І. Г., Доктор технічних наук, професор, Національний університет «Львівська політехніка», Україна

ПРЯДКО В. В., Академік АЕНУ, доктор економічних наук, професор, Університет Короля Данила, Україна

GAVRYLIUK I., Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii, Варшавський університет, Польща

РУДАК Т. В., Доктор права Віденського Університету, Австрія

ГРЕБЕНЮК Н. В., Кандидат економічних наук, Університет Короля Данила, Україна

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією — Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

© Інститут Міжнародної Академічної і Наукової Співпраці, 2019
© Фундація АДД, 2019

ЗМІСТ

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ	8
Анастасьєва О. А.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	9
Борисович О. В., Задоріжна Н. І.	
ПРОБЛЕМА АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	11
Бригінець О. О.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	17
Будурова Г. М.	
ДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ САМОПЛАГІАТУ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	21
Вакуленко К. М.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — СКЛАДОВІ ТА ПРИНЦИПИ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	25
Гайдур Г. І.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНИЙ ПРИНЦИП НАУКОВЦЯ	27
Герасименко Н. А., Кірейцева О. В.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО- НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ	33
Горбашевська М. О., Нетребя М. М., Тимофєєва І. Б.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — ОСВІТЯНСЬКА КУЛЬТУРА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	37

Гофман О. Р.	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ.....	40
Гребеннікова А. А.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧАСТИНА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НУБІП УКРАЇНИ.....	44
Гречанюк Л. М.	
ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НУБІП УКРАЇНИ.....	47
Грицай С. О.	
СТАН СПРИЯННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ НА ЛАНАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО ПРОСТІРУ.....	51
Дудка Л. О.	
ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ	58
Загорулько М. О.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ.....	61
Ігонін Р. В.	
ОКРЕМІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ.	64
Ковальчук Ю. І.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ.....	69
Лютянська Н. І.	
АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ	74
Лиса Н. К.	
ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ТА ТВОРЧОМУ СВІТІ.....	77

Мельничук В. П.	
ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	81
Мельничук О. Ф.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ	83
Місевич М. А., Ходаківський В. М.	
ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СИСТЕМІ ЇХ МЕНЕДЖМЕНТУ	87
Неурова А. Б.	
ПРИНЦИПИ ТА ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	91
Новицький А. М.	
ПЛАГІАТ ЯК СПОСІБ ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ.....	95
Онищук Н. В., Білоус І. М.	
ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВІННИЦЬКОМУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ІНСТИТУТІ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	100
Орлова Н. Г.	
ДО ПИТАННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ	104
Пахолок І. Р.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ.....	107
Рибалка І. С.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — ВИКЛИК СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ	111

Сегеда Н. А.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИКЛИК ДО ОСВІТНІХ ПРАКТИК	114
Слободянюк О. М.	
СТАВЛЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРАКТИК АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ.....	117
Степанов О. В.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК АТРИБУТ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ...	120
Стрельнікова В. А.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ ДЛЯ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ	124
Сухова А. В.	
ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА.....	127
Тараненко І. В., Новік С. М.	
АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «САМОПЛАГІАТ»	131
Трофіменко Ю. Ю., Трофіменко Ю. П.	
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК ФУНДАМЕНТ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ.....	134
Федак Н. В.	
УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	137
Федина Б. І.	
ЗАПОБІГАННЯ ПРОЯВАМ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	141
Фролова Н. В.	
ІМПЛІМЕНТАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДУХОВНОСТІ НА КАФЕДРІ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ	

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА	145
--	------------

Шабельник Т. В.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ В ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБОТАХ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЮ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ТА ДОКТОРА НАУК В УКРАЇНІ.....	148
--	------------

Шиндерук С. О.

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КРАЇНАХ , ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ	151
---	------------

Шуфнарович М. А.

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	154
--	------------

ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ- СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В НАЯВНІЙ ФОРМІ	159
---	------------

ПРО ОРГАНІЗАТОРІВ

Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці» (ІМАНС, REGON 36590701300000) є неурядовою та некомерційною організацією, створеною на засадах добровільності, гуманності та гласності. Метою створення та діяльності ІМАНСу є сприяння розвитку потенціалу та підвищення академічної мобільності науковців та фахівців на арені міжнародної освіти.

Місце проведення стажування: державний вищий навчальний заклад Республіки Польща — Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві (REGON 006237430).

Проходження стажування забезпечує освітня Fundacja ADD (Варшава, KRS: 0000502104), метою діяльності якої є сприяння адаптації та інтеграції українських мігрантів за кордоном.

*Анастасєва О. А.,
канд. філол. наук, доцент кафедри мовної підготовки,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Академічна доброчесність декларується більшістю університетів світу, вона закарбована в заявах про місію та представлена в кодексах честі, а також викладається на уроках етики та відзначається в програмах. Багато університетів на своїх веб-сайтах мають розділи, присвячені академічній доброчесності, які визначають, що цей термін означає для конкретної установи.

Кодекс честі надає підстави вчителям та студентам суворо карати тих, хто скоїв академічну нечесність. До призначення завдання складається почесне зобов'язання, його потрібно прочитати та підписати, що засвідчує, що студент погоджується не порушувати жодних правил [4].

Поняття академічної доброчесності чітко визначене законодавством України як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1, ч.1 ст.42]. Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання [1, ч.1 ст.42].

У буденній свідомості академічна доброчесність розуміється як уникнення обману або плагіату. Але цей концепт включає такі цінності, як дотримання академічних стандартів; чесність та суворість у науково-дослідних та академічних публікаціях, нескомпрометованість з необережності або через певний інтерес [2, с. 86].

Прикладом масштабної фальсифікації є історія, що стосується дослідження методу проектів, який виник на початку ХХ століття у Сполучених Штатах. Його засновниками вважаються Дж. Дьюї, В. Х. Кілпатрик та Е. Коллінгз, які намагалися знайти спосіб розвивати активне самостійне мислення учнів, щоб навчити їх не тільки запам'ятовувати та відтворювати знання, які вони здобули в школі, а й застосувати його на практиці. Сама ідея віддати учневі відповідальність за навчальний процес на той час була революційною та й досі. Однак є дослідження, що ставлять під сумнів достовірність фактів, які свого часу стали свідченням революційності проектного методу. Документ під назвою, що говорить сам за себе «Підробка дисертації: Еллсворт Коллінгз, Вільям Х. Кілпатрик та «навчальний план, що передбачає розроблення проекту»» містить перегляд дисертації Коллінга, зокрема, так званого «проекту дослідження тифу». Документи доводять, що експеримент ніколи не проходив так, як описано, і що Коллінгс сфабрикував його дані «для того, щоб відповідати системі координат Кілпатрика та представити переконливі дані про можливість та перевагу навчання, орієнтованого на дітей» [3].

Отже, дотримання академічної доброчесності є актуальною проблемою суспільства, що носить глобальний, понад часовий характер, а тому це питання потребує пильного вивчення.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018. — № 38-39. — Ст.42.
2. Kirk A. Learning and the Marketplace: A Philosophical, Cross-Cultural (and Occasionally Irreverent) Guide for the Business and Academe / Alison Kirk. —Southern Illinois University Press; 1st edition, 1996. — 224 p.
3. Knoll M. Faking a dissertation: Ellsworth Collings, William H. Kilpatrick, and the 'project curriculum' / Michael Knoll // Journal of Curriculum Studies. — Vol. 28. — № 2. — 1996. — P. 193-222.

4. Tatum H., Schwartz B. M. Honor Codes: Evidence Based Strategies for Improving Academic Integrity / Holly Tatum, Beth M. Schwartz // Theory into Practice. — 2017. — № 56 (2). — P. 129-135.

Борисович О. В.,
канд. філол. наук, викладач кафедри
англійської філології та міжкультурної комунікації
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Задоріжна Н. І.,
канд. філол. наук, викладач кафедри
англійської філології та міжкультурної комунікації
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМА АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для сучасної науки характерна міждисциплінарність та розширення парадигми досліджень. Найбільш актуальними, плідними та перспективними виявляються такі дослідження, що логічно поєднують як різноманітні підходи та прийоми аналізу, так і новітні досягнення техніки та інформаційних технологій. За таких умов проблема наукової достовірності та академічної доброчесності постає особливо гостро.

Незважаючи на те, що переважна більшість учасників учбового процесу у вищій школі обізнані з поняттям академічної доброчесності, деякі з них продовжують вдаватися до недоброчесних практик та порушення етичних принципів. Зрештою плагіат у вищих ланках освітньої системи призводить до деградації інфраструктури.

Проблема плагіату має комплексний характер і зумовлена цілою низкою причин, серед яких студенти називають брак часу, бажання отримати високі бали,

вплив студентської спільноти, легкий доступ до матеріалів в інтернеті і власні лінощі [1]. Не менш вагомими причинами такої ситуації є демотивованість та відсутність інтересу до навчання. Ще одним важливим чинником є загальний соціально-економічний стан суспільства та ставлення до здобуття освіти, коли студенти не пов'язують навчання у закладі вищої освіти із майбутньою професійною діяльністю. Для вирішення проблеми необхідний жорсткий контроль за рівнем якості інтелектуальних продуктів, заохочення здобувачів до самостійного мислення та проведення просвітницьких кампаній з цього питання. «Застосування заходів академічної відповідальності має сенс, якщо учасники освітнього процесу розуміють зміст чинних норм, підстави і процедури притягнення до академічної відповідальності» [10].

Забезпечення належної якості вищої освіти передбачає дотримання стандартів академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу. Поняття академічної доброчесності як важливого елементу сучасної освіти почало розглядатися ще з початку 1960-х років. На основі даних, отриманих у результаті опитування студентів, дослідники почали розробляти принципи академічної доброчесності. [2]. Одним із результатів проведених досліджень стало створення міжнародного центру *академічної доброчесності* (the International Center for Academic Integrity), який розробив визначення академічної доброчесності на основі таких універсальних цінностей, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та відвага [6].

Критерії академічної доброчесності в українському освітньому середовищі сформульовані у законі про Освіту, де поняття академічної доброчесності визначене як «сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі» [3]. Також у законі прописані «єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат,

самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання)» [3].

Важливим кроком у реалізації принципів академічної доброчесності на рівні закладів вищої освіти є створення кодексу академічної етики та етичної комісії вищого навчального закладу [3]. Впровадження такого визначального документу має на меті «створити дієвий механізм контролю та заохочення до дотримання правил академічної доброчесності» [4]. У Київському національному університеті імені Тараса Шевченка етичний кодекс університетської спільноти був ухвалений у 2018 році [2]. В ньому сформульовані етичні норми діяльності професорсько-викладацького складу та здобувачів освіти.

Академічна доброчесність – це багатовимірне поняття, яке охоплює багато аспектів, зокрема дотримання етичних норм співпраці серед студентської спільноти. Численні дослідження показують, що однією з найпоширеніших форм порушення академічної доброчесності у студентському середовищі є плагіат [5]. До кола питань, пов'язаних із плагіатом та списуванням у студентському середовищі, входить визначення причин таких явищ, ставлення до них студентів і викладацького складу та способи вирішення проблеми.

Для визначення рівня поширеності плагіату серед студентів та з'ясування причин, що спонукають студентів до такої практики під час навчального процесу, використовують дані, отримані під час опитування. Моніторинг випадків порушення правил проведення постійно проводиться в різних країнах, оскільки це не локальна, а міжнародна проблема [5]. За даними звіту Організації економічного співробітництва та розвитку на тему доброчесності в освіті в Україні за 2017 рік понад 90% студентів вдавалися до плагіату або списування [7].

Методи подолання академічної недоброчесності включають низку заходів щодо попередження, виявлення та реагування на випадки плагіату та списування. До рекомендацій щодо боротьби з академічною недоброчесністю, запропонованих законом України «Про вищу освіту», входить використання спеціалізованих

програм для виявлення плагіату. В 2018 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка уклав договір про співпрацю із компанією «Антиплагіат», яка надає програмне забезпечення для перевірки кваліфікаційних робіт студентів.

Очевидно, що неможливо покращити ситуацію виключно за рахунок впровадження сучасних цифрових технологій, без зміни ставлення до випадків порушення етичних принципів з боку всіх учасників навчального процесу. Як показує міжнародний досвід, зміна ставлення до плагіату та зменшення випадків недоброчесної поведінки можлива за умов підвищення рівня академічної культури у вищих навчальних закладах [5]. Як показало опитування студентів українських вищих навчальних закладів, навіть за умов достатньої обізнаності з формами плагіату, рівень толерування плагіату залишається високим [1].

Традицію дотримання студентами правил академічної доброчесності слід формувати ще з моменту вступу до вищих навчальних закладів. Важливо приділити увагу розвитку знань та навичок роботи із науковими джерелами, коли студенти починають виконувати власні дослідження. Із практичного досвіду керування курсовими роботами на другому курсі можна зробити висновок, що студенти мають значні проблеми із належним оформленням наукових джерел та загальним розумінням того, що таке плагіат і чому він неприпустимий в академічному середовищі. Соціологічні дослідження форм академічної нечесності та ставлення студентів до них показують, що «приблизно половина переписує запозичені тексти власними словами без посилань на джерела, а понад третини регулярно завантажують реферати з мережі Інтернет та видають їх за власні. Не менш поширеними є практики використання тексту без посилання на автора, зміна порядку слів у реченнях під час копіювання текстів тощо» [1].

Не менш гостро проблема плагіату стосується і виконання письмових завдань під час семестру, коли студенти подають роботи, завантажені з інтернету, лише частково перефразовуючи їх зміст. Особливо актуальним це питання є для підготовки студентів-філологів, які вивчають іноземні мови. Опанування

іноземної мови передбачає розвиток основних мовних навичок: слухання, говоріння, читання та письма. Як показує практика, студенти відчують складнощі із написанням окремих видів робіт (напр. стаття, лист, рецензія тощо) та викладенням роздумів і аргументів у формі есе. Замість представлення оригінальної самостійно виконаної роботи студенти вдаються до копіювання чужих робіт, ідей та думок. Методом подолання такої негативної практики могло б бути виділення окремих годин, спрямованих на розвиток та вдосконалення навичок письма, постійна перевірка робіт на плагіат та система контролю, яка спонукатиме студентів працювати самостійно.

Отже, чесність у навчанні та викладанні є базовою умовою побудови довіри між усіма причетними до освітнього процесу. Повага до власної думки починається з поваги до думок інших, а повага до власного тексту – з поваги до чужих. Ці постулати є основою чесного функціонування спільноти довіри, взаємоповаги та честі [9].

Насамкінець, слід зазначити, що для зміни ставлення студентів до використання плагіату має якісно змінитися і система вищої освіти. В сучасних умовах, коли цифрові технології дають миттєвий доступ до всієї необхідної інформації, особливо важливо змістити акценти на методи роботи з інформацією, розвиток навичок критичного мислення та самостійної роботи. Для цього завдання та тести для контролю знань повинні бути розроблені таким чином, щоб їх не можна було просто скопіювати з інтернету у формі готових відповідей.

Короткий огляд ситуації із плагіатом у вищих навчальних закладах показує, що становлення нової академічної культури в Україні триває і потребує консолідованої роботи науково-викладацького складу і здобувачів освіти. Позитивні зміни у цьому процесі сприятимуть підвищенню рівня якості освіти та професійної підготовки студентів, адже академічна чесність є основою сталого розвитку університету.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артьомов П. М. Академічна нечесність як елемент академічної культури українського студентства: результати емпіричних досліджень / П. М. Артьомов, І. В. Пак // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». — 2017. — № 37. — С. 234-240.
2. Етичний кодекс університетської спільноти Київського національного університету імені Тараса Шевченка. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/ethical-code/Ethical-code-of-the-university-community.pdf> (дата звернення: 19.08.2019).
3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 16.08.2019).
4. Кодекси честі у боротьбі за академічну доброчесність — думка професорів Центру академічної доброчесності. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://saiup.org.ua/resursy/pryntsypova-borotba-za-akademichnu-dobrochesnist-dumka-profesoriv-tsentru-akademichnoyi-dobrochesnosti/>_____ (дата звернення: 19.08.2019).
5. Bretag T. Academic Integrity. *Oxford Research Encyclopedia of Business and Management*. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://oxfordre.com/business/view/10.1093/acrefore/9780190224851.001.0001/acrefore-9780190224851-e-147> (дата звернення: 15.08.2019).
6. Fundamental Values of Academic Integrity. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://academicintegrity.org/fundamental-values> (дата звернення: 15.08.2019).
7. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oecd.org/education/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine-9789264270664-en.htm> (дата звернення: 14.08.2019).

8. Šprajc, Polona & Urh, Marko & Jerebic, Janja & Trivan, Dragan & Jereb, Eva. Reasons for Plagiarism in Higher Education. Organizacija, Volume 50 Number 1, February 2017. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/315057745_Reasons_for_Plagiarism_in_Higher_Education (дата звернення: 20.08.2019).

9. Академічна доброчесність: практичний вимір [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/akadem-dobrochesnist/> (дата звернення 14.09.2019).

10. Як підтримати академічну доброчесність в університеті [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-pidtrimati-akademichnu-dobrochesnist-v-universiteti-mon-rozrobilo-ta-nadislalo-na-zvo-rekomendaciyi-z-akademichnoyi-dobrochesnosti> (дата звернення 14.09.2019).

Бригінець О. О.,
*д-р. юрид. наук, доцент, професор кафедри цивільного,
господарського, адміністративного права та
правоохоронної діяльності*
Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

В сучасних непростих умовах розвитку вітчизняного суспільства питання академічної доброчесності набувають поступово більшого значення. Сучасні технології надають змогу досить швидко долучатись, ефективно використовувати найпрогресивніші надбання людства у будь-якій сфері. Але разом з тим це створює можливість для неналежного запозичення, привласнення і використання чужих ідей та думок без узгодження відповідного процесу з автором. Сучасні комп'ютери полегшують плагіат, але вони також дозволяють спростити методи

знаходження запозичених елементів роботи і визначити ступінь авторства роботи в цілому. Дійсно у всесвітній мережі розміщуються дедалі більші масиви інформації, які достатньо легко можуть бути присвоєні непорядними людьми, які проводять дослідження у тій чи іншій науковій сфері.

Виходом з даної ситуації вже багато років виступають відповідні способи та засоби виявлення та боротьби з плагіатом за допомогою відповідних систем перевірки наукових праць у навчальних закладах, наукових та інших установах, діяльність яких безпосередньо чи опосередковано пов'язана з використанням інтелектуальної власності.

У даний час існує два способи виявлення наявності плагіату. Першим з них є особистий пошук, що здійснюється безпосередньо науковцями. Присутність у науковому середовищі добросовісних, чесних, свідомих осіб, що є експертами в своїй галузі та ґрунтовно аналізують наукові праці, може значно мінімізувати проблему, однак не усунути її цілком. Іншим способом виступає автоматичний пошук за допомогою комп'ютерної техніки та програмних засобів. Технічні засоби дійсно допомагають у виявленні плагіату, щоправда останнім часом досить активно йде створення та запровадження програм, які «обходять» програми антиплагіату.

У той же час, у разі кваліфікованого застосування тристоронніх перекладів, у вихідному тексті практично неможливо виявити плагіат [1, с. 80], що зумовлює відповідну потребу в залученні фахівців, які мають оцінювати не лише формально наукові праці, але й визначати можливість плагіату ідей, думок, міркувань, умовиводів.

Важливим також є антиморальний аспект використання плагіату у власних дослідженнях. Безумовно, що будь-яка інтелектуальна праця немислима без використання досвіду попередніх дослідників. Аналіз різних точок зору, посилення на своїх попередників у вивченні того або іншого питання — звична справа в наукових роботах. Але таке використання повинне знаходитися в

рамках етичних правил і закону, тобто необхідно враховувати, що при використанні чужих ідей необхідно посилатися на автора [2].

Вважаємо, що для недопущення випадків плагіату науковцям потрібно досить ретельно опрацьовувати матеріали, які використовуються при проведенні власних досліджень, адже при довготривалому виконанні творчої роботи існує імовірність запам'ятовування прочитаних думок, а вже потім, набагато пізніше, видання таких тверджень за власні. Етичний кодекс ученого України визначає обов'язок кожного науковця забезпечувати чесність та прозорість при проведенні власних досліджень та недопущення ним проявів плагіату чи інших неналежних дій як по відношенню до наукової спільноти, та і по відношенню до усього людства. Також відповідно до норм Кодексу кожен учений має протидіяти неналежному використанню чи присвоєнню наукових ідей іншими дослідниками, тобто рішуче викривати факти плагіату та інших форм порушення авторського права [3].

Починати формувати відповідні навички необхідно з дитинства, школи, сім'ї. Дійсно, особливо ускладнюється проблема боротьби з плагіатом тим, що ще зі шкільних років у молоді виробляється звичка, яка дозволяє без будь-яких докорів сумління завантажувати роботи з мережі Інтернет й отримувати за це позитивні оцінки [4]. В студентські роки відповідні звички посилюються, а вміння і навички значно модернізуються, виводячи молодих науковців на новий рівень у вмінні ефективно використовувати та привласнювати чужі думки. Ускладнює ситуацію й те, що у державі відсутня загальна база студентських робіт та обов'язок перевірки всіх робіт з використанням відповідного програмного забезпечення. Саме тому вкрай важливим є завдання шанованих наукових керівників і наукових консультантів на початкових етапах роботи з молодими науковцями, що полягає у формуванні ними високоморальних учнів, які стануть майбутнім вітчизняної науки.

На сьогодні в Україні на рівні центральних органів виконавчої влади у сегменті освіти і науки не створено єдиної системи і бази для перевірки текстів на наявність у них запозичень без посилання на джерело, а так само — використання синонімії. Основною причиною цього є практична відсутність бюджетного фінансування освітянської та наукової галузей, коли державні навчальні заклади та наукові установи одержують кошти за остаточним принципом, а тому фінансування в такому обсязі не створює можливості поповнити наявну матеріальну базу якісним програмним забезпеченням для здійснення порівняльного аналізу електронних текстів [5].

Звичайно ж, використання систем виявлення плагіату не може знищити недобросовісне запозичення у науці. Але воно може мінімізувати випадки таких запозичень. Саме постійне використання відповідних систем змушує змінити точку зору на проведення досліджень окремих вчених. З іншого боку, попит породжує пропозицію, тобто починають широко використовуватись системи, що протидіють антиплагіатним системам. Раніше всі дії для приховування плагіату виконувались кваліфікованими спеціалістами особисто, то зараз відповідне навантаження приймають на себе десятки комп'ютерних систем, які використовують власні алгоритми для маніпуляцій по приховуванню «авторського» тексту від антиплагіатних систем.

Особливо важливими є зміна академічної культури, вдосконалення правової бази та наявність політичної волі.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. — Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. — 169 с.

2. Артамонов Є.Б. Аналіз методів протидії автоматичним системам визначення плагіату в електронних документах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PIU/article/viewFile/7665/8797>.

3. Етичний кодекс ученого України НАН України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09>.

4. Квіт С. Академічне середовище не повинно приймати плагіат [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usinovivni/novini/2015/07/16/akademichne-seredovishhe/>.

5. Кременовська І. В. Плагіат у наукових публікаціях: методи виявлення та викорінення [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.iepd.kiev.ua/?page_id=2417.

Будурова Г. М.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри господарського права і процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ САМОПЛАГІАТУ ЯК ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Збільшення кількості порушень принципів академічної доброчесності актуалізує дослідження окремих його проявів, серед яких не останнє місце займає таке явище як самоплагіат. Складність кваліфікації самоплагіату як порушення полягає в необхідності врахування того, що йдеться про втручання в право автора самостійно встановлювати порядок використання й оприлюднення своїх же наукових досягнень у той час, як Конституція України гарантує кожному громадянину право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності та встановлює заборону для інших осіб використовувати або поширювати їх без його згоди (ст. 54).

Закон України «Про освіту» розуміє під самоплагіатом оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як

нових наукових результатів [1, ст. 42]. На думку Г. О. Ульянової, самоплагіатом слід визнавати порушення етичних норм наукових публікацій, суть якого полягає у передруку одного й того ж матеріалу (як в оригінальному варіанті, так і в незначній переробці, яка не змінює його суті) у декількох виданнях без виправданої мети, лише задля збільшення кількості публікацій [2].

Оскільки додаткових критеріїв визначення самоплагіату Закон «Про освіту» не встановлює, умовно виділимо ряд кваліфікуючих ознак самоплагіату як порушення.

Так, суб'єктом порушення можуть бути педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти, що умисно повторно оприлюднюють власні наукові дослідження.

Об'єктивну сторону самоплагіату складають дії у вигляді оприлюднення раніше опублікованих наукових результатів — повністю або частково. Проте, межа між випадками, коли науковець лише імітує здійснення власне нових досліджень, висновки за якими позбавлені елементу новизни, від випадків використання своїх попередніх напрацювань для поглибленого аналізу досліджуваної раніше теми або розширення сфери наукового пошуку, чітко не визначена. Адже, наприклад, для логічного та обґрунтованого переходу до вирішення проблем правозастосування може видатись необхідним звернення до першооснов аналізованого правового явища, його ознак, функцій, напрямів застосування, що вже досліджувались цим вченим (частковий передрук). У такому контексті визначення наявності самоплагіату зводиться до з'ясування наскільки доцільним/виправданим є використання в опублікованій праці саме такого обсягу раніше обнародованого матеріалу, та, врешті решт, може бути витлумачено на користь науковця.

Невід'ємними елементами об'єктивної сторони самоплагіату як порушення виступають мета і мотив повторного оприлюднення, які полягають у виданні старих досліджень за нові задля досягнення певних результатів. Аналіз

санкцій у ч. 5 ст. 42 Закону «Про освіту» дозволяє визначити чіткий перелік таких результатів: особа бажає отримати науковий ступінь, вчене звання, педагогічне звання, кваліфікаційну категорію, взяти участь у роботі певного органу чи зайняти визначену законом посаду. Зауважимо, що штучне збільшення кількості власних публікацій шляхом самоплагіату задля виконання формальних умов, що містяться в актах законодавства для досягнення вказаних посад/звань, одночасно набуває форми іншого порушення академічної доброчесності – обману, що проявляється у надання завідомо неправдивої інформації щодо власної наукової діяльності.

Отже, самоплагіатом слід визнавати лише таке оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів, які обліковуються для досягнення перелічених ступенів, звань, посад тощо. Будь-яка інша мета видавання науковцем старих наукових результатів за нові може призвести до втрати довіри з боку наукової спільноти, осуду тощо, проте не до академічної відповідальності. Крім того, застосувавши ці кваліфікуючі ознаки, від самоплагіату можна відділити передрук підручників, монографій та ін., що здійснюється з метою їх популяризації, та містить відповідні вказівки («передрук», «доп.», «доп. і перероб.» тощо).

Збільшення випадків самоплагіату зумовлене об'єктивною орієнтацією сучасних науковців «на кількісні показники («вал»), папери, дипломи тощо, а не на якість, конкурентоздатність, корисність для суспільства» [3]. Тому більш ефективним заходом протидії його поширенню в таких умовах слід визнавати не постконтроль, а попередній контроль, що має проявлятися в здійсненні якісного рецензування та перевірці текстів майбутніх публікацій; проведенні роз'яснювальної роботи серед вчених наукових установ про засади академічної доброчесності; посиленні контролю наукових установ чи ЗВО за якістю та змістом звітності про результати наукової активності співробітників тощо [4, 112].

Підсумовуючи, наголосимо на достатній умовності категорії самоплагіату, достеменно кваліфікувати яку як порушення в силу її тяжіння до етичних принципів стає можливим лише за наявності формальних законодавчих критеріїв та механізмів виявлення, що наразі чітко не встановлено. Разом з тим, за подібні дії, здійснювані з метою отримання незаконних переваг, до науковців безумовно мають бути застосовані відповідні заходи академічної відповідальності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII // ВР України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 19.10.2019).
2. Ульянова Г. Самоплагіат у науковій сфері / Г. Ульянова // Південноукраїнський правничий часопис. — 2014. — № 4. — С. 216-218.
3. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplgiat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid> (дата звернення: 19.10.2019).
4. Мілевська А. Самоплагіат як вияв порушення академічної доброчесності / А. Мілевська, А. Лазебний // Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 24.06-06.07.2019). — Варшава, 2019. — С. 110-112.

*Вакуленко К. М.,
канд. мед. наук, доцент кафедри
хірургічної стоматології
та щелепно-лицевої хірургії
Харківський національний медичний університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — СКЛАДОВІ ТА ПРИНЦИПИ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

Наука та освіта на сучасному рівні зазнає багато різноманітних реформ та змін, впроваджуються інноваційні методики навчання, організації освітнього процесу. Розвиток комп'ютерних технологій та вільний доступ до будь-яких матеріалів в мережі Інтернет, можливості її поширення та використання веде не тільки до використання інформації з ознайомчою метою, а в певній мірі «стимулює» до проявів шахрайства, запозичення та привласнення ідей, методів, розробок та результатів досліджень. Тому, питання академічної доброчесності та плагіату є актуальними для вищої школи.

За даними літератури — академічна доброчесність, це кодекс моралі та етичні правила культурного та цивілізованого наукового та освітнього співтовариства. У даному визначенні поєднуються цінності, а саме протидія шахрайству, підробці, обману, і плагіату; підтримка академічних стандартів; чесноти та стандартність у дослідженнях та науковому видавництві [1]. Основні складові академічної доброчесності в сучасному освітньому середовищі це — наявність у власній роботі посилання на джерело інформації та власні дослідження; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень; контроль за дотриманням академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу [2].

На сучасному рівні академічна доброчесність має бути одним з основних принципів роботи науковців, викладачів, студентів. Повинно бути нормою етична

поведінка починаючи зі студентських робіт — рефератів, курсових та дипломних робіт та закінчуючи дисертаційними дослідженнями.

На мою думку, всі учасники науково-освітнього процесу мають керуватися не тільки загальноприйнятими нормами етики та поведінки, а й принципами академічної етики — чесності, справедливості, та взаємоповаги.

Академічна доброчесність це не тільки про недопущення плагіату та компілювання фактів — це й один з механізмів забезпечення якості вищої освіти. Тому що ми не можемо говорити про доброчесність без змін та підвищення якості освіти, змін у рівні викладання та контролю знань, належного професійного рівня всіх учасників цього процесу. На сьогодні ми маємо безліч інструментів та механізмів сприяння розвитку академічної доброчесності, це наприклад різноманітні варіанти програмного забезпечення для перевірки наукових робіт, статей, дисертаційних досліджень на плагіат. Існують варіанти безкоштовних ресурсів для самоперевірки.

Для дотримання академічної доброчесності в багатьох Вищих навчальних закладах України розроблено та введено в дію систему «Антиплагіат» та «Положення про порядок перевірки текстових документів», що дає змогу сприяти розвитку академічної доброчесності та недопущенню плагіату в стінах університету, також це положення визначає рівні відповідальності викладачів, наукових співробітників, студентів, аспірантів за плагіат та недотримання принципів академічної доброчесності.

Отже, для науковців та викладачів академічна доброчесність, на мою думку насамперед полягає не тільки у обов'язковій згадці першоджерел при створенні методичних розробок, самостійному написанні наукових робіт, підготовці лекцій тощо; а й і у морально-етичних принципах — взаємоповага, чесність та запобігання шахрайству.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сербін О. Культура академічної доброчесності: роль бібліотек [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://lib.khnu.km.ua/about_library/metodob/fahivciu/%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC_%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80.pdf.
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 3792-XII, поточна редакція — від 22.07.2018, підстава — 2415-VIII: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

*Гайдур Г. І.,
д-р. техн. наук, доц., завідувачка кафедрою
інформаційної та кібернетичної безпеки,
Державний університет телекомунікацій, Київ*
*Гахов С. О.,
канд. військ. наук, доцент кафедри
інформаційної та кібернетичної безпеки,
Державний університет телекомунікацій, Київ*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК МОРАЛЬНИЙ ПРИНЦИП НАУКОВЦЯ

Сьогодні сучасність характеризується прискореним темпом розвитку людства та його життя, який зумовлений здобутками в сфері науки та техніки, інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту тощо. Тривалість кожної з наступних інформаційних революцій різко скорочується, їх вплив, наслідки й корінні зміни, що ними викликані, стають все більш масштабними. Інформаційні революції викликають різкі зміни суспільних відносин. Штучні системи такі як глобальна мережа, кіберпростір, а також суспільні відносини, які

виникають навколо них та за допомогою них, вже самі стають предметом наукових досліджень.

В результаті прискорені темпи розвитку людства, інформаційні революції, доступність великого об'єму даних призводять до того, що науковцю як людині все важче і важче продукувати нове знання. Викладачу, як людині, все важче і важче відслідковувати, аналізувати тенденції, вивчати величезний потік інформації, бути готовим надавати цю інформацію для тих хто навчається за останніми знаннями та технологіями. Дане протиріччя зумовлює гостру проблему існування та виживання у сучасних умовах людини-науковця, людини-викладача.

Основна вимога до науковця-освітянина з боку суспільства — це створення приросту знань та навчання (у тому числі виховання) членів суспільства. Це є суспільною користю, що забезпечує розвиток суспільства. Іноді, людина не в змозі виконувати покладену на неї соціальну функцію. Тоді, як варіант, вона стає на шлях шахрайства. Одним із прикладів шахрайства є плагіат.

Застосування плагіату як методу виживання людини-науковця призводить до певних результатів. Іноді такі люди займають керівні посади, але все одно залишаються «негенеруючими нове знання». Це бачать інші люди, це їх демотивує, знижується авторитет наукової спільноти.

Професор Шишка Р. Б. зазначає, що «наукове рабство» та наукове «заробітчанство» проводиться майже відкрито [4]. Такі ганебні явища залишають «шрами на серці» чесних науковців та ще більше принижують авторитет науковців в очах суспільства.

Звичайно, плагіат як явище має давню історію, має різні форми прояву та буде мати прояв у майбутньому. Плагіат є наслідком «науки як бізнесу», «науки як сервісу» в різних проявах.

З іншого боку, чому одна людина краде, а інші ні? Людина може бути змушена, примушена, має потребу або хворобу.

Є «дрібне наукове шахрайство», а що робити коли самі науковці пишуть

наукові роботи іншим під їх ім'ям? У роботі [1, с. 111] зазначається, що «іншим поширеним проявом є академічне шахрайство (англ. academic cheating), яке ми розглядаємо як отримання неправомірної переваги в навчальній, педагогічній чи науково-дослідницькій діяльності шляхом введення в оману чи зловживання довірою». Більш того, є випадки прояву корупції з боку менеджменту науки та освіти.

На наш погляд, треба відмовлятися від такого явища, як співавторство. Ми скептично відносимось до цього. У більшості випадків співавторство є ще одним методом наукового виживання (колективне виживання або виживання щодо керівників).

Можна виділити кілька причин наукового плагіату:

- нездатність людини генерувати нове знання (людина не має необхідних та достатніх умов для проведення наукових досліджень; високі вимоги з боку функціонерів, у тому числі низький рівень доходів; відсутність мотивації для людини щодо даної діяльності тощо);

- з одного боку, прискорення темпів життя, інформаційні революції, глобалізація, а з іншого боку, наукова самотність, нездатність бути попереду тощо;

- науковець повинен мати мотивацію в якісному генеруванні нового знання. Ті випадки, коли його примушують займатися даною діяльністю без належної моральної та матеріальної мотивації призводить, мінімум, до академічного плагіату тощо;

- велике навантаження навчального часу науково-педагогічних працівників (особливо тих галузей знань, які швидко розвиваються) не спонукає до якісного генерування приросту нового знання та викладання предметів тощо.

Викликає занепокоєння сам підхід до змісту поняття плагіат. Складається враження, що плагіат здебільш стосується науковців-сучасників. Будь-яка наукова робота ґрунтується на знаннях, отриманих попередниками. Чи пам'ятаємо ми

того, хто придумав дане слово чи цифру, коли ми обраховуємо, наприклад, значення логарифму чи посилаємось на розробника даного методу?

Якщо ми кажемо, що є прояви академічної недоброчесності, то є і критерії за якими ми це визначили.

Необхідно зазначити, що «принципи моралі мають соціально-загальне значення і поширюються на всіх людей, фіксуючи в собі те загальне й основне, що становить культуру міжлюдських взаємин і відкладається в багатовіковому досвіді розвитку суспільства» [3]. Але що криється в «багатовіковому досвіді розвитку суспільства»? Яка мета моралі? Вона ж була різна в різні часи.

Принципи моралі регулюють поведінку людей, забезпечуючи спільне існування людей, забезпечуючи існування саме суспільства. Мораль не повинна бути насильством суспільства над особистістю. Метою моралі, на наш погляд, є виживання (життя) як окремої людини, так і суспільства в цілому. Мета моралі це забезпечення взаємної відповідальності між окремою людиною та суспільством заради життя та розвитку.

Мораль має бути для всіх. Не може бути окремої моралі для державних службовців, для офіцерів, для викладачів, для лікарів, для студентів, для банкірів тощо. Суспільство різнобарвне, але ж мораль має бути одною для всіх.

Академічна спільнота не існує виокремлено від усього суспільства, тому прояви аморальності характерні і для неї. Тому, на наш погляд, треба приділяти більшу увагу не моралі окремих верств населення, а суспільній моралі. Тоді, і користі буде більше не тільки в науці та освіті, а і в інших галузях.

Доречними є слова Марка Туллія Цицерона: «Чим чесніше людина, тим менше вона підозрює інших в безчесності» [1, с. 133].

На нашу думку, мораль є сукупність принципів, сформульованих суспільством, яких необхідно дотримуватись кожною людиною. «Чесність», «порядність» та «доброчесність» є категоріями моралі та виступають у ролі критеріїв оцінки поведінки та дій людини з боку суспільства, так і

самооцінювання людиною (оцінка совістю).

Можна виділити складові частини (принципи) академічної доброчесності (academic integrity) [1, с. 14]: чесність (honesty), довіра (trust), справедливість (fairness), повага (respect), відповідальність (responsibility) та підзвітність (accountability).

Походження поняття «academic integrity», на нашу думку, є від латинського «integre [integer]», що означає «1) абсолютно, повністю, цілком (mutare T); 2) правильно, чисто (scribere AG; dicere C); 3) бездоганно, чесно, непідкупно (provinciam administrare Su); неупереджено (iudicare C)» [2]. Звертаємо вашу увагу на те, що кожне тлумачення даного поняття можна розглядати саме як принципи академічної доброчесності.

На наш погляд, має бути присутнім принцип примусу до дотримання зазначених моральних установок, який можна визначити як «нетерпимість до прояву аморальних проступків та злочинів в науці». Наукова спільнота має реагувати та самоочищатися від таких негативних проявів.

Має бути присутнім принцип реагування та самоочищення (бо живий організм заражений паразитами довго не живе).

Ще один принцип, на який ми б хотіли звернути увагу, це принцип мужності. Ми іноді є свідками переступання через мораль, не кажучи про порушення правових норм і нічого не робимо. Це є результатом страху стати «білою вороною» та не отримати підтримки з боку колег.

Як висновок, академічна чесність є сукупність принципів яких мають дотримуватись всі учасники суспільних відносин в науково-освітній сфері.

Кожен науковець має з повагою ставитися до попередників та сучасників усвідомлюючи важкість отримання приросту знання та значення цього нового знання для майбутніх поколінь, дотримуватися моральних принципів та жити в гармонії зі своїм «Я».

Хочемо акцентувати увагу на тому, що іноді про плагіат говорять люди, які

самі крадуть інтелектуальні здобутки інших, не поважаючи останніх.

Академічна спільнота має саморегулюватися та проявляти нетерпимість до прояву аморальних проступків та злочинів в науці та освіті.

На наш погляд, велика увага проблемам академічної недоброчесності відволікає від дійсного виконання суспільних обов'язків, пов'язаних із навчанням та отриманням нового знання. Прояви недоброчесності потрібно мінімізувати, а краще звести нанівець. Ця проблема має постійно привертати увагу широких верст науковців.

Академічна доброчесність як сукупність принципів має стати системоутворюючим фактором всієї наукової спільноти, без дотримання якого ми не можемо називатися науковцями та стаємо некорисними суспільству в цілому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету [Електронний ресурс] / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А. Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с. — Режим доступу:

<https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpNh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

2. Дворецкий, И. Х. Латинско-русский словарь : Около 50 000 слов [Електронний ресурс] / И. Х. Дворецкий . — 2-е изд., перераб. и доп. — Москва. — 1976. — 1096 с. — Режим доступу: <http://linguaeterna.com/vocabula/list.php?letter=I>.

3. Философский энциклопедический словарь [Електронний ресурс] / Гл.ред. Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов . — Москва: Советская энциклопедия, 1983. — 893 с. — На рус. яз. — Режим доступу: <http://philosophy.niv.ru/doc/dictionary/philosophical/articles/274/moral.htm>.

4. Шишка Р. Б. Плагіат та його прояви і небезпеки [Електронний ресурс] / Р. Б. Шишка // Часопис Київського університету права. — 2014. — № 4. — С. 170-176. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2014_4_41.

*Герасименко Н. А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

*Кірейцева О. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО- НАУКОВОМУ ПРОСТОРІ

В сучасному світі інформаційних технологій достатньо легко знайти інформацію про автора чи першоджерело, проте питання плагіату та академічної доброчесності гостро постає, особливо у вищих навчальних закладах. Переважно це пов'язано з тим, що студенти надають перевагу тому що би за найменших зусиль отримати найкращий результат. Іншими словами – скопіювати простіше ніж провести власне дослідження, або ж принаймні зробити власні висновки з досліджень інших людей.

Для подолання зазначених вище ситуацій були спрямовані зусилля вітчизняної науки та прийняті нормативно правові документи, що зокрема, дають визначення таким поняттям як «академічно доброчесність» та «академічний плагіат». Так, «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень», «академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [1].

Крім того, з метою уникнення непорозумінь та перевантаження інформацією Законом України «Про авторське право і суміжні права» визначено, інформацію, що не є об'єктом авторського права, тож її відтворення без посилання на авторство не вважається плагіатом. До цієї категорії належить:

а) повідомлення про новини дня або поточні події, що мають характер звичайної прес-інформації;

б) твори народної творчості (фольклор);

в) видані органами державної влади у межах їх повноважень офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного характеру (закони, укази, постанови, судові рішення, державні стандарти тощо) та їх офіційні переклади;

г) державні символи України, державні нагороди; символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань; символіка територіальних громад; символи та знаки підприємств, установ та організацій;

д) грошові знаки;

е) розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право *sui-generis* (своєрідне право, право особливого роду) [2].

У новому Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, який набрав чинності 28 вересня 2017 року, стаття 42 Закону присвячена академічній доброчесності [1].

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

— посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

— дотримання норм законодавства про авторське право;

- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;

- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності [3].

Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат, фабрикація, обман, списування, хабарництво.

За порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть отримати відмову у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання або бути позбавлені отриманих раніше. А також можуть втратити право брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до академічної відповідальності у вигляді повторного проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо), або повторного проходження навчального курсу, чи, навіть, відрахування із закладу освіти (крім осіб, що здобувають загальну середню освіту) [1].

Нажаль, ситуація з дотриманням громадянами норм законодавства почасти аналогічна ситуації з дотриманням правил академічної доброчесності. Як показує практика, навіть законотворці не завжди є доброчесними в питаннях авторського

права та використання наукових доробок. Проблем етичності поведінки та дотримання стандартів також гостро постають в науково-педагогічній сфері. Подолати ці проблеми можливо лише шляхом поширення інформації та проведенням виховної роботи. Особливо, на нашу думку, варто звернути увагу на впровадження наукових розробок та широку публікацію наукових досліджень. Крім того, хороши методом боротьби із не доброчесністю є поширення принципів доброчесності в школах, що в подальшому трансформується у реалізацію цих принципів серед студентської молоді, за прикладом, що подать науково-педагогічні працівники.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 16.07.2019р. № 2145/2019. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Авторське право і суміжні права: Закон України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
3. Що таке академічна доброчесність? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://aphd.ua/shcho-take-akademichna-dobrochesnist>.

*Горбашевська М. О.,
канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту
Маріупольського державного університету,
Нетреба М. М.,
канд. філол. наук, доцент кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету,
Тимофєєва І. Б.,
канд. пед. наук, доцент кафедри педагогіки та освіти
Маріупольського державного університету*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — ОСВІТЯНСЬКА КУЛЬТУРА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У вересні 2017 р. було ухвалено новий Закон України «Про освіту». До закону включена стаття 42 «Академічна доброчесність», яка визначає сутність та складові академічної доброчесності, види її порушень (у т. ч. академічний плагіат), види академічної відповідальності вчителів, викладачів та здобувачів освіти за порушення академічної доброчесності. Розмежовано поняття «плагіат», що визначається законодавством про авторське право та суміжні права, та поняття «академічний плагіат», що визначається освітнім законодавством [2, с.75].

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти в Україні базується на таких принципах: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, сміливість.

Лист МОН від 23.10.2018 р. № 1/9-650118 поширив підготовлені В. Бахрушиним та Є. Ніколаєвим у рамках Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні «Розширений глосарій термінів та понять з академічної доброчесності» та «Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності» [2, с. 77].

Впровадження принципів академічної доброчесності відбувається й у Маріупольському державному університеті (МДУ). Так, наприклад, у Положенні про академічну доброчесність у Маріупольському державному університеті

закріплені норми, правила етичної поведінки, професійного спілкування між науково-педагогічними, педагогічними працівниками МДУ, здобувачами освіти. Це Положення розроблено на основі Конституції України, Законів України: «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про авторське право і суміжні права», Статуту МДУ та інших нормативно-правових актів чинного законодавства України та нормативних (локальних) актів МДУ [3].

На початку 2018 р. МОН уклав меморандуми із двома комерційними компаніями (ТОВ «Плагіат», система Strike Plagiarism¹¹⁹ та ТОВ «Антиплагіат», система UniCheck¹²⁰) про те, що ЗВО можуть безкоштовно перевіряти тексти дисертацій, курсових робіт на ознаки плагіату у відповідних електронних системах цих компаній. Для галузі вищої освіти України — це шлях для формування освітянської культури доброчесної молоді.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає виконання певних вимог:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації [1, с.53].

У Маріупольському державному університеті проводяться комплекс профілактичних заходів щодо попередження академічної недоброчесності серед здобувачів вищої освіти: інформування здобувачів освіти про необхідність дотримання правил академічної доброчесності, професійної етики;

розповсюдження методичних матеріалів; проведення семінарів із здобувачами вищої освіти з питань інформаційної діяльності МДУ, правильності написання наукових, навчальних робіт, правил опису джерел та оформлення цитувань; посилення контролю завідувачів кафедр, наукових керівників кваліфікаційних робіт, членів екзаменаційних комісій щодо правильного оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей тощо; перевірка кваліфікаційних робіт на предмет академічного плагіату тощо [3, с.6].

За нашими дослідженнями під час викладання дисциплін загального циклу для здобувачів освіти І курсу навчання ми виявили, що абітурієнти, які приходять із закладів загальної середньої освіти не вміють працювати із літературними джерелами, конспектувати лекцію, працювати з реферативними завданнями. Із розвитком цифрових технологій та швидким наповненням та глобальним поширенням інформаційних баз даних, які мають відкритий доступ, здобувачам освіти все легше використовувати готові матеріали. Також одним із видів плагіату виявлено передача інформації від старших курсів першому, при умові, якщо викладач не змінює завдання.

Питання академічної доброчесності як освітянської культури здобувачів вищої освіти є актуальним для України. Необхідно позитивно відзначити, що прослідковується наявність нормативно-правової бази та впровадження принципів академічної доброчесності у закладах вищої освіти України. Тому, одним із основних завдань сьогодення і важливою умовою освітянської культури здобувачів вищої освіти вважаємо впровадження принципів академічної доброчесності у навчання, викладання та наукову діяльність.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів : огляд. вид. [Електронний ресурс] / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського / Науковий ред. Селецький А. В. — Київ : ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, 2019. — 155 с.

— Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/716389/1/overview_edition_2019.pdf (дата звернення: 04.10.2019).

2. Моніторинг впровадження рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо доброчесності в системі освіти України : Аналітичний звіт. [Електронний ресурс] — Київ, 2019. — 96 с. — Режим доступу: http://iro.org.ua/uploads/Monitoring_OECD.Analitical_report_2019_.pdf (дата звернення: 04.10.2019).

3. Положення про академічну доброчесність в Маріупольському державному університеті. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://mdu.in.ua/Dokumenty/polozhennia/polozhennja_pro_akademichnu_dobrochesnist_v_mdu.pdf (дата звернення: 04.10.2019).

4. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Голос України. — 2017. — 27 верес. (N 178/179). — С. 10-22 ; Урядовий кур'єр. — 2017. — 4 жовт. (№ 186). — С. 9-19 ; Офіційний вісник України. — 2017. — № 78. — С.7-84.

Гофман О. Р.,
*канд. юрид. наук, доцент кафедри господарського права і процесу
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНІ

Євроінтеграційний вектор розвитку України ставить перед законодавцем, виконавчою владою, практиками і науковою спільнотою нові, але для кожного власні завдання та задачі. Швидкість реалізації таких завдань і задач має важливе економічне, соціальне, наукове, освітнє, політичне, та інше значення, що зокрема

пов'язано із шляхом України до європейських стандартів.

В умовах інтеграційних процесів в Україні виникає необхідність подбати і про самостійність та самоврядність вітчизняних вищих навчальних закладів, що безперечно прискорило б і дало нові стимули для їх розвитку, і якісної трансформації.

Основу для такої самостійності (автономії) заклав новий Закон України «Про вищу освіту»[1, п. 1 ст. 1]. Даний нормативно-правовий акт і низка підзаконних актів, прийнятих на його виконання, дали також змогу університетам впроваджувати академічну, організаційну, фінансову, кадрову автономію.

Про те постало питання чи готова система вищої освіти в Україні і кожен університет чи академія, зокрема, кожен представник викладацького та наукового складу до такої автономії? Повноцінну відповідь на дане питання напевне дасть час.

Про те саме даний час варто було б використати для того, щоб поєднати впровадження університетської автономії з розвитком академічної доброчесності у вітчизняних вузах. Що безперечно є нагальною потребою і свого роду запобіжником на майбутнє від свавілля з боку посадових осіб керівних органів кожного автономного ЗВО, свавілля та упередженого ставлення з боку окремих представників викладацького складу до студентів, проявів неадекватної поведінки з боку студентства, окремих його представників до професорсько-викладацького складу, недопущення плагіату, порушення авторських прав, етичних принципів і норм у відносинах між учасниками освітнього процесу;

Виходячи зі змісту п. 1 ст. 1 Закон України «Про вищу освіту» [1], академічна доброчесність — сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», цим Законом та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

Результат тлумачення даної норми доводить, що академічна доброчесність розглядається як сукупність етичних принципів і правил, якими мають керуватись всі учасники освітнього процесу, як в процесі навчання, викладання так і в процесі здійснення наукової (творчої) діяльності з єдиною метою — забезпечення довіри до результатів навчання та /або наукових творчих досягнень.

Видається не досить справедливим законодавче обмеження мети академічної доброчесності у ЗВО, саме у цьому визначенні.

В контексті удосконалення визначення академічної доброчесності на рівні Закону України «Про вищу освіту», його варто доповнити, оскільки окрім забезпечення довіри до результатів навчання та /або наукових творчих досягнень (кінцевої мети), метою даного правового інституту (поточною метою) є:

- забезпечення чесності, справедливості та поваги між учасниками освітнього процесу;
- забезпечення дотримання правил етичної поведінки між учасниками освітнього процесу;
- забезпечення формування академічної культури між учасниками освітнього процесу.

Як видається, саме такий підхід у легальному визначенні академічної доброчесності на рівні Закону України «Про вищу освіту» більш повноцінно характеризує даний інститут як у статиці так і в динаміці.

З метою забезпечення ефективного і оперативного підвищення рівня академічної доброчесності у вітчизняних вузах, доцільним видається на рівні Закону України «Про вищу освіту» визначити обов'язковість розробки і затвердження на кожному ЗВО «Етичного кодексу університетської (академічної) спільноти», який би визначав і деталізував основні принципи і правила академічної доброчесності у окремо взятому вузі.

Не менш важливим у контексті удосконалення Закону України «Про вищу освіту» було б визначення на рівні окремої норми, зокрема п. 1² ст. 1 цього акту,

переліку основоположних принципів академічної доброчесності, зокрема: чесності у викладанні, навчанні, реалізації наукових досліджень та відстоювання наукових ідей;

— справедливості в оцінюванні знань студентів та фахового рівня викладача, науковця, зокрема, при присудженні звань та ступенів;

— поваги та взаємоповаги між учасниками освітнього процесу;

— дотримання авторських прав та прав інтелектуальної власності;

— боротьби з плагіатом та неприпустимості плагіату в будь-яких проявах;

— забезпечення відкритості результатів наукових досліджень;

— забезпечення дотримання правил етичної поведінки та сприяння формування академічної культури між учасниками освітнього процесу.

Підсумовуючи варто констатувати, що деталізація на рівні вказаного спеціального закону даних аспектів та визначення обов'язку розробки і затвердження на рівні кожного ЗВО «Етичного кодексу університетської (академічної) спільноти» є дієвим механізмом істотного підвищення рівня академічної доброчесності у всіх вищих навчальних закладах України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014// Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2014. — № 37-38. — Ст.2004 (в редакції від 09.08.2019року).

*Гребеннікова А. А.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки праці та соціального розвитку,
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧАСТИНА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НУБІП УКРАЇНИ

Сучасний розвиток інформаційно-комунікаційних технологій значно трансформував звичні моделі наукової комунікації, так обмін знаннями та досвідом відбувається переважно в он-лайн просторі. Кількість он-лайн конференцій, журналів, наукових та навчальних видань, електронних бібліотек разюче зросла за останні 10 років. Що в свою чергу спонукає формування нових правил чесної гри.

У статті 42 Закону України «Про освіту» зазначено, що академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

В основу навчально-наукового процесу Національного університету біоресурсів і природокористування України покладено 10 принципів академічної доброчесності. До яких належать: ствердження важливості академічної доброчесності, виховання любові до навчання, ставлення до кожного студента як до особистості, створення атмосфери довіри в аудиторії, заохочення відповідальності студентів у питаннях академічної доброчесності, чітке формулювання очікувань, справедливе оцінювання, обмеження та попередження академічної нечесності, створення та дотримання загально-університетських стандартів академічної доброчесності. В першу чергу дотримання цих принципів залежить від кожного викладача особисто, тому надзвичайно важливо вести

постійну просвітницьку роботу серед науково-педагогічних працівників (НПП), контролювати та стимулювати дотримання ними академічної доброчесності.

Так, з метою розвитку внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в Вченою Радою нашого університету було прийнято ряд положень [2], зокрема «Положення про порядок перевірки наукових, навчально-методичних, дисертаційних, магістерських, бакалаврських та інших робіт на наявність плагіату» від 27 травня 2016 року, «Положення про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» від 28 лютого 2018 року тощо. За впровадження та дотримання цих положень відповідає проректор з навчальної і виховної роботи та підрозділи, що йому підпорядковані.

Одним з таких підрозділів є університетська наукова бібліотека. Її співробітники у 2018 році для перевірки навчальних та наукових видань на ознаки плагіату використовували програму «StrikePlagiarism», а з 2019 р. це здійснюється на базі системи UNICHECK. Варто зазначити, що поряд з літературними виданнями обов'язковій перевірці на плагіат підлягають і всі бакалаврські та магістерські роботи. Це сприяє вихованню культури академічної доброчесності у молодого покоління.

Згідно наказу ректора університету у вересні 2018 року в виші почала працювати комісія з питань етики та академічної доброчесності. Основним завданням новоутворення є контроль за дотриманням академічної доброчесності, розгляд та аналіз випадків можливого її порушення на підставі протоколів аналітичних звітів подібності перевірених текстів навчальних чи наукових видань з допомогою відповідних міжнародних систем. На мою думку такий крок не лише допомагає попередити академічний плагіат та підвищити якість науково-освітньої літератури, а й надає можливість викладачам та науковцям захистити своє авторське право.

Бібліотеки України стають центрами просвітництва та формування культури академічної доброчесності. Не є виключенням й наша наукова бібліотека, персонал якої постійно розвиває свою компетентність в питаннях академічної доброчесності, публікує відповідні матеріали на веб-сайті вишу, проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу серед науково-педагогічних працівників та студентів університету. Так у 2019 році спільно з Unichesk для НПП організовано семінари «Академічна доброчесність як інструмент забезпечення якості вищої освіти».

Тож, університети в першу чергу мають реагувати на запити сьогодення, імплементувати принципи академічної доброчесності в свою освітню та наукову діяльність для забезпечення якісної підготовки молодих високоефективних спеціалістів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про вищу освіту» редакція від 09.08.2019 № 2145-VIII// База даних «Законодавство України»/ ВР України. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n613> (дата звернення: 17.10.2019).

2. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Сайт. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/12654> (дата звернення: 18.10.2019).

*Гречанюк Л. М.,
асистент кафедри адміністративного
менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності
Національний університет біоресурсів і природокористування України*

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В НУБІП УКРАЇНИ

Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. У Законі України «Про освіту» від 05.09.2017р. у статті 42 сказано, що академічна доброчесність — це етичні принципи та правила, яких мають дотримуватися всі учасники освітнього процесу аби забезпечити довіру до результатів навчання [2].

Принципи академічної доброчесності базуються на шести простих та зрозумілих цінностях: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та відвага:

1. Виховання *чесності* слід починати з себе, а вже потім добиватися її поширення серед всіх членів академічної спільноти, не допускаючи ніяких форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки, які негативно впливають на якість отриманих академічних ступенів. [3,с. 15]. Чесність у навчанні та викладанні є базовою умовою побудови довіри між усіма, причетними до освітнього процесу

2. *Довіра*, яку взаємно поділяють всі члени академічної спільноти є основою для клімату роботи, який сприяє вільному обміну ідеями, творчості та індивідуальному розвитку.

3. Забезпечення *справедливості* у викладанні, оцінці освітніх досягнень студентів, наукових дослідженнях, кар'єрному просуванні персоналу, отриманні будь-яких нагород, відзнак, ступенів, повинно ґрунтуватися на законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних і об'єктивних критеріях.

4. Вільний обмін ідеями і свобода висловлювань базуються на *взаємній повазі*, яку поділяють всі члени академічної спільноти, незалежно від їх положення в освітній та науковій ієрархії. Без такого обміну рівень академічної та наукової творчості падає. [3, с. 16]. Повага до власної думки починається з поваги до думок інших, а повага до власного тексту — з поваги до чужих.

5. *Відповідальність* повинні нести всі члени академічної спільноти. Співробітники, що здійснюють освітню та наукову діяльність, здобувачі вищої освіти, докторанти та аспіранти несуть відповідальність за коректну роботу із джерелами інформації; дотримання вимог наукової етики та поваги до інтелектуальних надбань; порушення загально прийнятих правил цитування.

6. *Відвага* ж є здатністю чинити добродісно всупереч страху чи тиску та вимагати від себе того ж, чого очікуєте отримати від інших.

Відповідно до пункту 8 частини другої статті 16 Закону України «Про вищу освіту» наявність внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти є обов'язковою у закладах вищої освіти, що передбачає забезпечення дотримання академічної добродісності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату.

В НУБіП України питання щодо впровадження та дотримання принципів академічної добродісності здійснюється відповідно до Положення «Про академічну добродісність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України», яке розроблене вченою радою університету відповідно до вимог Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII

(стаття 42. Академічна доброчесність) та Закону України «Про вищу освіту» (стаття 16. Система забезпечення якості вищої освіти). Також в університеті функціонує Комісія з етики та академічної доброчесності, яка наділена правом розглядати та аналізувати окремі випадки щодо можливого порушення академічної доброчесності на підставі протоколів аналізу звіту подібності перевірених текстів навчальних видань у програмі «StrikePlagiarism» та надавати пропозиції адміністрації університету та керівникам відділів щодо накладання відповідних санкцій.

Дотримання академічної доброчесності всіма членами академічної спільноти НУБіП України передбачає:

1. самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
2. посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
3. дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
4. надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
5. контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
6. об'єктивне оцінювання результатів навчання студентів науково-педагогічними працівниками.

Запобігання порушень академічної доброчесності в Університеті здійснюється шляхом:

1. розміщення навчально-методичних і наукових робіт НПП (дисертаційних, дипломних робіт), докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти у репозитарії Університету;

2. формування, видання і розповсюдження методичних рекомендацій щодо належного оформлення посилань на використані джерела у навчально-методичних та наукових роботах НПП, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти;

3. запровадження на факультетах спеціальних занять з основ культури наукової ділової мови та академічного письма, на яких акцентується увага на коректному використанні в навчально-методичних та наукових роботах (дисертаційних роботах) НПП, докторантів, аспірантів та здобувачів вищої освіти інформації з інших джерел, уникненні плагіату, правилах бібліографічного опису джерел та цитувань;

4. розміщення Положення «Про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» та інших документів щодо запобігання порушень академічної доброчесності на офіційному сайті університету [1].

Дотримання засад академічної доброчесності є двостороннім процесом, в який включені викладачі та студенти. Саме викладачі є прикладом та взірцем для наслідування молодого покоління. Імплементация в життя принципів доброчесності, академічної прозорості та високого професіоналізму надихає молодь розвиватися, створювати власні наукові проекти та досягати нових вершин в освіті та науці на принципах академічної доброчесності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Положення «Про академічну доброчесність у Національному університеті біоресурсів і природокористування України» від 28.02.2018 року [Електронний ресурс] // Сайт НУБіП України — Режим доступу: <https://nubip.edu.ua/node/12654>.

2. Про освіту / Закон України від 05.09.2017 року № 2145-VIII [Електронний ресурс] // Сайт Верховної Ради України — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с.

*Грицай С. О.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри цивільного, господарського,
адміністративного права та правоохоронної діяльності
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»*

СТАН СПРИЯННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В УКРАЇНИ НА ЛАНАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО ПРОСТІРУ

Проблема академічної доброчесності в умовах процесів глобалізації сучасного суспільства дедалі набуває нагального значення. Розвиток ІТ – технологій та доступ у будь-якій точці світу до продуктів інтелектуальної власності через мережу Інтернет, як ніколи полегшили процес її використання, але усе це поглиблює розвиток плагіату у сучасному освітньо-науковому просторі. І як наслідок вище зазначеної прогресивної тенденції у розвитку плагіату в освітньо-науковому просторі є зниження якісних показників сучасної освіти та досягнень науки.

Академічний плагіат, тобто використання текстових запозичень, ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело, є явищем, яке несумісне з нормами наукової етики в університетському середовищі і з якому необхідно протидіяти на рівні адміністрацій освітньо-наукових закладів України. Про що обумовлено у статті 6, 16, 32, 69 Закону України «Про вищу освіту» [1].

У 2016 року Міністерство освіти та науки України (надалі – МОН) запустив тестову версію національного репозитарію академічних тестів та почав

підвантажувати туди наукові роботи. Про це під час прес-брифінгу в Українському кризовому медіа-центрі на тему «Наступ на плагіат: в Україні створюють єдину базу всіх наукових робіт» розказала Перший заступник Міністра освіти і науки України Інна Совсун. «Завдяки партнерству з Microsoft Ukraine вартість розробки програмного забезпечення репозитарію складає 180тис гривень. Після цього, протягом певного періоду ми будемо платити по 20тис гривень кожного місяця за доопрацювання та використання репозитарію, але університети та наукові установи користуватимуться репозитарієм безкоштовно», – зазначила Інна Совсун. Головна мета створення національного репозитарію – упорядкування єдиної бази наукових текстів, з якою зможуть працювати антиплагіатні програми. «Найбільша складність, з якою стикаються як приватні компанії, які працюють в цій сфері, так і окремі університети, які здійснюють перевірку антиплагіатними програмами, – це те, що нема бази текстів, з якими можна порівнювати роботи. Допоки нема з чим порівняти, будь-яке програмне забезпечення не гарантуватиме якісного результату. Зараз у приватних компаній, які займаються антиплагіатом, та у деяких університетів є свої невеличкі репозитарії текстів, але це, в плані ефективності, не можна порівняти з єдиним національним репозитарієм», – пояснила Перший заступник Міністра освіти і науки. Програмне забезпечення репозитарію розроблене Microsoft Ukraine. Генеральний директор Microsoft Ukraine Надія Васильєва зазначила, що для цього компанія використовує «хмарні технології», які можуть значно заощадити час на створення ресурсу, оскільки в інакшому випадку потрібно було б будувати повноцінну інфраструктуру. В основу єдиної бази будуть покладені програми Microsoft Office 365 і Microsoft Azure. Також Надія Васильєва зазначала, що між МОН та Microsoft Ukraine було підписано додаткову угоду, що гарантує надійність репозитарію на 99,9%. Під час свого виступу Інна Совсун наголосила, що проблема плагіату наразі дуже гостро постала як в українській освіті, так і в українській науці. За її даними, близько 90% студентів в тій чи іншій формі використовують плагіат. В деяких випадках це

може бути свідоме копіювання чужих текстів, іноді це банальне завантаження рефератів з Інтернету. «Інколи проблема дещо складніша – студенти просто не знають, що вони «плагіатять». До прикладу, соціологічні дані свідчать, що 60% студентів вважають, що, якщо вони скопіювали чужий текст але в реченні переставили слова місцями, то це вже не плагіат. Приблизно така сама частка студентів думає, що якщо вони переклали текст з іншої мови, то це також не плагіат», – розказала Інна Совсун. На її думку, ситуація, що склалася – проблема академічної культури в цілому, яку потрібно виправляти. В перспективі, саме репозитарій стане системним рішенням, яке дасть поштовх до якісних змін. В найближчій перспективі до репозитарію планується завантажити тексти дисертацій та статей. Усі дисертації, що захищалися після 2014 року – після прийняття закону «Про вищу освіту» – вже є онлайн на сайтах університетів. Їх першими завантажуватимуть до репозитарію, де вони знаходитимуться у відкритому доступі. Дисертації, що захищалися до цього часу й не мусили бути відкритими, не матимуть такого доступу, але завдяки їх завантаженню до єдиної бази можна буде здійснювати повноцінну антиплагіатну перевірку. Схожа ситуація з науковими статтями. Деякі журнали обмежують доступ до своїх текстів, тому прочитати їх онлайн через репозитарій буде неможливо. Однак, всі тексти завантажуватимуться до єдиної бази та будуть доступні для антиплагіатної перевірки. Наукові статті, що знаходяться у відкритому доступі за згодою авторів та власників видань, будуть доступні онлайн і в репозитарії. Пізніше МОН планує додати до єдиної бази також роботи студентів вишів – бакалаврські та магістерські роботи. «Студентські роботи так само мають бути зведені до єдиної бази текстів. Очевидно, що вони не мають знаходитися у вільному доступі, тому що це навчальний процес, студенти вчаться писати і ми не повинні їх судити надто суворо. Однак, наше завдання – гарантувати, що студенти самі пишуть свої тексти, а не просто позичають їх у друзів з інших вишів. Саме тому студентські роботи, в перспективі, також потраплятимуть в репозитарій», – додала Інна

Совсун. Довідково: 22 липня 2016 року Уряд підтримав пропозицію Міністерства освіти і науки України щодо створення Національного репозитарію академічних текстів та прийняв відповідне рішення [2].

Академічна доброчесність починається з гарантій... Гарантій сумління. Гарантій відповідальності. Гарантій якості. Кожен, хто з сумлінням ставиться до своєї роботи, несе відповідальність, гарантуючи якість. Це є три кити наукового знання, що викристалізовується в процесі науково-дослідної роботи – підготовки курсової, дипломної, магістерської, кандидатської, докторської. Саме ці складові є основоположними в дотриманні гарантій. Але гарантувати – значить бути в впевненні [3].

З метою з'ясування рівня протидії тенденції розвитку плагіату у сучасних наукових колах, проведемо дослідження з цієї теми, в одному з провідних освітньо-наукових закладів України.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка запровадив на своєму офіційному сайті www.univ.kiev.ua сервіс перевірки на плагіат. Створений Центр фахового аудиту освітянської та науково-дослідницької діяльності Наукового парку «Київський університет імені Тараса Шевченка» проводить фахову аудиторську перевірку щодо наявності можливих фактів академічного плагіату в наукових роботах студентів, аспірантів та докторантів. Фахова аудиторська перевірка проводиться у відповідності до вимог Закону України «Про вищу освіту» № 76-VIII від 28.12.2014 року ст. 19 п. 5 та з використанням спеціалізованих комп'ютерних програм. Дані програми перевіряють запозичення, переглядаючи ресурси Інтернету за допомогою паралельного використання більшості пошукових систем. Перевірка здійснюється по етапах і по розділах. Перший етап передбачає перевірку на некоректні запозичення, другий етап – перевірка на рерайт. [3]

26 квітня 2018 року, Київський національний університет імені Тараса Шевченка уклав Договір про співпрацю із компанією «Антиплагіат». Відтепер

КНУ буде використовувати програмний продукт, розроблений цією компанією, – сервіс пошуку ознак плагіату Unicheck. Договір підписали проректор із науково-педагогічної роботи (перспективний розвиток) Олександр Рожко та довірений представник компанії «Антиплагіат» Андрій Сідляренко. Компанія «Антиплагіат» визначила для себе соціальну місію – підвищення якості освіти в Україні за рахунок імплементації принципів академічної доброчесності в університетську культуру та покращення академічної мотивації студентів та викладачів. Створений у 2014 році, сервіс Unicheck працює та впроваджується у понад 60 українських ЗВО, у низці міжнародних університетів, зокрема США, Іспанії, Індії, Латинської Америки, та кількох міжнародних школах (США, Бельгії тощо). Сьогодні сервіс здобув визнання близько мільйона людей із різних куточків світу. Ним користуються студенти, викладачі, блогери, публіцисти, письменники та редактори. [4]

Серед переваг такої перевірки створений Центр фахового аудиту освітянської та науково-дослідницької діяльності Наукового парку «Київський університет імені Тараса Шевченка» зазначає наступні:

- Залучення висококваліфікованих фахівців-експертів з відповідних галузей знань;
- Статус лідера освітньої галузі;
- Багаторічний досвід в організації та проведення наукових досліджень в сфері прикладних та гуманітарних наук;
- Найбільша в Україні інформаційно-ресурсна база для проведення фахового аудиту;
- Можливість здійснення порівняльного аналізу робіт з найширшим спектром джерел відкритого доступу в мережі Інтернет;
- Використання декількох спеціалізованих програм для ретельного, фахового аналізу тексту на наявність співпадінь;

- Високий ступінь визначення рівня унікальності роботи, що перевіряється;
- Здійснення технічної перевірки та фахового аудиту за оптимальний для Вас час;
- Найкраща комерційна пропозиція в Україні за перевірку роботи на наявність запозичень у співвідношенні ціна/якість;
- Надання експертного висновку на фірмовому бланку та завіреного печаткою Наукового парку Київського національного університету імені Тараса Шевченка [3].

«Сервіс Unichesk – це першокласний інструмент, за допомогою якого ми тепер маємо можливість новітніми технічними засобами просувати цінність академічної доброчесності, котра виступає одним з основних елементів архітектури нашого університету», – зазначає завідувач Центру забезпечення якості освіти НаУКМА Іван Гомза.

Варто зазначити, що сервіс пошуку плагіату Unichesk вже успішно використовують понад 120 українських та 500 іноземних навчальних закладів: University of Tennessee (США), Universidad Rey Juan Carlos (Іспанія), Connections Education Pearson (США), Universidad Complutense de Madrid (Іспанія), Western Governors University (США) та інші. Восени 2018 року Unichesk було обрано в якості основного програмного забезпечення для визначення унікальності студентських робіт від Освітньої мережі штату Юта (UEN, США), котра об'єднує понад 20 тисяч студентів у вісьмох вищих закладах освіти, технічних коледжах та понад 640 тисяч учнів у 1098 школах [5].

Висновки. Виходячи з проведеного аналізу сучасного ставлення до рівня академічної доброчесності у освітньо-наукових закладах України, можна з впевненістю стверджувати, що боротьби Вищих закладів освіти з плагіатом на Україні має позитивні тенденції.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року за №1556-VII [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Міністерство освіти та науки України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://mon.gov.ua/usi-novivni/novini/2016/07/26/edina-baza-vsix-naukovix-robit-dlya-borotbi-z-plagiatom-bude-nadijnoyu-na-99,9/>.
3. Центр фахового аудиту освітянської та науково-дослідницької діяльності Наукового парку «Київський університет імені Тараса Шевченка» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.scp.univ.kiev.ua/en/pereviryty-na-plahiat>.
4. КНУ підписав договір із компанією «Антиплагіат» / Київський національний університет імені Тараса Шевченка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.univ.kiev.ua/news/9593>.
5. НаУКМА підписав договір про співпрацю з Unicheck / Національний університет «Києво-Могилянська академія» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ukma.edu.ua/index.php/news/4099-naukma-pidpysav-dohovir-pro-spivpratsiu-z-unicheck>.

Дудка Л. О.,
канд. іст. наук, доцент кафедри політології та права
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Одним із базових чинників сучасної підготовки як компетентних фахівців будь-якої галузі так і суспільно відповідальних громадян є дотримання всіма учасниками освітнього процесу принципів академічної та наукової доброчесності.

Як відомо, в перекладі з латині прикметник *«integer»* означає «довершений, повний, цілісний», а іменник *«integrity»* — відповідно, «довершеність, повнота, цілісність» психологічного стану людини, який відзначається її внутрішньою гармонією, стійкістю і послідовністю морального образу [5, с. 12]. У поєднанні зі сполучним прикметником *«academic»* (як ознака належності суб'єкта чи предмета до школи чи університету, процесів навчання та мислення) отримуємо категорію академічної доброчесності — *«academic integrity»*. Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, університет Клемсон в Південній Кароліні, розробив документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності», який визначає *академічну доброчесність* як відданість та дотримання академічною спільнотою шести фундаментальних цінностей: чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності та мужності [1].

Питання дотримання означених принципів уже стало пріоритетним напрямком державної освітньої політики, що задекларовано в нормативно-правовій базі. Зокрема, чи не вперше чітке визначення академічної доброчесності дає Закон України «Про освіту» (стаття 42), визначаючи цю категорію як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та

провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. На законодавчому рівні також виокремлено види діяльності, що вважаються порушенням академічної доброчесності, зокрема, це — академічний плагіат, самоплагіат, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання [4].

Утвердженню засадничих принципів академічної доброчесності у вітчизняній практиці освітньо-наукової діяльності сприяє діяльність громадських організацій, які долучаються до моніторингу ситуації через проведення соціологічних опитувань серед студентів та науковців, а також залучення міжнародних організацій та експертів. Зокрема, у 2016 – 2019 рр. вітчизняні вищі навчальні заклади стали учасниками Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP), що розпочали Американські ради з освіти за участі Міністерства освіти і науки України та за підтримки Посольства Сполучених Штатів Америки [2]. У рамках Проекту студенти та науково-педагогічні працівники отримують практичні знання та навички щодо академічної доброчесності, а також план дій по впровадженню цих принципів у вищі навчальні заклади.

Проте, варто погодитись з думкою О. Полоцькою, яка зазначає, що намагання освітніх закладів та суспільства побудувати сталу модель етичної поведінки учасників освітнього процесу в сучасних умовах в Україні перебувають на початковому етапі: проблему оголошено, окреслено напрямки роботи, але системного характеру вона досі не набула [3, с. 358].

Серед об'єктивних причин такого стану варто виокремити недостатню поінформованість учасників освітнього процесу щодо структури та принципів академічної доброчесності, видів діяльності, які є порушенням етичних норм в освітньому середовищі та можливого покарання за академічну нечесність.

Підсумовуючи, варто зазначити, що для розробки та імплементації ефективної політики забезпечення академічної доброчесності як важливого чинника

євроінтеграційних уподобань України, варто з одного боку, посилити інформаційно-роз'яснювальну кампанію серед усіх категорій та учасників освітнього процесу та працювати над формуванням інформаційної культури суспільства, а з іншого – підвищувати відповідальність за свідоме привласнення чужих наукових чи творчих досягнень та ідей на організаційно-інституційному рівні та у правовому полі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontsepsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.
2. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20\(SAIUP\).html](http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20(SAIUP).html).
3. Полоцька О. О. Аналіз стану обізнаності студентів класичного університету з питань академічної та наукової доброчесності / О. О. Полоцька // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. — 2016. — № 50-51. — С. 356-362.
4. Закону України Про освіту від 05.09.2017 №2145-VIII Закон України [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
5. Killinger B. Integrity: Doing the Right Thing for the Right Reason / B. Killinger. — McGill-Queen's University Press, 2010.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Однією з найголовніших вимог до якості наукової продукції є її оригінальність. Оригінальність (унікальність) тексту – це поняття, протилежне плагіату. Чим більша кількість плагіату в тексті, тим менша його унікальність і навпаки – чим менше плагіату, тим вища оригінальність даного тексту.

Проте, науковці для написання своїх наукових робіт часто використовують напрацьовані іншими дослідниками матеріали. Згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права» [1], таке використання матеріалів вимагає зазначати авторів ресурсу, робити на них посилання в тексті й вказувати першоджерела. Однак, іноді буває важко визначити, чи є новизна у створеному тексті, і чи не є він компіляцією уже опублікованих творів або їх частин. Для з'ясування цього питання застосовують спеціальні засоби пошуку плагіату – системи антиплагіат.

Під антиплагіатом ми розуміємо програмно-апаратний комплекс для перевірки текстових документів на присутність запозичень з джерел, доступних в мережі Інтернет і інших джерел. Л. Лупаренко у статті «Інструментарій виявлення плагіату в наукових роботах: аналіз програмних рішень» надає ґрунтовний аналіз програмних рішень для визначення наявного рівня плагіату в наукових роботах [2].

Використання програмно-апаратних комплексів з виявлення антиплагіату рекомендовано в якості автоматизованого способу боротьби з плагіатом для вдосконалення внутрішнього контролю якості дослідницьких робіт студентів та науковців, а також у рамках запровадження стандартизованої моделі системи якості в освітніх та наукових установах.

Дотримання норм академічної доброчесності передбачає уникнення будь-якого виду плагіату, проте ми розуміємо, що дуже важко уникнути ненавмисного плагіату, а з навмисним потрібно боротись із використанням різних методів. Хоча головним принципом у цій боротьбі має бути не покарання, а різка, остаточна відмова академічного середовища приймати плагіат як явище.

До переваг дотримання принципів академічної доброчесності слід віднести формування у дослідника почуття задоволення від отриманого результату. Самостійний процес дослідження та створення нового знання супроводжується позитивними емоціями, підвищенням самооцінки та розширенням меж можливого. Здійснення якісних досліджень створює атмосферу взаємної поваги у науковому середовищі. Наголошуємо, що академічна доброчесність це показник особистої наукової етики студента, молодого вченого, науковця, яка потребує цілеспрямованого формування і опирається на принципи, зазначені у документах Європейської хартії дослідників, Європейського кодексу дослідницької доброчесності, а також у вітчизняних нормативних документах, таких як Закон України «Про освіту», Закон України «Про вищу освіту», «Про авторське право і суміжні права» та ін. Значна кількість закладів вищої освіти України розробляють і затверджують власні «Положення про запобігання академічного плагіату».

Стаття 42 нової редакції Закону України «Про освіту» [3] дає визначення «академічній доброчесності» як сукупності етичних принципів та встановлених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

У Законі надано визначення ряду положень щодо правил дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками, а саме:

— необхідність посилання на першоджерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати дослідження, першоджерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Основним порушенням принципів академічної доброчесності вважається науковий або академічний плагіат, який полягає у привласненні отриманих результатів іншою особою і може виражатися в публікації наукових, навчально-методичних та інших текстів під іншим прізвищем без згоди автора та без посилань на першоджерело.

За дії (бездіяльність), що цим Законом визнані порушенням академічної доброчесності, особа може бути притягнута до інших видів відповідальності з підстав та в порядку, визначених законом [3].

У листі МОН Лист МОН № 1/9-565 від 26.10.17 року «Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти» йдеться про необхідність розроблення відповідної нормативно-правової бази (кодекси, положення, правила, пам'ятки тощо) із забезпеченням виконання усіх норм статті 42 Закону України «Про освіту». Також зазначається про те, що виявлення в поданій до захисту дисертації (науковій доповіді) академічного плагіату є підставою для відмови у присудженні наукового ступеня [4].

Дотримання принципів академічної доброчесності сприятиме конкурентоспроможності закладів вищої освіти України та дозволить досягнути загально університетських стандартів в світовому освітньо-науковому просторі в умовах зростаючого запиту на практичну орієнтованість освітніх програм, розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізаційних процесів в сучасному суспільстві. Лише на засадах відкритості, чесності, прозорості та

толерантності може відбуватися продуктивна співпраця та взаємодія всіх учасників освітньо-наукового процесу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Лупаренко Л. А. Інструментарій виявлення плагіату в наукових роботах: аналіз програмних рішень. Інформаційні технології і засоби навчання. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1050>.
3. Закон України «Про освіту». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
4. Щодо забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти. Лист МОН № 1/9-565 від 26.10.17 року. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/57798/.

*Ігонін Р. В.,
д-р. юрид. наук, доцент
Керівник Департаменту
з питань запобігання політичній корупції
Національного агентства з питань запобігання корупції*

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТА НАУКОВИХ ПРАЦІВНИКІВ.

Основоположною засадою на якій ґрунтується розвиток сучасної освіти і науки є висока довіра до результатів освітньої та наукової діяльності.

Функціонально зазначена вище довіра має забезпечуватися належними процедурними та інституційними механізмами які гарантують чесність та відповідальність за порушення відповідних етичних і законодавчих норм. У свою чергу, дані механізми не зможуть ефективно сприяти реалізації високих академічних стандартів за умови відсутності належної правової і академічної культури.

Слід позитивно відмітити, що на сучасному етапі розвитку освіти і науки постійно зростає усвідомлення необхідності дотримання критеріїв академічної доброчесності як запоруки їх сталого і успішного прогресу.

Відповідно до ч.1 статті 42 Закону України «Про освіту» [1] Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Згідно з ч.2, 3 статті 42 Закону України «Про освіту» [1] отримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

У свою чергу, п.4. статті 42 Закону України «Про освіту» [1] встановлює, що порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат — оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства; самоплагіат — оприлюднення (частково або

повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів; фабрикація — вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях; фальсифікація — свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень; списування — виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання; обман — надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування; хабарництво — надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пілґ чи будь-яких інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі; необ'єктивне оцінювання — свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти.

Згідно п.5 Закону України «Про освіту» [1] за порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності: відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання; позбавлення присудженого наукового (освітньо-творчого) ступеня чи присвоєного вченого звання; відмова в присвоєнні або позбавлення присвоєного педагогічного звання, кваліфікаційної категорії; позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

На жаль, на сьогодні, доволі складно констатувати рівень поширення порушень академічної доброчесності в світі Разом з тим, за різними оцінками від 0,1% до 1% дослідників роблять шахрайські дії і можливо від 10% до 50% вчених бувають залучені в сумнівних діях [2].

Слід відмітити, що з розширенням міжнародного співробітництва вчених, можуть виникнути проблеми шахрайства на транснаціональному рівні. На жаль, поки немає ні узгоджених правил, ні процедур розслідування підозрілих випадків, ні розуміння, як карати порушників «наукової конвенції» [2].

Відсутність «узгоджених правил і процедур» є актуальною проблемою не тільки в рамках світового наукового співтовариства, а і у масштабі національної наукової спільноти.

Відповідно, особливої актуальності нині потребує розробка та формулювання єдиних критеріїв для визначення ознак плагіату, що є надзвичайно актуальним як для застосування заходів академічного впливу, в тому числі прийняття обґрунтованого та об'єктивного рішення Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, до повноважень якого законом віднесено скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня у разі виявлення академічного плагіату, а також для об'єктивного вирішення справ під час досудового розслідування та судового розгляду спорів, що пов'язані із порушенням особистих немайнових та майнових прав на наукові твори [3].

У свою чергу, нерозробленість єдиних узгоджених підходів до визначення ознак плагіату, проблема ідентифікації перекладів академічних текстів інших країн та недостатньо ефективна робота Національного репозитарію академічних текстів, що пов'язана із початком роботи цієї установи, унеможлиблює створення сертифікованої комп'ютерної програми по виявленню плагіату.

Беручи до уваги зазначене, особливої актуальності набуває діяльність спеціалізованих судових установ щодо виявлення академічного плагіату, експертні висновки яких можуть використовуватися як докази в судовому процесі.

З огляду на викладене вище, вважаємо за доцільне, чітко регламентувати на законодавчому рівні можливість залучення спеціалізованими вченими радами

спеціалізованих судових установ щодо виявлення академічного плагіату на стадії прийняття дисертаційного дослідження до захисту.

З метою посилення інструментів академічного впливу на порушників академічної доброчесності і депопуляризації наукового плагіату варто на експертному рівні опрацювати можливість створення єдиного державного реєстру осіб порушників академічної доброчесності.

Також є актуальним питання посилення академічної відповідальності ще й адміністративно-правовою відповідальністю. У зв'язку із зазначеним, на нашу думку, до Кодексу про адміністративні правопорушення можуть бути внесені зміни в частині встановлення відповідальності за порушення правил академічної доброчесності. Санкцією цієї статті має бути передбачено штраф та позбавлення права обіймати посади науково-педагогічних і наукових працівників строком на один рік.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/term/2145-19> (дата звернення: 18.10.2019).

2. Європейські вчені консоліднують зусилля в боротьбі з шахрайством в науці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.polit.ru/news/2008/12/18/esf> (дата звернення: 19.10.2019).

3. Плагіат у наукових творах: основні поняття та шляхи забезпечення доказової бази [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ics.gov.ua/expert/useful/publications/359391> (дата звернення: 19.10.2019).

Ковальчук Ю. І.,
*канд. юрид. наук кафедри кримінального права та процесу
Київського університету права Національної академії наук України*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Питанню академічної доброчесності (academic integrity) світова спільнота останніми роками приділяє особливу увагу. На цю тему організовуються міжнародні конференції, семінари.

Інформатизація суспільства, стрімкий розвиток технологій та вільний доступ до продуктів інтелектуальної власності полегшують процес використання та поширення інформації. Паралельно з цими позитивними явищами набувають усе більших обертів процеси недобросовісного запозичення, привласнення і використання чужих ідей та думок усіма категоріями вітчизняних вчених, тобто як молодими, так і більш досвідченими. Щоправда, ця проблема притаманна не лише Україні. Так, університети Німеччини мають гарну репутацію, але й там є ряд прикладів недотримання принципів академічної доброчесності.

Шляхи подолання проблем, спричинених недотриманням принципів академічної доброчесності, стали в Україні предметом наукових досліджень та обговорення на різних академічних платформах. Утім, результати цих досліджень навряд чи можна вважати вичерпними через складність та неоднорідність проблеми. Подолання академічної нечесності перш за все потребує звернення до гідності людини, до її самоповаги та поваги до інших. Чим вищий рівень взаємоповаги, чесності та довіри у спільноті, тим краще людина здатна вирішити свої завдання. Поступово все більше людей, які працюють у сфері освіти, переконуються, що позитивні зрушення в країні слід починати з себе, із власного робочого місця і ставлення до виконання своїх обов'язків.

Питання академічної доброчесності та наслідків її недотримання як ніколи є актуальними для України. Адже недопустимою є ситуація, коли наукові роботи (від курсових до докторських) виконуються на замовлення, студентські роботи передаються від курсу до курсу лише зі зміненими титульними сторінками, у наукових текстах перефразовують чужі думки та видають за власні без посилання на їх справжнього автора, коли метою наукового дослідження є не нове наукове знання, а отримання вченого ступеня, і цей ряд можна продовжити. Залучення до підтримки ідей академічної доброчесності — завдання фахівців усіх галузей знань та сфер діяльності. Доброчесність — категорія філософська та світоглядна, що дозволяє сформулювати у суспільстві чіткі та тривалі принципи справедливості, особистої чистоти, відповідальності за прийняті рішення та здійснені вчинки. Повноцінне втілення принципів академічної доброчесності — процес складний, тривалий, однак невідворотно необхідний та правильний [2].

Наразі в українському суспільстві значна увага приділяється інституційним змінам у сфері вищої освіти. Великі надії дає впровадження Закону України «Про вищу освіту» (2017 р.), який дозволив реалізувати принцип університетської автономії в українських реаліях та розпочав побудову системи протидії академічній недоброчесності на всіх рівнях.

В ньому обрано правильний і дійовий напрям запобігання порушенням академічної етики — прозорість і підзвітність діяльності ЗВО.

Одним з основних завдань цього Закону є удосконалення правових механізмів реалізації конституційного права громадян на рівний доступ до якісної освіти на всіх рівнях, створення умов для освіти упродовж життя. Академічна доброчесність — одна з найважливіших складових частин вищої школи як соціального інституту. Вона означає, що в процесі навчання чи досліджень студенти, викладачі та молоді науковці керуються передусім принципами чесності, чесною працею та навчання [1].

Найпоширенішим проявом академічної недоброчесності, безперечно, є плагіат, тобто навмисне чи усвідомлене оприлюднення (опублікування), повністю або частково чужого твору (тексту або ідей) під іменем особи, яка не є автором цього твору, без належного оформлення посилань. Плагіат може мати місце як при виконанні навчальних завдань, так і в науковій діяльності. Іноді трапляється й таке явище, як self-plagiarism або «recycling fraud», який передбачає використання власних попередніх праць автора в іншому контексті, без посилань на те, що такий текст уже був раніше використаний або опублікований. Плагіат може приймати різні форми, від дослівного копіювання до перефразовування іншої роботи. Плагіат можливий щодо: даних, слів і фраз, ідей і принципів. Масштаб плагіату може відрізнятися від обсягу чужої роботи — кілька рядків, параграфів, сторінок, чи уся стаття.

Кримінальний відтінок має і така форма недоброчесності, як використання шантажу чи підкупу в навчальній та науковій діяльності.

Плагіат, списування, використання чужих напрацювань є неприйнятним.

В Україні одним із найбільш доступних та якісних сервісів для перевірки текстів на ознаки плагіату став Unicheck. Безкоштовний доступ до сервісу було надано вже понад 120 українським вишам. Позитивні відгуки після впровадження сервісу спираються на підвищення якості наукових робіт і полегшення робочого процесу для викладацького складу.

Створений українськими розробниками в 2014 році, Unicheck вже в 2018 підписав меморандум про співпрацю з Міністерством освіти та науки України терміном на 7 років. Платформа функціонує у системах щонайменше 450 іноземних університетів у різних країнах, а кількість її користувачів становить близько 1,5 млн у всьому світі. Серед них — студенти, викладачі, блогери, редактори, журналісти та інші фахівці, робота яких пов'язана з написанням текстів.

Сервіс надає реальні звіти з релевантними посиланнями, може працювати з текстами на 22 мовах у різних форматах файлів, а також відповідає одній з вимог сучасності та має можливість повної інтеграції з системами управління навчання вишів такими як Moodle, Canvas, Blackboard та ін. Водночас слід пам'ятати, що жоден сервіс не може функціонувати без взаємодії з людиною. У деякого може скластися хибне враження, що програма є «пігулкою від усіх хвороб». Однак це, не так. Будь-яка платформа є технічним помічником, зручним інструментом для пошуку плагіату та інших різновидів читингу з текстом.

Сервіси допоможуть проаналізувати текст, порівняти його з іншими базами, бібліотеками, файлами, але вони не дадуть відповіді чи містить робота нові наукові знання, дослідження, результати. Вони не можуть вказати на коректність або доцільність використаних автором матеріалів, а також визначити необхідність наявності певного обсягу цитування [4].

Ключовим результатом має стати синергетичний ефект в роботі людини і програмного продукту. Саме людина, орієнтуючись на фаховому рівні у тематиці роботи, може зрозуміти, чи є у тій чи іншій роботі наукова цінність, актуальність, чи відповідає вона всім вимогам і нормам та визначити релевантність текстових збігів.

Щоб сформувати доброчесне середовище на рівні конкретної академічної інституції, на думку експертів Міжнародного центру академічної доброчесності, потрібно дотримуватися таких правил:

- створювати та поширювати чіткі та зрозумілі правила, процедури та політики в галузі академічної доброчесності, які ефективно усвідомлюються та постійно втілюються в життя;
- поширювати позитивні аспекти академічної доброчесності на всі сегменти академічної спільноти;
- навчати всіх членів спільноти стандартам академічної доброчесності, які усвідомлюються як інтегральний компонент культури цієї спільноти;

- постійно та справедливо дотримуватися дій, що відповідають вимогам у цій галузі;
- розробляти, пояснювати та адмініструвати рівноправні, прозорі системи для засудження порушників доброчесності;
- бути в курсі останніх розробок у галузі технологій та освітніх практик з метою попередження ризиків та проблем;
- регулярно оцінювати ефективність існуючих теорій, процедур та правил у галузі академічної доброчесності, а також постійно вдосконалювати та поліпшувати їх. Але при цьому слід пам'ятати, що етичні проблеми в академічному середовищі взагалі й корупція зокрема, є відображенням більш широкого суспільного контексту та економічної ситуації в країні [3].

Підсумовуючи, варто наголосити, що академічна доброчесність, чесне здобуття якісної освіти є ключем до успіху нашої країни, а молодь готова зробити крок на зустріч змінам і почуватися більш комфортно, висловлюючи власну думку, здобуваючи якісну освіту та будуючи кар'єру, покладаючись на власні сили.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту»: станом на 22 вересня 2017 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. — К.: Парлам. вид-во, 2017. — 122 с.
2. Киричок І. В., Павленко Т. Б. Місія вузівської бібліотеки у сприянні академічній доброчесності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://conf.nlu.edu.ua/bis-2016/paper/viewFile/3913/600>.
3. Комплекс моральних обов'язків [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/125930-scho_rozumiti_pid_profesiynoyu_etikoyu_ta_dobrochesnistyu_v_.html (дата звернення: 01. 10.2018 р.).
4. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

[http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20\(SAIUP\).html](http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20(SAIUP).html).

*Лютянська Н. І.,
канд. філол. наук, ст. викл. кафедри ТПП з АМ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили*

АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ

З розвитком Інтернет-технологій та їх застосуванням у різних сферах суспільного життя, у тому числі й освіти, все частіше виникають випадки недотримання принципів академічної доброчесності. Вищезазначене поняття стало предметом різноманітних досліджень у нашій країні. Крім того, були прийняті спеціальні законодавчі документи, у яких роз'яснені особливості поняття, форми його порушення та види відповідальності за нього.

Слід з'ясувати значення власне поняття «академічна доброчесність». Останню визначають як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [3].

Слід зазначити, що академічний плагіат є одним із видів порушення академічної доброчесності. Відповідно, академічним плагіатом є оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших творів без зазначення авторства [3].

Дуже часто при ознайомленні з науковими роботами, у більшості випадків йдеться саме про студентські роботи, можна спостерігати випадки академічного плагіату. Це є неприпустимим як для академічного середовища, що надає знання та навички необхідні у різних сферах, так і власне для майбутніх фахівців. При цьому, виділяють різні форми плагіату [1]. За обсягом привласненого матеріалу розрізняють повний і частковий плагіат, тоді як за ступенем автентичності текстів – прямий та опосередкований. При повному плагіаті автор навмисне привласнює твір у повному обсязі. Частковим плагіатом є використання уривків чужих творів без зазначення авторства, коли відсутні належні посилання на джерела інформації. Під прямим плагіатом розуміють привласнення авторства на чужий твір або використання уривків з твору, що були взяті без змін. Опосередкованим же плагіатом є привласнення авторства на чужий твір або уривки з нього, що були видозмінені за допомогою перефразування.

Причини, які викликають виникнення плагіату у наукових роботах студентів різні. У цьому випадку говорять про навмисний і ненавмисний плагіат [4]. Ненавмисний плагіат може виникнути тоді, коли студентам невідомі правила цитування джерел та вимоги написання наукових робіт. Щодо навмисного плагіату, то факторів, які призводять до нього, багато. Серед основних відсутність мотивації на отримання професійних знань, через що студенти практикують списування робіт один у одного. Через величезний вибір сервісів, які пропонують зробити наукові роботи на замовлення, купівля або копіювання робіт з мережі Інтернет контрольних робіт, рефератів та дипломів є поширеним явищем. Чинниками, які сприятимуть більш самостійній роботі студентів є взаємопов'язаність завдань з професійними знаннями, покращення якості викладання, і як наслідок зацікавленість самими студентами процесом навчання та краща матеріальна забезпеченість студента, щоб сконцентруватися тільки на навчанні [2].

Таким чином, академічний плагіат є досить розповсюдженим явищем через розвиток технологій. Причини виникнення академічного плагіату різноманітні, починаючи відсутністю мотивації навчатися через виклад неактуального матеріалу до надмірної кількості компаній, що пропонують свої послуги з написання робіт. Можливими шляхами запобігання плагіату є подальше покращення освітніх послуг, що надаються вищими навчальними закладами та складання завдань, які відповідатимуть практичній стороні обраної професії. Подібні заходи сприятимуть підвищенню мотивації до самостійного навчання серед здобувачів вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Афанасьєва К. Явище академічного плагіату: витоки та шляхи боротьби / К. Афанасьєва // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — №6. — С. 86-91.
2. Вища освіта в Україні: громадська думка студентів. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://dif.org.ua/article/vishcha-osvita-v-ukraini-gromadska-dumka-studentiv> (дата звернення: 18.10.2019).
3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 13.10.2019).
4. Побіженко І.О. Плагіат у сучасних умовах України / І. О. Побіженко // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних сил. — 2015. — Вип. 4(45). — С. 181-183.

*Лиса Н. К.,
д-р. техн. наук, старший викладач кафедри АСУ
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПРИНЦИПИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬО-НАУКОВОМУ ТА ТВОРЧОМУ СВІТІ

Багато хто вважає, що академічна доброчесність стосується лише тих, хто займається науковою роботою. Насправді ж академічна доброчесність пов'язана не лише з наукою роботою, а й з освітою, і з творчою діяльністю. Тому напевно можна стверджувати, що академічна доброчесність тією чи іншою мірою стосується кожного.

Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього, науково-освітнього процесів під час навчання, викладання та провадження наукової, творчої діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових і творчих досягнень. [2]

З шаленим розвитком інформаційних технологій наприкінці ХХ століття і на початку ХІХ століття склалася катастрофічна ситуація в українському освітньому та науковому середовищах з академічною доброчесністю і з плагіатом. Це стосується і шкільних рефератів, і студентських курсових та дипломних робіт, і наукових статей, і дисертаційних досліджень. Ще у 2004 році Бухарестською Декларацією у Європейському регіоні визначено ключові цінності академічного середовища [1, с. 11]:

— прагнути до чесності потрібно спочатку самому і лише потім поширювати це устремління на інших членів академічної спільноти, послідовно уникаючи будь-яких форм обману, брехні, шахрайства, крадіжки або інших форм нечесної поведінки, які негативно впливають на стан якості академічних ступенів;

— довіряти всім членам академічної спільноти, яка є основою робочої обстановки, що сприяє вільному обміну ідеями, творчості та індивідуальному розвитку;

— забезпечити справедливості у викладанні, оцінці успіхів студентів, наукових дослідженнях, кар'єрному просуванні та інших починаннях, пов'язаних з присвоєнням ступенів, повинно ґрунтуватися на законних, прозорих, справедливих, передбачуваних, послідовних і об'єктивних критеріях;

— обмінюватись ідеями на взаємній повазі, яку поділяють всі члени академічної спільноти, незалежно від їх ієрархічного статусу.

— мати відповідальність до всіх членів академічної спільноти, що дозволяє забезпечити підзвітність і вільне вираження поглядів [1. с. 13].

Дослідники зазначають, що проблема порушення академічної доброчесності є в усіх країнах і проявляється давно, має стійку тенденцію до зростання. В Україні прояви порушення академічної доброчесності набувають занадто великих масштабів. Тому у збірнику нормативних документів Національного університету «Львівська політехніка» є загальні положення організації перевірки на плагіат кваліфікаційних робіт студентів, рукописів дисертацій та монографій, рукописів статей [3, с.282]:

1. перевірка кваліфікаційних робіт студентів, рукописів дисертацій та монографій, рукописів статей, поданих до публікування у періодичних наукових виданнях на академічний плагіат здійснюється за допомогою Інтернет-сервісів, використання яких регламентується відповідними наказами та угодами університету, зокрема, сервісів Unicheck (<https://unichcek.com>), StrikePlagiarism (<http://strikeplagiarism.com>). за потреби додаткова перевірка може здійснюватися іншими вільно доступними системами;

2. перевірка робіт може здійснюватися на основі внутрішньої бази документів університету та відкритих Інтернет-ресурсів;

3. перевірку на академічний плагіат здійснюють призначені відповідальні особи;

4. за створення облікових записів в Інтернет — сервісах відповідає ЦІЗ. Облікові записи створюються на основі адрес е-пошти домену @lrpu.ua за подання від керівників, які відповідають за організацію перевірки роботи на академічний плагіат;

5. за підготовку файлу роботи, що підлягає перевірці, відповідає автор цієї роботи;

6. під час підготовки файлу роботи забороняється використовувати будь-які методи обманювання серверів перевірки на академічний плагіат:

- зміна текстових символів на візуально ідентичні зображення;
- заміна окремих букв одного алфавіту на аналогічні за написанням букви іншого алфавіту.

7. відповідальна особа після отримання файлів робіт від авторів проводить перевірку на академічний плагіат за такою процедурою:

- авторизується в Інтернет-сервісі перевірки на плагіат;
- завантажує файли робіт на сервер Інтернет-сервісу через відповідний Веб-інтерфейс;
- перевіряє завантажені файли робіт і внутрішньою базою документів університету;
- зберігає на локальних носіях розширені електронні звіти щодо перевірки, у яких міститься інформація про відсоток унікальності робіт. [3, с. 283].

Висновок. Вищими навчальними закладами та науковими установами нашої країни необхідно чітко сформулювати процедури дотримання і впровадження академічної доброчесності, суворо дотримуватися, аналізувати їх якість та постійно вдосконалювати. Університети повинні не просто ухвалити кодекси честі, етики чи гідності, а розробити конкретні програми забезпечення академічній доброчесності серед усіх членів університетської спільноти. Важливу роль має

відіграти інституційний діалог, загальнонаціональна дискусія на тему академічної доброчесності. Варто більше популяризувати Етичний кодекс вченого як конституцію академічної доброчесності та мотивувати науковців будувати свою кар'єру за задекларованими в ньому принципами.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : методичні рекомендації / автори-укладачі: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець ; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузева, Я. Є. Сошинська, О. М. Бруй ; Науково-технічна бібліотека ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» ; Українська бібліотечна асоціація. — Київ : УБА, 2016. — Електрон. вид. — 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). — 117 с.

2. Amigud A. Institutional level identity control strategies in the distance education environment: A survey of administrative staff / A. Amigud // International Review of Research in Open and Distance Learning. — 2013. — № 14(5). — С. 127-143.

3. Організаційне та кадрове забезпечення освітнього процесу: збірник нормативних документів НУ «Львівська політехніка» / за ред. Ю. Я. Бобала. — Львів. В-во Львівської політехніки, 2018. — 392с.

4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с.

*Мельничук В. П.,
Спеціаліст I категорії,
«Centre for Arabic Studies»
Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Жодна сфера не впливає так на розвиток людини, як освіта. Зараз вже зрозуміло всім, зміни в усіх галузях, в тому числі і в науці та освіті, насамперед, забезпечують індивідуальний розвиток людини та є найбільш пріоритетними сферами. Розвиток людини і розвиток суспільства — категорії взаємозалежні. Якість освіти сьогодні дає нам результати уже відразу, адже з отриманих знань у закладах вищої освіти (ЗВО), формується фундамент роботи в країні уже завтра. У зв'язку з цим важливо імплементувати та модернізувати правильність та важливість академічної доброчесності серед освітян та науковців. Розвиток та впровадження нових тенденцій сприятиме активному розвитку освіти та науки, при цьому важливим фактом є дотримання правил та принципів академічної доброчесності, що в свою чергу стане новим джерелом розвитку.

Стаття 42. Закону України про вищу освіту дає визначення що таке Академічна доброчесність — це сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі [1]. Перше з чого має починатися академічна доброчесність — це внутрішня культура кожної особистості. Правильне виховання та культура поведінки у сфері освіти посилюється високими стандартами. Саме ЗВО створюють висококонкурентних фахівців. Здобуті теоретичні знання, креативне мислення, які закріплені

практикою — створюють висококонкурентних фахівців, які своєю роботою та досягненнями створюють імідж не тільки ЗВО, а й вищій освіті в Україні. Важливим етапом для забезпечення академічної доброчесності серед освітян це стати партнером Проекту сприяння Академічній доброчесності в Україні (SAIUP), який ініційований та реалізується Американськими радами з міжнародної освіти за підтримки Міністерства освіти і науки України та Посольства США в Україні. Саме Проект SAIUP допомагає впровадженню міжнародних практик, покликана виховати нову академічну культуру, а також закріпити академічну доброчесність серед учасників навчального процесу не лише на моральних, а й юридичних нормах [2].

Важливим фактором у дотриманні академічної доброчесності у ЗВО є не тільки виявлення таких інцидентів, а й збільшення актуальності їх запобігання. Перше, що важливо це впровадження нових елементів у освітній процес. Наприклад, закріплення теоретичних знань через проведення практичних занять у формі *майстер – класу* — це одна з форм ефективного професійного, активного навчання. Він відрізняється від семінару тим, що під час майстер-класу ведучий-спеціаліст розповідає і, що ще більш важливо, показує, як застосовувати на практиці отримані знання [3].

Ще один актуальний метод навчання проводиться у спілкуванні у форматі *B2B*, від фахівців, які вже сьогодні працюють у тій сфері за якою студенти тільки отримують освіту. Це дасть змогу не тільки розкривати повністю матеріал для вивчення, а й сприятиме вмотивованості, нової креативності та здорової конкурентоспроможності серед студентів. Також, проведення частини навчання у подібних форматах дає змогу тісної співпраці, на етапі отримання освіти, між роботодавцем та майбутнім працівником.

Проведення зимових, весняних чи літніх шкіл — як різновид навчання, в якому поєднується науковий досвід та відпочинок. Такі школи моделюють

дослідницьку роботу, а також поєднують профільне та факультативне навчання, що тільки сприятиме науковому розвитку у суспільстві.

У сучасних умовах розвиток нових та дієвих методів викладання у науково-освітньому середовищі збільшить як авторитет закладів вищої освіти, так і майбутніх професій. Зміцнення академічної доброчесності сприяє якісному навчанні, здоровій конкурентоспроможності та творчому розвитку суспільства. Збільшить довіру до закладів вищої освіти, що є важливим для реформування освіти та науки в Україні. Використання нових інструментів трансляції знань розширить горизонти освітньо-наукового простору.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. — 2017. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18?lang=ru>.
2. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: <https://saiup.org.ua>.
3. Методичні рекомендації з проведення майстер-класу як групової форми методичної роботи [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу: http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Metod_rekom.pdf.

*Мельничук О. Ф.,
д-р. юрид. наук, професор кафедри права
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У сучасних глобалізаційних умовах життя важливе значення має якість вищої освіти, яка є свідченням конкурентоздатності держави загалом та фахівців у

тій чи іншій сфері зокрема. Забезпечення якості вищої освіти неможливе без впровадження академічної доброчесності в освітньому та науковому середовищі. Тому науково-педагогічним працівникам вкрай важливо вивчити та запозичити прогресивний європейський досвід протидії науковому плагіату. Вважаємо, що значний поступ у цьому напрямі має Польща, тому актуальним є поглиблення співпраці між освітянами України та Польщі.

В Україні, зі вступом в дію Закону України «Про освіту», існує легальна дефініція академічної доброчесності: «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1, ст. 42]. Відтак академічна доброчесність поєднує в собі етичні принципи та визначені законодавством правила, які використовують учасники освітнього процесу у своїй навчальній, викладацькій, науковій діяльності для того, щоб гарантувати довіру до результатів освіти.

Відповідно до ст. 42 Закону України «Про освіту» дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: «посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень,

відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації» [1, ст. 42].

Для української системи освіти академічна доброчесність є явищем новим, тому кожному студенту та викладачу необхідно розпочати з себе — впроваджувати принципи та правила академічної доброчесності в освітнє та наукове середовище. Передусім, необхідно протидіяти академічному плагіату та іншим формам порушення академічної доброчесності.

Академічний плагіат характеризується оприлюдненням наукових результатів, які отримані іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів без зазначення авторства [1, ст. 42]. Академічний плагіат загрожує «гуманітарній безпеці країни» та завдає економічних збитків державі у вигляді доплат плагіаторам «близько 1 млрд. грн. щороку» [2]. Тому важливо, щоб в кожному закладі вищої освіти були розроблені та впроваджувалися заходи забезпечення академічної доброчесності та протидії академічному плагіату. Наприклад, у Вінницькому торговельно-економічному інституті КНТЕУ діє «Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти», функціонує Комісія з питань етики та академічної доброчесності, яка має право «одержувати і розглядати заяви про порушення питань етики та академічної доброчесності, надавати пропозиції адміністрації інституту щодо притягнення до академічної відповідальності» [3]. На нашу думку, наявність подібних локальних актів та структурних підрозділів у закладах вищої освіти, які забезпечують академічну доброчесність, суттєво сприяє вкоріненню в освітній та науковий простір її принципів та правил, а також дисциплінує викладачів і студентів щодо їх дотримання.

Таким чином, вивчення вітчизняного та європейського досвіду протидії плагіату, впровадження принципів та правил академічної доброчесності в освітнє та наукове середовище України та Польщі позначиться на якості вищої освіти та забезпечить конкурентоспроможність закладів вищої освіти, їх випускників, а також держав загалом.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. — 2017. — №38-39. — Ст. 380.

2. Стан і проблеми боротьби з плагіатом в українській освіті. Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/2843/>.

3. Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти Вінницького торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету від 27 листопада 2017 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vtei.com.ua/index.php/ua/homepage/2-uncategorised?start=166>.

*Місевич М. А.,
канд. екон. наук, старший викладач кафедри
менеджменту організації і адміністрування ім. М.П. Поліщука
Житомирський національний агроекологічний університет*

*Ходаківський В. М.,
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки і підприємництва
Житомирський національний агроекологічний університет*

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПРІОРИТЕТІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ В СИСТЕМІ ЇХ МЕНЕДЖМЕНТУ

Академічна доброчесність означає, що в процесі навчання чи досліджень, студенти, викладачі та науковці керуються, передусім, принципами чесності, чесною праці та навчання. Плагіат, списування, несанкціоноване використання чужих напрацювань є неприйнятним і жодним чином не толеруються в спільноті. Академічна доброчесність стосується не лише якості освіти, — вона напряду впливає на те, яких громадян виховує система вищої освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання в університеті та яким є «секрет успіху» в суспільстві. Чи це важка і наполеглива праця, яка допомагає досягати успіхів як окремому індивіду, так і країні в цілому, чи це обман, шахрайство та сумнівна спритність, які потім стають нормами суспільних відносин і тягнуть країну на дно, а заодно і економічно діючу систему в якій і функціонують самі аграрні підприємства [2].

Процес функціонування академічної доброчесності у аграрних підприємствах регіону перш за все вимагає узгоджених дій між можливим розробником ідеї та системою її реалізації і патентування, що тягне за собою врахування можливих побажань та пріоритетів усіх зацікавлених сторін процесу бізнес-планування. Мета академічної доброчесності полягає в адресному отриманні прибутків у якомога коротші строки та за мінімальних затрат, що дає підстави для формування основ концепції розвитку поняття «Економічної

добročесності функціонування аграрних підприємств», з позиції використання новаторських ідей та патентних розробок в технологічному циклі виробництва. Дана гіпотеза підтверджується результатами соціологічного опитування експертів — спеціалістів та керівників аграрних підприємств різних організаційно-правових форм власності, участь в якому взяли 182 респонденти (рис. 1).

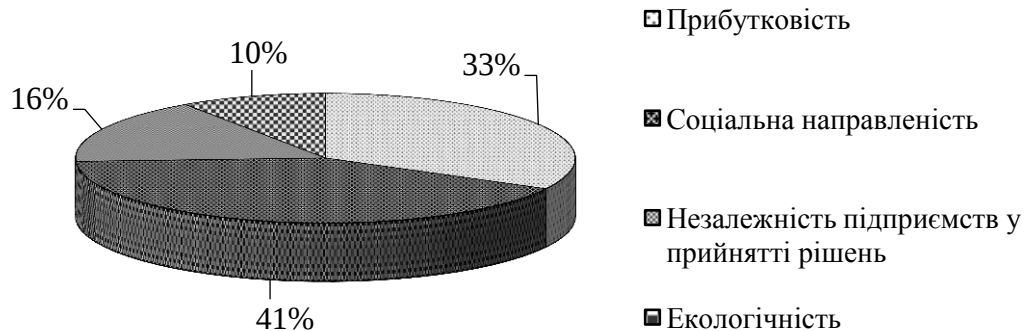

Рисунок 1. Розподіл пріоритетів впливу академічної доброчесності на економічну результативність функціонування аграрних підприємств Житомирської області за даними соціометричного опитування респондентів в 2019 р.

Головною метою сучасної академічної доброчесності в економічному аспекті розвитку аграрного виробництва є створення соціально-економічних, організаційних та правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу галузі, забезпечення необхідності впровадження сучасних, екологічно безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва і реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції з натуральної сировини [1, с. 136]. Виконання поставленої мети неможливе без визначення потенційних інвестиційних можливостей аграрних підприємств в цілому по країні та регіонів зокрема котрі можуть інвестувати значні кошти в розвиток прогресивних виробничих ідей та розробку дієвого механізму академічної доброчесності на всіх етапах функціонування і використання підприємницьких ідей.

Умови академічної доброчесності певною мірою формують й визначають той чи інший рівень інвестиційної привабливості країни, регіону, підприємства. Оцінка економічної привабливості аграрних підприємств ґрунтується на аналізі чинників, що визначають клімат академічної доброчесності і сприяють економічному зростанню. Найважливіші складові академічної доброчесності галузей аграрного виробництва зумовлюють їх градацію: рівень розвитку економіки, природні ресурси і стан екології; енергетичні ресурси; якість робочої сили; рівень розвитку і доступність інфраструктури; географічне положення й територіальне наближення до кордонів держави; адміністративні, технічні, інформаційні та інші перешкоди входження на національний ринок [3]. Перспектива розвитку дієвої системи академічної доброчесності полягає у можливостях аграрних підприємств щодо використання ними прихованого виробничого потенціалу.

При розробці дієвої системи академічної доброчесності в системі забезпечення ефективних умов функціонування аграрних підприємств Житомирської області неабиякий інтерес представляють собою джерела прогресивних технологічних ідей, оскільки приблизно однакове відсоткове співвідношення можливих учасників ринку інвестиційного забезпечення аграрних підприємств створює умови для розвитку конкуренції та уможлиблює залучення тендерної системи залучення патентних розробок і їх використання в виробничих процесах аграрних підприємств. Впроваджуючи різні механізми державного регулювання умов та принципів діяльності академічної доброчесності слід враховувати рівень розвитку економіки, стан науково-технічної сфери, правову базу, рівень ризику та цілі, інтереси і вимоги інвесторів. При цьому слід гнучко поєднувати вище наведені методи між собою.

З метою подолання кризи в аграрному секторі економіки та підвищення ефективності і конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарської продукції перебудова системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських

підприємств повинна стати одним із пріоритетів державної політики. В Житомирській області можна створити дієву систему регулювання інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств за врахування наступних факторів: впровадження ефективної системи страхування інвестиційних ризиків в галузі сільськогосподарського забезпечення; врахування інтересів всіх зацікавлених сторін в системі інвестування аграрного сектора; розробка та впровадження дієвої інвестиційної програми розвитку сільськогосподарських підприємств регіону та контролю за її дотриманням.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пархомиць М.К. Організаційно-економічний механізм забезпечення дохідності аграрних підприємств: теорія, методика, практика : [монографія] / М. К. Пархомиць, В. В. Гудак, — Тернопіль : ТНЕУ, 2014. — 256 с.

2. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20\(SAIUP\).html](http://www.americancouncils.org.ua/uk/pages/34/Strengthening%20Academic%20Integrity%20in%20Ukraine%20Project%20(SAIUP).html).

3. Стан та патентування наукових розробок в Національній академії наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ftp://nas.gov.ua/akademperiodyka/Downloads/Archive%20SI%20Journal/SI_ukr/2014/N3/Kosko.pdf.

Неурова А. Б.,
канд. психол. наук,
доцент кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ,
Національна академія сухопутних військ

ПРИНЦИПИ ТА ЦІННОСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

*«Там, де за доброчесність дають найвищу нагороду,
урядують найкращі люди».*

Давньогрецький філософ Фулідід

Задекларувавши європейський вектор розвитку, наша держава має орієнтуватись на кращі зразки світової академічної культури. Основним поняттям академічної культури є академічна доброчесність у процесах навчання, викладання та наукових досліджень. Сьогодні вільний доступ до інформації, стрімкий розвиток інформаційних технологій спростовують процес використання та поширення інформації. У теперішній час питання академічної доброчесності, унеможливлення плагіату у наукових та кваліфікаційних роботах, дисертаціях на здобуття наукових ступенів — постає дуже гостро і актуально.

Питанням доброчесності присвячено багато праць. Англійський філософ Джеремі Бентам зазначав, що доброчесність — це протилежність корисливості; пожертва власними інтересами спільній користі. На думку Джорджа Мура, критерій етичного значення поняття «доброчесність» той самий, що й поняття «обов'язок». У свою чергу Густав Радбрух називав доброчесність позитивною моральною властивістю, високою моральністю конкретної людини [1].

«Доброчесність – це бажання робити якісь вчинки на користь інших людей, задля суспільства. Доброчесною є людина, котра керується не своїми власними благами, вигодами, а підпорядковується гуманності, порядності, справедливості» [3].

Стаття 42 Закону України «Про освіту» присвячена цій актуальній темі та визначає академічну доброчесність як «сукупність етичних принципів та

визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2].

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти

В основі академічної доброчесності лежить чесність, порядність у виконанні своїх обов'язків, довіра, справедливість, повага та відповідальність.

Фахівці визначають десять принципів академічної доброчесності для викладачів.

1. Утверджувати важливість академічної доброчесності.
2. Плекати любов до навчання.
3. Ставитися до студентів як до самостійної особистості.
4. Створювати атмосферу довіри в класі.
5. Заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність.
6. Формулювати чіткі очікування для студентів.
7. Розробляти справедливі та релевантні форми оцінювання.
8. Обмежувати можливості для академічної нечесності.
9. Кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються.
10. Допомогати визначити та підтримувати загально університетські стандарти академічної доброчесності[5].

Міжнародний центр академічної доброчесності та Університет Клемсон в Південній Кароліні розробили документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності», до яких належать: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і мужність [4].

Чесність — основа основ навчання та викладання і надання освітніх послуг. Саме завдяки чесності можлива реалізація усіх наступних ключових цінностей.

Довіра — чеснота, що розбудовується на діях, а не на словах і означає, що усі учасники наукового процесу не бояться ділитись думками та ідеями. Теж саме стосується освітнього контексту, коли викладачі ставлять чіткі вимоги до робіт студентів та чесно їх оцінюють.

Справедливість — це коли вимоги та очікування результатів роботи є чіткими та прозорими. Оцінювання має бути прозорим.

Повага — це взаємодія, під час якої усі учасники повинні з повагою ставитись до робіт одне одного. Повага в академічному середовищі повинна бути категорією взаємною.

Відповідальність — це коли кожен учасник навчального та наукового процесу несе відповідальність за його цілісність.

Мужність — здатність відстояти ключові цінності академічної доброчесності та власне перейти від слів до дій і є сміливістю.

Базовими принципами академічної доброчесності (за українським законодавством) є:

- самостійне виконання навчальних завдань та проведення наукових досліджень;
- посилення на джерела використаної інформації;
- дотримання норм законодавства та авторського права;
- надання достовірної інформації про результати навчально педагогічної та наукової діяльності.

Імплементація принципів академічної доброчесності має зупинити процес розпаду науково-освітньої системи, змінити мислення та свідомість її учасників та надати потужний поштовх для підвищення якості освіти і вивести її на світовий рівень.

На нашу думку, впровадження принципів та цінностей академічної доброчесності в українських вищих навчальних закладах буде сприяти підвищенню рейтингу вишу, визнання дипломів університетів на європейському та світовому рівнях, підвищення конкурентоспроможності випускників.

Запровадження нових принципів освітнього процесу має супроводжуватися серйозною інформаційною кампанією серед різних верств населення із роз'ясненням їх необхідності та значущості для розвитку академічної культури та забезпечення якості освіти в Україні.

Р. С. Пам'ятай, чесність починається з Тебе!

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Комплекс моральних обов'язків [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/125930-scho_rozumiti_pid_profesiynoyu_etikoyu_ta_dobrochesnistyu_v_.html (дата звернення: 16. 10.2019 р.).

2. Про освіту: Закон України від 16.07.2019р. № 2145/2019 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15. 10.2019 р.).

3. Поняття доброчесності в етиці [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.etica.in.ua/ponyattya-dobrochesnosti-v-etitsi> (дата звернення: 28. 10.2019 р.).

4. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів (Центр академічної доброчесності) [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://www.saiup.org.ua/resursy/desyat-pryntsypiv-akademichnoyi-dobrochesnosti-dlya-vykladachiv-tsentru-akademichnoyi-dobrochesnosti/> (дата звернення: 17. 10.2019 р.).

5. Ресурси [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://saiup.org.ua/resursy/> (дата звернення: 17. 10.2019 р.).

*Новицький А. М.,
д-р. юрид. наук, професор,
професор кафедри цивільного права та процесу
Університет ДФС України*

ПЛАГІАТ ЯК СПОСІБ ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Сьогодні однією із серйозних проблем сучасного інформаційного суспільства є неправомірне запозичення інформації створеної іншими людьми та подання її як власної. На даний час ця проблема серйозно обговорюється не тільки в наукових колах, а і на державному рівні. На наше стійке переконання ця проблема не повинна зводитися лише до загальних фраз таких як: це негативне явище, що потребує суспільного осуду. Проблема значно серйозніша.

Сьогодні плагіат переходить з морально-етичної площини у юридичну та визначається як правопорушення. В Законі України «Про авторське та суміжні права» плагіат – це оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [1]. Цивільний Кодекс України у статтях 433-456 конкретизує об'єкти права інтелектуальної власності щодо яких можливі порушення [2]. Предметом захисту авторських прав є суб'єктивні авторські права, а також законні інтереси. Суб'єктами права на захист є автори, їх спадкоємці та інші правонаступники. Порушниками авторських прав можуть бути будь-які фізичні або юридичні особи, які своїми діями (або

бездіяльністю) порушили, закріплені в нормативно-правових актах, положення, якими регулюються правовідносини у сфері авторського права прав.

В Україні дуже гостро стоїть проблема плагіату в освіті. Привертає увагу те, що держава не стоїть осторонь цієї проблеми і на законодавчому рівні робить спроби врегулювати це питання відповідним чином. У 2014 році був прийнятий Закон України «Про вищу освіту» де було введено термін «академічний плагіат» [3], але самого визначення цього поняття в Законі нема, є тільки санкції щодо осіб які в своїх роботах припустилися академічного плагіату. При цьому, на вищі навчальні заклади покладається обов'язок здійснювати заходи із запобігання академічного плагіату. Така законодавча новація є дещо неоднозначною. З одного боку, добре, що на законодавчому рівні була звернута увагу на проблему плагіату в науці. А з другого, як відзначають дослідники вона має численні недоліки. Штефан А. до таких відносить, необґрунтованість необхідності введення терміну «академічний плагіат»; при закріпленні тлумачення терміну відбулося змішування плагіату із цитуванням; внесення до обов'язків вищих навчальних закладів «здійснення заходів із запобігання» плагіату, в той час коли згідно чинного законодавства звинувачення у плагіаті можуть висунути лише суб'єкти авторського права, котрим належать особисті та/чи майнові авторські права. Саме вони є зацікавленими особами у захисті своїх прав і законних інтересів [4]. Що ж стосується навчального закладу, то можна повністю погодитись з позицією, висловленою Г. Ульяною, що першим, а можливо, найголовнішим заходом, спрямованим на боротьбу з плагіатом у наукових роботах учнів та студентів, є формування негативного ставлення до плагіату. [5, С. 258].

У вересні 2017 року прийнято Закон України «Про вищу освіту»[6], де визначено засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності, одним з яких є академічна доброчесність.

Академічна доброчесність також входить до системи забезпечення якості в закладах освіти. На нашу думку, вона стосується не лише якості освіти –

академічна доброчесність напряду впливає на те, яких громадян виховує система освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання та яким є «секрет успіху» в суспільстві. Академічна доброчесність сьогодні більшістю суспільства позиціонується саме з плагіатом, що, на нашу думку, є не правильним. Академічна доброчесність означає, що процес навчання чи досліджень повинен ґрунтуватися на принципах чесності, чесно́ї праці та навчання. Що є значно ширшим ніж просто не списувати. Звичайно плагіат, списування, несанкціоноване використання чужих напрацювань є неприйнятним і жодним чином не повинно підтримуватися в сучасному освітньому середовищі [7].

Таким чином в Україні сформовано складну систему протидії незаконному запозиченню. Дана система складається із приватно правових елементів протидії за ініціативи власника авторських прав та публічно правової – коли встановлення, виявлення та визначення відповідальності за таке правопорушення встановлюється поза волею та без ініціативи власника авторських прав. Публічно правова система протидії – академічна доброчесність – це елемент, який визначає не право на обвинувачення автора щодо порушника, а активна дія відповідних суб'єктів, наділених певними правомочностями щодо здійснення виявлення фактів незаконного запозичення та застосування відповідних, визначених нормативними актами санкцій.

Проаналізувавши приватно правовий та публічно правовий аспекти відповідальності в сфері незаконного запозичення можна сказати, що вони різні за суттю, змістом та направленістю.

Приватно правова відповідальність, це перш за все створення умов щодо непоширення правопорушення в подальшому, заборона щодо розповсюдження примірників, майнова компенсація заподіяній шкоді. В той же час, публічно правова відповідальність за вказані правопорушення встановлюються на рівні зобов'язання щодо неприйняття роботи як такої, не зарахування контрольної (випускної) роботи, дисертаційного дослідження тощо. Саме незарахування

роботи повинно бути визначальним елементом публічно правової відповідальності за незаконне запозичення.

За академічний плагіат передбачено така відповідальність, як виключення здобувача із ЗВО, позбавлення його відповідного статусу (магістра, кандидата наук, доктора філософії тощо). Публічно правова система встановлення відповідальності за незаконне запозичення спростила систему юридичних фактів та настання наслідків: якщо встановлено, що робота має явні ознаки незаконних запозичень, то така робота повинна бути анульована (незарахована, оцінена на незадовільно тощо). Відповідно, здобувач освіти вважається таким, що не виконав навчальний план, а його підсумкове оцінювання за даним курсом має бути скасовано. Відповідно, не виконання навчального плану призведе або до повторного вивчення даного курсу, або до інших правових наслідків (до виключення а бо позбавлення раніше наданого статусу). Цікавим є те, що дане правопорушення не визначено загальним публічно правовим законодавством як правопорушення, та не потребує фактичного документування (складання протоколу про адміністративне правопорушення, винесення постанови про притягнення, встановлення суб'єктів розгляду справ по даній категорії правопорушень тощо).

Крім того, залишається відкритим питання – чи виступає неповнолітня особа суб'єктом зазначеного правопорушення, з якого віку можна притягувати до публічно-правової відповідальності неповнолітнього здобувача освіти.

Наступним елементом проблемного застосування публічно правової відповідальності є фактична відсутність термінів. Не визначено, який максимальний строк щодо перегляду робіт, щодо строків пов'язаних із вільним використанням без дозволу автора, строків притягнення до відповідальності, строків розгляду справ тощо.

Тому встановлюючи новий напрямок відповідальності за незаконне використання, необхідно відзначити, що потребує нагального вивчення та

внесення реальних пропозицій щодо питань притягнення винних осіб до публічно-правової відповідальності, а саме встановлення кола суб'єктів, визначення строків, конкретизація відповідальності та санкцій за конкретні правопорушення та настання відповідних юридичних наслідків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про авторське та суміжні права [Закон України станом на 23 вересня 2017р.] // ВВР України. — 1994. — № 13.
2. Цивільний кодекс України [Кодекс України станом на 5 вересня 2017р.] [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// rada.gov.ua](http://rada.gov.ua).
3. Про вищу освіту [Закон України станом на 5 вересня 2017 року]. // Голос України. — 06.08. 2014. — № 148.
4. Штефан О. Деякі аспекти прояву плагіату / О. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2016. — №3. — С. 59-67.
5. Ульянова Г. О. Плагіат у роботах школярів та студентів: актуальна проблема сьогодення / Г. О. Ульянова // Актуальні проблеми держави і права. — 2014. — С. 255–261.
6. Про вищу освіту [Закон України станом на 20 жовтня 2017 року]. // Голос України. — 27.09.2017. — № 178-179.
7. Новицька Н.Б., Новицький А.М. Сучасний стан захисту авторського права від плагіату в мережі Інтернет. // Ірпінський юридичний часопис. — 2019. — №1. — С. 29-35, doi: 10.33244/2617-4154.1.2019.29-35.

Онищук Н. В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Білоус І. М.,
канд. юрид. наук, доцент кафедри права
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У ВІННИЦЬКОМУ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ ІНСТИТУТІ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТОРГОВЕЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Вкрай важливим є усвідомлювати потенційні внутрішні та зовнішні чинники, які зумовлюють академічну нечесність, передусім морально-культурні, інституційні та освітньо-виховні. Вивчення і розуміння природи їхнього походження дасть можливість розробити та імплементувати ефективну політику забезпечення академічної доброчесності як національного рівня, так і локального масштабу [1].

У Вінницькому торговельно-економічному інституті КНТЕУ діє Положення про систему рейтингової оцінки діяльності науково-педагогічних працівників ВТЕІ КНТЕУ. Учасниками обчислення рейтингу є: штатні науково-педагогічні працівники, студенти, експерти (завідувач кафедри, науково-педагогічні працівники кафедри, члени проектних груп, відповідальних за підготовку здобувачів, представники деканатів та директорату). Загальна кількісна оцінка визначається підсумовуванням балів при якому враховується усі види діяльності науково-педагогічного працівника. Зокрема, враховуються висновки експертів щодо вимогливості, тактовності, поважного ставлення до студентів, об'єктивності в оцінці знань студентів. Також враховуються результати анкетного опитування студентів щодо оцінювання знань викладачем відповідно до критеріїв оцінювання, а також чи вміє викладач порозумітися зі студентами, чи доброзичливий він та

тактовний. Анкетне опитування студентів проводиться деканатом один раз на рік (за місяць до початку екзаменаційної сесії) у всіх групах за затвердженою методикою.

Крім того в інституті діє Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти ВТЕІ КНТЕУ. У п. 2 цього положення зазначено, що науково-педагогічний працівник несе відповідальність за об'єктивне оцінювання результатів навчання здобувачів.

Положення про дотримання академічної доброчесності педагогічними та науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти ВТЕІ КНТЕУ є у публічному доступі на сайті інституту (<http://www.vtei.com.ua/doc/2019/ud/pol/2.pdf>).

З цим положенням студенти також мають можливість ознайомитись на початку кожного семестру навчання, про що свідчать підписи в журналі академічної групи. Положення у роздрукованому вигляді зберігається в журналі кожної академічної групи. Для виконання норм цього Положення створена Комісія, склад якої затверджує вчена рада ВТЕІ КНТЕУ терміном на 1 рік. Зміни до складу затверджуються рішенням вченої ради ВТЕІ КНТЕУ. Комісія наділяється правом одержувати та розглядати заяви про порушення питань етики та академічної доброчесності, надавати пропозиції адміністрації інституту щодо притягнення до академічної відповідальності, популяризувати принципи етики та академічної доброчесності серед інститутської спільноти.

Викладачами проводиться інформаційно-роз'яснювальна робота серед студентів на лекціях, семінарських, практичних заняттях з питань наукової етики, запобігання та виявлення плагіату у письмових роботах та наукових працях.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої відповідальності: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік, тощо), повторне проходження відповідного

освітнього компонента освітньої програми, відрахування з інституту, позбавлення академічної стипендії, позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання, відмова у присудженні відповідного ступеня освіти.

За порушення академічної доброчесності педагогічні та науково-педагогічні працівники ВТЕІ КНТЕУ можуть бути притягнені до такої відповідальності: відмова у рекомендації щодо присвоєння вченого звання, позбавлення права брати участь у роботі визначених Законом України «Про освіту» органів чи займати визначені законом посади, звільнення з інституту, притягнення до дисциплінарної, адміністративної/кримінальної відповідальності.

Перевірка на плагіат здійснюється з використанням відповідних технологій та комп'ютерних програм, які знаходяться у відкритому доступі у мережі Internet. Для перевірки рекомендується використовувати програми UNICHECK Compare Suit та інші. Перевірці на плагіат підлягають: курсові та випускні кваліфікаційні роботи здобувачів ступеня освіти, навчальні та науково-методичні праці, монографії, програми дисциплін, рукописи статей які надходять до редакції наукових журналів, тощо.

Критерії оцінювання академічного плагіату. У письмових роботах студентів: понад 75% — текст письмової роботи є оригінальним; від 60% до 75% — оригінальність тексту задовільна; від 40% до 60% — письмова робота приймається до розгляду після доопрацювання автором; менше 40% — письмова робота до розгляду не приймається.

У наукових роботах науково-педагогічних працівників: понад 90% — текст письмової роботи є оригінальним; від 75% до 90% — оригінальність тексту задовільна; від 60% до 75% — письмова робота приймається до розгляду після доопрацювання автором; менше 60% — письмова робота до розгляду не приймається.

Для попередження академічного плагіату використовується інститутський репозитарій наукових і навчально-методичних праць, дисертаційних, випускних

кваліфікаційних та курсових робіт на базі лабораторії дистанційного навчання ВТЕІ КНТЕУ з метою використання його для внутрішньої перевірки текстів на наявність академічного плагіату.

Висновки. Основна причина академічної непорядності студентів обумовлена мотивацією перебування у вузі. Саме «перебування», оскільки лише третина опитаних вказують, що вони націлені на отримання професійних знань, тобто хочуть вчитися [2]. Нині — час саморефлексії університетської спільноти, час пошуку проблем і шляхів їх усунення. Для розбудови цілісної та ефективної системи забезпечення академічної доброчесності в українській вищій школі необхідно здійснити безліч заходів: ввести в чинне освітнє законодавство України чітко визначені та суворі норми відповідальності для студентів, викладачів, науковців за плагіат; зобов'язати вищі навчальні заклади реалізувати власну політику забезпечення академічної доброчесності шляхом розробки кодексів честі студентів і етичних кодексів викладачів та представників адміністрації; створити національну систему збору статистичних даних і моніторингу інформації щодо випадків академічної нечесності в університетах та оприлюднення на їхній основі періодичних відкритих звітів [2].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. International Center for Academic Integrity [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://academicintegrity.org>.

2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с. — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

Орлова Н. Г.,
канд. юрид. наук, асистент кафедри трудового права
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ПРО АКАДЕМІЧНУ ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Початок нового сторіччя відзначився входом розвинених країн у стадію інформаційного суспільства, у якому отримання, збереження, поширення, обробка, використання інформації, а також технічні можливості комунікації мають неабияке значення. У свою чергу нові інформаційні технології вносять кардинальні зміни в усі суспільні сфери: відбулася трансформація моральних стереотипів, переоцінка цінностей як у суспільстві в цілому, так і для кожної окремої особистості. Зі збільшенням цінності інтелектуального потенціалу особистості гостро постає питання наукової етики.

В Україні лише у 2016 році на національному рівні заговорили про академічну доброчесність, стартував проект Британської ради з дослідження питання доброчесності в роботі українських вишів [1]. Так, під академічною доброчесністю згідно ст. 42 Закону України «Про освіту» від 5.09.2017 розуміється сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Однією з форм порушення академічної доброчесності є плагіат — оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Серед суб'єктивних причин вчинення плагіату — лінощі, брак креативності; впевненість у безкарності; низький інтелектуальний рівень; неповага до праці

іншого; нерозуміння важливості етичних приписів у професійній взаємодії тощо. До об'єктивних причин можна віднести вільний доступ до інформації в Інтернеті; нездатність академічної еліти продукувати нові ідеї; закритість і збідненість вітчизняного інтелектуального поля; слабкий в теоретичному сенсі рівень підготовки науковця та інертність наукового життя; зниження вимогливості до робіт різних типів; зниження професійності тих, хто перевіряє роботи, в яких є плагіат; складність визначення першоджерела через засилля плагіату; корупція; відсутність чіткого правового регулювання й реального покарання за плагіат; відсутність відповідної нормативно-правової практики протидії плагіату; ігнорування авторського права; імітація боротьби з плагіатом у соціумі загалом тощо [3, с. 75–76].

Досить часто причиною здійснення плагіату виступає відсутність мотивації до самостійного написання наукової роботи [4, с. 57]. Мотивація у загальному розумінні є сукупністю рушійних сил, що спонукають людину до виконання певних дій; залежно від поведінки людини – це процес свідомого вибору того або іншого типу дій, обумовлених комплексним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів (стимулів і мотивів). У цьому сенсі актуальним є питання визначення ролі викладача у прийнятті рішення студентами відносно академічного шахрайства, та освітній клімат, що формується у закладі вищої освіти. Так, однією з основ формування доброчесного академічного середовища є розуміння всіма його членами необхідності дотримання принципів академічної доброчесності. Мова йде, перш за все, про мотивацію викладачів передавати студентам цінності доброчесності: викладачі мають вдосконалювати власну кваліфікацію у питаннях сучасного академічного письма та своїм власним прикладом демонструвати коректну роботу з джерелами. Науково-педагогічні працівники самі мають бути академічно доброчесними і тільки тоді вони будуть здатні формувати відповідну компетентність у студентів. Що більше студентів і викладачів ігноруватимуть

академічну доброчесність, то меншою буде довіра до кожного окремого студента, викладача і науковця, навіть якщо вони особисто нічого не порушують.

Просування цінностей етики та академічної доброчесності безпосередньо залежить від послідовних дій керівництва навчального закладу із донесення до викладачів та студентів важливості академічної доброчесності, від активної позиції стосовно недопущення випадків порушення академічної доброчесності та від усвідомлення необхідності формувати позитивний імідж і бездоганну репутацію закладу. Основною мотивацією діяльності будь-якого учасника освітнього процесу має бути прагнення до пізнання істини та бажання збагатити науку новими знаннями.

У спеціальній правовій літературі науковці-юристи використовують поняття «професійна честь». Професійна честь — це складна специфічна і в той же час інтегральна оціночна категорія етики, спрямована суспільством щодо особистості, що означає визнання громадською думкою та усвідомлення самими людьми своєї високої соціальної цінності та самовідданого виконання свого професійного обов'язку [5, с. 250]. Видається, в умовах сьогодення дотримання академічної доброчесності є безсумнівною складовою професійної честі будь-якого педагогічного, науково-педагогічного і наукового працівника.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.saiup.org.ua/pro-proekt/>.
2. Про освіту : Закон України від 5.09.2017 № 2145-VIII. Офіційний вісник України. — 2017. — № 78. — Ст. 2392.
3. Рижко О. М. Рецепція плагіату — експертне опитування / О. М. Рижко // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. — 2016. — № IV (16), I.: 95. — С. 74–78.

4. Коцюк Ю. А. Когнітивний дисонанс як інструмент зниження рівня плагіату / Ю. А. Коцюк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Психологія і педагогіка. — 2013. — Вип. 24. — С. 56–61.

5. Куренной А. М. Трудовые споры : практический комментарий. — Москва : Дело, 2001. — 447 с.

*Пахолок І. Р.,
канд. іст. наук, старший викладач
кафедри адміністративного забезпечення соціокультурної сфери
Відокремлений підрозділ «Львівська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Академічна доброчесність — це основа якості освіти. Українська вища освіта змінюється і важливою умовою успішного розвитку є впровадження принципів академічної доброчесності в навчання, викладання та наукову діяльність. Для того, щоб кожен студент, викладач, науковець, адміністратор та керівник закладу вищої освіти міг застосовувати в своїй діяльності принципи академічної доброчесності, перш за все потрібно обов'язково кожному ознайомитися із Законом України «Про освіту», прийнятого Верховною Радою України 05.09.2017 р. Саме цей документ відкрив дорогу реалізації принципу університетської автономії в українських реаліях та розпочав побудову системи протидії академічній недоброчесності на усіх рівнях.

В частині 1 статті 42 дається наступне визначення академічної доброчесності: «академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої)

діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

Крім того, в цій статті Закону йдеться про те, що саме передбачає дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками, здобувачами освіти (ч. 2-3 ст. 42) [2]. Наведений також перелік порушень академічної доброчесності, перш за все мається на увазі академічний плагіат, фабрикація, обман списування, хабарництво. Плагіат, списування, несанкціоноване використання чужих напрацювань є неприйнятним і жодним чином не толеруються в спільноті.

Враховуючи цей момент, важливо звернути увагу, що згідно законодавства за порушення академічної доброчесності педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники закладів освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання;
- позбавлення присудженого наукового ступеня чи присвоєного вченого звання;
- позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади.

Здобувачі освіти також можуть бути також притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження навчального курсу;
- відрахування із закладу освіти (крім осіб, що здобувають загальну середню освіту).

До речі, академічна доброчесність стосується не лише якості освіти – вона напряму впливає на те, яких громадян виховує система вищої освіти в країні, які цінності закладаються під час навчання в університеті та яким є «секрет успіху» в

суспільстві. Чи це важка і наполеглива праця, яка допомагає досягати успіхів як окремому індивіду, так і країні в цілому, чи це обман, шахрайство та сумнівна спритність, які потім стають нормами суспільних відносин і тягнуть країну на дно.

Розуміючи ці важливі моменти, більшість провідних закладів вищої освіти прискіпливіше ставляться до рівня свого престижу і вбачають одним із найважливіших завдань боротьбу з плагіатом [4, с. 4]. До речі, минулого року вони отримали рекомендації з академічної доброчесності, а також розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності [3; 5]. Відповідні матеріали було розроблено в межах Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні — SAIUP за підтримки Посольства США, який стартував в Україні в 2016 році. Його мета — донести до університетської спільноти значення академічної доброчесності і наслідки недотримання її постулатів. Адже академічна доброчесність означає, що в процесі навчання та дослідницької роботи студенти, викладачі та науковці послуговуються, передусім, принципами чесної праці та навчання, що стане невід’ємною складовою нової академічної культури в українських закладах вищої освіти та передумовою для успішного розвитку суспільства.

Учасники проекту отримають практичні знання та навички у впровадженні основних принципів академічної доброчесності, план дій щодо їх популяризації у вищому навчальному закладі. Результатом роботи стануть своєрідні «історії успіху»: як подолати нечесність в університеті, підвищити якість освіти, знайти інструменти впливу на свідомість здобувачів освіти.

Зрозуміло, що чим більше людей знатимуть і впроваджуватимуть принципи академічної доброчесності, тим менше ми будемо спостерігати в академічному середовищі випадків недотримання вимог академічної етики. Хоча насправді є низка об’єктивних факторів, які зумовили збільшення кількості зафіксованих випадків плагіату, фальсифікації та фабрикації результатів в наукових працях українських вчених та освітян. Серед них: відірваність наших

освіти і науки від світової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці; внутрішня демотивація викладачів та науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низької заробітної плати, відсутності необхідної матеріальної бази і багато інших не менш важливих факторів [1].

Попри все, хочемо наголосити, що новий закон «Про освіту» заклав основи для університетської автономії, а відповідні підзаконні акти дали змогу університетам впроваджувати академічну, фінансову, кадрову автономію. Зрозуміло, що цей час є найкращим для того, щоб поєднати впровадження університетської автономії з розвитком академічної доброчесності в українських закладах вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід [Електронний ресурс] / В. Бахрушин. — Електрон. дані. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplaciat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid>.

2. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII // ВВР. — 2017 р., / 38-39 /, стор. 5, стаття 380. (Редакція станом на 09.08.2019).

3. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

4. Програмне забезпечення для перевірки наукових текстів на плагіат: інформаційний огляд / автори-укладачі: А. Р. Вергун, Л. В. Савенкова, С. О. Чуканова; редколегія: В. С. Пашкова, О. В. Воскобойнікова-Гузєва, Я. Є. Сошинська; Українська бібліотечна асоціація. — Київ : УБА, 2016. — Електрон. вид. — 1 електрон. опт. диск (CDROM). — 36 с. — ISBN 978-966-97569-5-4.

5. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017р.). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

*Рибалка І. С.,
канд. філол. наук, доцент кафедри
експлуатації суднових енергетичних установок
Азовського морського інституту
національного університету «Одеська морська академія»*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ — ВИКЛИК СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЦІ

Перші двадцять років ХХІ століття ознаменувалися неймовірним темпом розвитку інформаційних технологій, що дозволило поширювати та обмінюватися даними з великою швидкістю. Безумовно, ці технології вплинули на всі сфери людського життя, зокрема, і на освіту. Час пошуку будь-якої інформації скоротився до лічених хвилин, що, з одного боку, значно полегшило дослідницьку діяльність науковців та розширило можливості сучасної середньої та вищої освіти, але з іншого боку, кинуло виклик педагогам та науковцям щодо перевірки їх академічної доброчесності та доброчесності їх підопічних.

У монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університетів» автори детально та ґрунтовно зупиняються на причинах виникнення цієї проблеми, її наслідках для наукового та освітнього середовища; наводять результати соціологічних досліджень та цитують юридичні норми, що регулюють плагіат; обговорюють етичні та моральні сторони цієї проблеми; наводять думки іноземних дослідників з приводу академічної доброчесності. Висновок, який можна зробити, ознайомившись з міркуваннями авторів, сумний.

Виділимо такі основні тези: 1) проблема глобальна; 2) торкається вона багатьох сфер людської діяльності (не лише освіту та науку); 3) боротися з нею важко; 4) боротися потрібно [1].

Говорити про причини та наслідки цієї проблеми можна багато, дискутувати з питань наукової етики нескінченно довго, але це не вплине на факт існування та процвітання різних видів академічної недоброчесності (від простого списування до присвоєння чужих думок та наукових надбань). Однак, хотілося б звернути увагу насамперед на те, що з цим роботи пересічним педагогам як у середніх, так і у закладах вищої освіти. Можливо це прозвучить дещо пафосно, але все починається зі школи, коли замість того, щоб за 15-20 хвилин виконати домашнє завдання власними силами, дитина витрачає 10 хвилин на те, щоб знайти в Інтернеті готові відповіді на ці завдання, та ще 10 хвилин, щоб переписати його. Далі гірше, вчителі все добре розуміють, однак, замість того, щоб змінювати підходи до організації самостійного навчання дітей, просто не перевіряють зошити, мотивуючи це тим, що все списано.

Наступним кроком в освіті сучасної молоді є професійна — і знову ми спостерігаємо. що будь-який індивідуальний проект або наукове дослідження зводиться, у кращому випадку, до компіляції, у найгіршому — до плагіату. І що, ми, викладачі вищої школи, робимо? Розводимо руками та критикуємо сучасну молодь? Однак, ми забуваємо про те, що їх по-іншому не навчили. Замість того, щоб критикувати, ми маємо навчити їх працювати самостійно, почати формулювати завдання таким чином, щоб максимально посилити їх самостійну дослідницьку роботу, а не пошук та копіювання.

Інший аспект системи як середньої, так і вищої освіти — це кількісний показник. Адміністрацію школи та ЗВО цікавить кількість студентів та учнів, які брали участь у конференціях чи конкурсах наукових робіт, їм потрібна кількість опублікованих статей. Ніхто не цікавиться їх якістю — усе залишається на розсуд вчителя чи викладача, який має представити потрібну кількість. І що ми маємо?

10-15 студентів публікують тези, написані під керівництвом одного викладача, який отримав запрошення або наполегливу пропозицію від керівництва підготувати цих студентів за 2 чи 3 тижні. Однак, ніхто не спитав про час, який має витратити викладач на їх підготовку та бажання самих студентів взяти у цьому участь. При цьому на перерві студентам швидко пояснили, що треба написати, підказали, де це можна переписати, та пішли далі на заняття чи продовжили роботу над власною статтею, яку теж потрібно опублікувати вчасно, бо це теж кількісний показник рейтингу викладача. Методичну роботу, тобто написання вказівок, програм, посібників тощо ніхто теж не відміняв. Врешті, ми самі підштовхуємо студентів до академічної недоброчесності.

На вічне питання: «Що робити?» однозначної та остаточної відповіді немає. Гадаємо, що розпочати треба з самої системи освіти та з нас самих — вчителів та викладачів. Якість має взяти верх над кількістю: адміністрація має звертати увагу на якість публікацій, а не на їх кількість, а викладачі та вчителі, своєю чергою, мають вчитися організовувати навчальний процес таким чином, щоб учні та студенти або не хотіли списувати, або не мали змоги цього робити.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В.Фінікова, А. Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с. — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

*Сегеда Н. А.,
д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри теорії і методики музичної освіти та
хореографії Мелітопольського державного педагогічного університету імені
Богдана Хмельницького*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИКЛИК ДО ОСВІТНІХ ПРАКТИК

Культуротворча функція науки і освіти полягає у продукуванні нового знання і його трансформації в соціум. Якісні стрибки в еволюції цивілізацій, спричинені кількома інформаційними революціями (писемність, друкарство, електрика, мікропроцесорні технології) були б неможливі без континуума оновлення знання.

Сучасне середовище знання, представлене інформацією, демонструє різноякісні семантичні мережі. Їх створення і використання об'єктивує суперечність між потребою людства в новаторах, які здатні продукувати системне знання задля сталого розвитку та виробництвом симуляторів знання (сумнівних знань, представлених в псевдонаукових формах) псевдо професіоналами задля задоволення кар'єрних амбіцій, що нівелює культурний прогрес. Зауважений соціокультурний виклик до освітніх практик спричинив необхідність актуалізації академічної доброчесності як наукової проблеми.

Для її вирішення світова гуманітарна спільнота запропонувала певні шляхи. Так, поєднання позитивних й водночас прагматичних маркерів академічної доброчесності уможливило визначення членами ради Центру академічної доброчесності (університет Клемсона, 1999 р.) фундаментальних принципів: чесність, довіра, надійність, справедливість, повага, відповідальність і сміливість їх дотримання і обстоювання.

Проблема дотримання принципів академічної доброчесності була актуалізована під час Міжнародної Конференції з етичних і моральних вимірів у вищій освіті й науці в Європі (Бухарест, 2004р). На цій конференції, організованій

ЮНЕСКО, йшлося про оновлення ідеї університету, його нових ролей і відповідальності. [1]

У Законі України Про освіту (2017 р.) ст.42. академічна доброчесність визначена як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Закон, як нормативно-правовий акт, регулює суспільні відносини, це структурована вимога, що прописує певний порядок дій, принципів та вимагає їх імплементації. Вирішення проблеми дотримання академічної доброчесності у вітчизняній освіті здійснюється на різних освітніх рівнях з різною інтенсивністю, адже на практиці це вимагає систематичної роботи щодо запобігання основним видам порушення академічної доброчесності: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, списування, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, фальсифікація.

Певні заходи щодо дотримання принципів академічної доброчесності впроваджуються на усіх рівнях вітчизняної освіти (заклади середньої, передвищої і вищої освіти). Не можна перебільшити значення методичної креативності вітчизняних шкільних учителів у популяризації ідей академічної доброчесності. Достатньо інформативною у напрямках вирішення проблеми, що розглядається є й вітчизняна педагогічна медіа-освіта, різні заходи неформальної професійної освіти. Заклади вищої освіти продемонстрували розробку відповідних положень, декларування хартій та інших документів, що пов'язані з внутрішньою системою забезпечення якості освіти у розділі академічної доброчесності.

Разом з наявними змінами у ставленні до проблеми дотримання академічної доброчесності зазначимо, що реальна освітня практика вітчизняної вищої школи здебільшого обмежилась перевіркою на плагіат із застосуванням програмних продуктів різного рівня об'єктивності експертизи. Але, суспільна користь такої експертної діяльності, на нашу думку, є невизначеною й такою, що викликає

попит на «протилежне» програмне забезпечення. Цей негативний фактор сприяє порушенню принципів академічної доброчесності.

Таким чином, академічна доброчесність низує усі системні параметри освіти, адже вона виступає її сутнісною ознакою, метакритерієм її якості. Здійснений контент-аналіз зазначених різновидів діяльності з імплементації с. 42 Закону України «Про освіту» уможливорює висновок про те, що найбільш опрацьованим сьогодні є механізми запобігання плагіату, самоплагіату. Але, поза увагою педагогічної і науково-педагогічної спільноти залишилась педагогічна сутність академічної доброчесності як етичного критерію культури особистості.

В сучасному академічному етосі універсальні цінності академічної доброчесності виступають певною абстракцією, адже їх широкомасштабне впровадження можливе виключно як образ життя людини з моральними установками не залежно від віку і місця навчання, викладання, наукової діяльності. Відтак, перспективи у вирішенні проблеми дотримання учасниками освітнього процесу академічної доброчесності полягають в актуалізації етичних принципів набуття завжди цінного знання, що зумовлені інтеграцією аксіологічного, культурологічного і гуманітарного підходів до виховання академічних цінностей у всіх учасників освітнього процесу. У вищій школі має бути оновлений зміст, методи, форми культуровідповідної просвітницької і виховної роботи щодо роз'яснення і депопуляризації таких негативних явищ, як фабрикація, списування, хабарництво, тощо. Визначальну роль в піднятті академічного духу має зіграти студентська активність, відповідальність викладацького складу та інших стейкхолдерів, адже проблема дотримання академічної доброчесності об'єднує усіх учасників освітнього процесу у її вирішенні.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region adopted at the International Conference on Ethical and

Moral Dimensions for Higher Education and Science in Europe 2-5 September 2004, Bucharest, Romania [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://web.archive.org/web/20170630161625/http://iau-aiu.net/sites/all/files/Bucharest_Dec_0.pdf.

2. Закон України Про освіту [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

*Слободянюк О. М.,
канд. пед. наук, докторант
Інститут вищої освіти НАПН України*

СТАВЛЕННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРАКТИК АКАДЕМІЧНОЇ НЕДОБРОЧЕСНОСТІ

На сьогодні спостерігається криза академічної доброчесності в Україні, яку спричинили багато факторів. У Розширеному глосарії термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» [1] до таких факторів віднесено такі: загальна криза суспільства, що характеризується толерантністю до правового нігілізму <...>; відірваність вищої освіти і науки від світової наукової та освітньої спільноти, потреб суспільства, економіки та ринку праці; проблеми законодавства; неузгодженість вимог до закладів вищої освіти, науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти з фінансуванням та іншим ресурсним забезпеченням вищої освіти і науки; відсутність законодавчо встановлених вимог і усталених процедур оцінювання наукових та навчальних робіт на предмет <...> порушень академічної доброчесності; внутрішня демотивація викладачів і науковців до дотримання принципів академічної доброчесності в умовах низьких зарплат; поява нових технологій, що значно

полегшують копіювання чужих робіт <...>; практика імітації і фальсифікації наукових досліджень <...>.

Вища освіта України перебуває лише на початковому етапі процесу побудови сталої моделі етичної поведінки учасників освітнього процесу. На цьому етапі рефлексії робимо гіпотетичне припущення, що існує значна кількість об'єктивних причин того, чому учасники освітнього процесу порушують принципи наукової та академічної етики. Для підтвердження/спростування зазначеної гіпотези ми обрали метод анонімного анкетування викладачів Вінницького національного технічного університету. Анкетування відбулося в травні 2019 року. До анкетування залучено 58 викладачів ВНТУ. Наведемо детальний аналіз відповідей на кожне із запропонованих в анкеті запитань.

На питання: «Чи вважаєте ви важливим для отримання якісної освіти дотримання принципів академічної доброчесності» переважна більшість, 96,9% опитуваних, надали стверджувальну відповідь. Об'єднала респондентів і відповідь (87,9% викладачів) на питання: «Чи пов'язані для вас ідея дотримання принципів академічної доброчесності та майбутньої професійної кар'єри». Позитивні відповіді на дані питання є проявом усвідомлення важливості етичного виміру в процесі трансформації місії сучасного університету.

Розділилися думки викладачів на питання: «Чи був у вас досвід, коли студенти робили спроби домовитися про оцінку за послуги або винагороду». 51,7% викладачів фактично підтвердили, що мали негативний досвід, коли студенти намагалися «домовитися» щодо оцінки. Респондентам складно (51,7% викладачів) було відповісти на питання про випадки отримання оцінок за послуги чи кошти. Даний факт підтверджує ідею необхідності докорінної зміни культури взаємодії університетської спільноти. Діяльність академічного співтовариства може бути ефективною тільки в тому випадку, якщо вона спирається на певний комплекс цінностей, які об'єднують дуже різних осіб в одну команду і надають сенсу їхній спільній діяльності. Академічна доброчесність в цій ситуації суттєво

впливає на формування спільних підходів до організації освітнього процесу, створення атмосфери довіри, процедур відповідального прийняття рішень тощо.

Університет, артикулюючи через здобувачів освітніх послуг етичні та раціональні критерії, покликаний вносити розумність та моральність у людське життя. Головним є прагнення до формування вміння чесно та відповідально працювати з інформацією, культивування у молодій людини поваги до інтелектуальної власності та авторських прав. Серед найбільш частотних прикладів порушення академічної доброчесності викладачі ВНТУ зазначають: переписування тексту з джерела власними словами без посилань на джерело (16,0%); завантаження есе та інших видів робіт з безкоштовних сайтів рефератів та використання їх як власних (15,1%); використання чужих текстів (повне або часткове) без вказівки на авторство (30,3%); копіювання чужих текстів зі зміною порядку слів у реченні без посилання на джерело (10,9%); використання чужих текстів дослівно із посиланням на інше джерело (наприклад, використання реферату, а посилання на підручник) (14,3%); переклад чужих текстів з іноземної мови на українську та використання їх у своїх роботах без вказівки джерела (7,6%); приєднання до групової роботи без авторської участі в написанні тексту (5,9%). Більшість викладачів (81,0%) зазначили, що інформують студентів про основні критерії виявлення плагіату в ВНТУ. Хоча лише половина з опитаних (51,7%) перевіряють студентські письмові роботи на плагіат. 29,5% викладачів для перевірки письмових робіт на плагіат використовують пошукові системи в Інтернеті; 25,6% — переглядають друковані версії раніше зданих робіт та, і це більшість — 44,9% викладачів використовують спеціальні програми. Ці дані свідчать про відсутність системного контролю над плагіатом в роботах проміжного контролю (рефератах, есе, курсових тощо), що може призводити до запозичення ідей у кваліфікаційних роботах. Вивчення практики виявлення плагіату в письмових роботах студентів ВНТУ закінчуються, зазвичай, вживанням «м'яких заходів» щодо порушників: поверненням роботи виконавцю і

зарахуванням переробленої роботи після повторного подання; усними зауваженнями, а студенти не трактують плагіат як злочин.

Отже, важливо зафіксувати ідею, що культура, академічні цінності в ситуації з плагіатом виконують регулятивну функцію; вони регулюють, контролюють та санкціонують норми, що прийнятні. Лише інституційних норм контролю та санкцій недостатньо для регулювання будь-яких форм академічного шахрайства, насамперед плагіату.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017 р.). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/glyusariy.pdf>.

Степанов О. В.,
*д-р. техн. наук, доцент,
доцент кафедри організації та безпеки дорожнього руху,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК АТРИБУТ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Останнім часом друкується багато наукових статей щодо загальної кризи суспільства, корупції, численних порушень законодавства й етичних норм. Разом з цим посилюється дискусія щодо академічної доброчесності, тобто, морального кодексу та етичних правил цивілізованого наукового та освітнього співтовариства. На думку В. Садика, доброчесність в сучасному цивілізованому світі є тим наріжним каменем, який складає фундамент внутрішньої гармонії людини, стійкість її характеру та послідовність морального образу [3].

Суттєвим внеском до створення законодавчих основ забезпечення академічної доброчесності став Закон України «Про освіту», а саме стаття 42 «Академічна доброчесність», відповідно до якої: «Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1]. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації» [2].

Але недосконалість ст.42 цього Закону спричинила посилення дискусій з питань щодо академічного плагіату, само плагіату, помилки цитування й ін. З цього приводу В. Сазик вважає, що академічна доброчесність на сьогодні в Україні сприймається переважно як деяка міфічна концепція, про яку нині дуже модно говорити, а не як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти. Тобто, університетська освіта без дотримання етичних принципів та визначених законом правил залишатиметься не більше, як «напівдиким освітнім полем», де панують невігластво, обман, корупція [3].

Слід відзначити, що для забезпечення академічної доброчесності заклади вищої освіти можуть створювати різні органи академічної відповідальності для розгляду ймовірних порушень академічної доброчесності. При розробці внутрішніх документів варто враховувати аналогічні процедури і рекомендації

провідних європейських та північноамериканських університетів. Наведемо наступні приклади.

Згідно документу «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Університет Клемсон в Південній Кароліні, Fishman 2012), «Академічна доброчесність — це відданість академічної спільноти, навіть перед лицем труднощів, шести фундаментальним цінностям: *чесність* — пошук істини й знання через інтелектуальну та особисту чесність у процесі навчання, викладання, наукових досліджень і надання сервісів по дорученню адміністрації; *довіра* — клімат взаємної довіри, який заохочує і підтримує вільний обмін ідеями, що у свою чергу дає можливість науковим пошукам реалізуватися найповнішою мірою; *справедливість* — встановлення чітких й прозорих очікувань, стандарти й практики для підтримання справедливості у стосунках між студентами, викладачами та адміністративним персоналом; *повага* — цінування інтерактивної та кооперативної природи навчання і пізнання, розмаїття думок та ідей; *відповідальність* — готовність окремих осіб і груп подавати приклад відповідальної поведінки, а також вживають належних заходів у випадку їхнього недотримання; *мужність* — трансформація цінностей від розмов про них до відповідних дій, їхнє відстоювання в умовах тиску і труднощів потребує рішучості, цілеспрямованості і мужності» [3].

Згідно Кодексу честі Стенфордського університету індивідуальна й колективна відповідальність студентів щодо дотримання Кодексу честі була нав'язана студентам не адміністрацією або викладачами, а була прийнята студентами за їх власним бажанням. Зокрема, без відповідальності студентів Кодекс честі не може бути ефективно підтриманий. При цьому основна відповідальність, яку несуть студенти, полягає в тому, щоб не допускати порушення Кодексу честі іншими [5].

Слід зазначити і Політику академічної доброчесності Гарвардського університету, яка прагне підтримувати навчальну і робочу середу, що

характеризується академічною чесністю і справедливим доступом до освітніх ресурсів [4].

Рада Честі Джорджтаунського Університету розробила текст «Системи честі», брошуру, яка публікується щороку і поширюється серед усіх викладачів і технічних консультантів. Згідно Стандартів поведінки — заборонено поведінку учнів, яка є академічно нечесною, свідчить про відсутність академічної чесності або достовірності, або несправедливо утискає інтелектуальні права і привілеї інших осіб. При цьому невичерпний список заборонених дій включає в себе: обман на іспитах, плагіат, використання неправдивих цитат, відправка помилкових даних, зловживання загальними електронними носіями й ін. [4].

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що подолання кризи академічної доброчесності потребує встановлення чітких процедур та критеріїв ідентифікації порушень доброчесності не тільки Законами України, але і нормативними документами закладів вищої освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.

2. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. Лист МОН України від 23.10.2018р., № 1/9-650 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18/stru>.

3. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

4. Harvard University Graduate Design School. Academic Conduct Policy. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.gsd.harvard.edu/resources/academic-conduct/>.

5. What Is Plagiarism? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://communitystandards.stanford.edu/student-conduct-process/honor-code-and-fundamental-standard/additional-resources/what-plagiarism>.

*Стрельнікова В. А.,
аспірант кафедри фізики
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ. ВИКЛИК СУЧАСНОСТІ ДЛЯ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ УКРАЇНИ

Будь-які інтеграційні процеси вимагають перебудови існуючої системи суспільства до належного стану, і завжди такі перебудови йдуть пліч о пліч із еволюцією. Сучасна українська освіта потребує перебудови – це факт, від якого не сховаєшся. Впровадження інноваційних технологій викладання та проведення якісних наукових досліджень передбачає використання значних об'ємів інформації, доступ до якої в умовах глобалізації є у кожного, від школяра до професора. Тому стає питання: ми хочемо рухатися вперед, генерувати нові ідеї, виховувати майбутніх Нобелівських лауреатів чи ми спроможні лише користуватися чужими досягненнями та напрацюваннями, забуваючи про академічну доброчесність?

Чи використовують принципи академічної доброчесності в Україні, це відкрите питання для дискусії, у якій я не буду приймати учать з двох причин: в мене ще немає достатнього досвіду та судити завжди треба починати з себе. Адже це і є один з принципів академічної моралі у науці, самостійно слідкувати за доброчесністю використання та отримання наукових результатів [1, с. 16].

Перед тим, як перейти до подальшого аналізу та відповісти на головне питання, для чого Україні приймати виклик та чому це так важливо, хочеться

процитувати Сенеку «...Але чому ти вважаєш, що подібні слова належать лише Епікуру, а не всім людям?» або «...Що істино, то моє» [2, с. 42, 54]. На контрасті із філософським ідеями, варто підкреслити, що для наукової спільноти, така позиція не є виправданням, та навіть Сенека завжди робив відповідне посилення на джерело.

XXI сторіччя я назвала би сторіччям інформації. Вона всюди, вона постійно оновлюється і у такому динамічному інформаційному просторі можна загубитися, якщо немає чіткого плану. Саме тому, на мою думку, академічної доброчесності потрібно вчити починаючи зі шкільної парти. Навіть першокласнику потрібно донести думку, що використовувати чужі знання без дозволу, це погано та нечесно, це як крадіжка.

Я цікавлюсь освітою за кордоном, та маю знайомих, діти яких навчалися у американських школах, де заборонено списувати, де кожна робота протягом навчального року перевіряється на плагіат, та ось цікаве спостереження – переважна більшість учнів не робить того, що заборонено не через страх бути виключеними зі школи, а з власної ініціативи набути знань, аби бути у майбутньому конкурентоспроможними на ринку праці. Окрім того, вважаю, що така сформована ініціатива допомагає стати більш самостійними та навчає розраховувати на власні сили вже з юного віку. Такою повинна бути система освіти в Україні, побудована на засадах добровільної доброчесності.

За останні роки для мене особисто стало нормою перевіряти свої роботи на плагіат за допомогою онлайн-ресурсів, адже у інформаційному полі стільки ідей та думок, що дуже легко ненавмисно присвоїти вже сказане. Як то кажуть, довіряй, але перевіряй. Довіра, це ще один з принципів академічної доброчесності, без якої у сучасному науковому суспільстві не можливо ділитися напрацюваннями. Але якщо між науковцями немає обміну інформацією, то немає ніякого прогресу, еволюції суспільства. Такому суспільству залишається лише деградація.

Аби не допустити цього Україні слід продовжити міжнародне співробітництво у сфері запобігання академічному плагіату. Проводити постійну роз'яснювальну роботу та, як би непрофесійно це не звучало, сподіватися, що вся наукова спільнота і майбутнє покоління буде ставитися із повагою до себе і результатів наукової діяльності оточуючих. Тільки разом ми зможемо зробити цей болісний крок у краще майбутнє. Чому саме болісний, спитаєте ви. Я відповім запозиченими словами, вони були запозичені ще до мене, але хто автор, я нажаль не знаю: якщо ти не можеш побороти систему, ти або йдеш з неї, або пристосовуєшся.

Мені здається, що ми дуже довго були «пристосуванцями», мабуть вже достатньо. Наскільки мені відомо, до світових рейтингів вищих навчальних закладів увійшли лише декілька українських ЗВО, їх можна перелічити на пальцях однієї руки. Невже ми гірші за інших, чому таке ставлення до освіти в Україні кожен має запитати у себе особисто, адже останні реформи у освітній сфері пропонують гідні нововведення, але більшість з нас, нажаль чіпляється за минуле. Де безперечно було багато хорошого, але для свого часу. Я ні в якому разі не хочу сказати, що традиційна освіта це погано, але традиції теж повинні прогресувати.

Україні час вирушати вперед у всіх сферах, та починати треба саме з освіти. Освічена молодь — здорова нація.

Повертаючись до основної думки, слід сказати, що Україна прийняла виклик сучасності, ми поступово імплементуємо програми із запобігання академічному плагіату у освітній процес. І нехай маленькими кроками, та ми йдемо вірним шляхом до інтеграції європейських наукових цінностей у всі сфери наукової і освітньої діяльності країни.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред.

Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с. — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

2. Луций Анней Сенека. Нравственные письма к Луцилию / перевод С.А. Ошеровой, под ред. М. Л. Гаспарова — Москва: «Наука», 1977. — 386 с.

Сухова А. В.,
канд. філол. наук, доцент кафедри
ділової іноземної мови та перекладу
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА

У сучасному світі відбувається стрімке поширення ідей глобалізації, що здійснює значний вплив на всі сфери життєдіяльності суспільства, включаючи сферу освіти. Глобалізаційні процеси мають низку переваг, але існують й деякі недоліки зазначеного явища. З одного боку, спостерігається встановлення контактів на міжнародному рівні, академічна мобільність освітян і студентів, розвиток інформаційних технологій, впровадження інноваційних методів у навчальний процес тощо. З іншого боку, інтеграційні процеси і науково-технічний прогрес призводять до певних проявів академічної недоброчесності, що, безперечно, відбивається на якості освіти і науки.

Система освіти є одним із найважливіших чинників зміни свідомості сучасної української людини. З огляду на це, від світоглядного змісту та якості освіти залежить те, яким чином, на яких цінностях, принципах, ідеях будуть формуватися суспільні відносини [1, с. 94].

В основі академічної доброчесності (АД) лежать моральні принципи, які, безумовно, важливо висвітлювати та прищеплювати студентам у процесі навчання. Проте крім морального боку питання, суттєвим є його юридичний аспект: врегулювання окресленої проблеми необхідно здійснювати на нормативному рівні.

Статтю 42 Закону України «Про освіту» присвячено проблемі АД, що трактується як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [2].

Таким чином, серед головних ознак, властивих поняттю АД, виокремлюють [3, с. 5]:

1. комплексний характер — специфічне поєднання моральних і правових засад, що виражається у сукупності етичних принципів та визначених законом правил;
2. наявність спеціального суб'єкта — учасників освітнього процесу, до яких належать: здобувачі освіти; педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники; батьки здобувачів освіти; фізичні особи, які провадять освітню діяльність; інші особи, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти;
3. чітко визначена сфера застосування — у процесі навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності;
4. особлива мета — забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Одним із основних видів порушень АД є плагіат — оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих

текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства [2].

Досліджуючи питання порушення АД здобувачами освіти, слід акцентувати увагу на тому, що українське студентство вдається до плагіату переважно під час написання рефератів, курсових робіт, бакалаврських і магістерських дипломних робіт. Прослідковується тенденція до запозичення ідей авторитетних учених, а іноді й маловідомих авторів завдяки вільному доступу до наукових інформаційних ресурсів. У результаті власний внесок студентів у наукову роботу сягає мінімальної позначки. Тому існує нагальна потреба у розв'язанні цієї проблеми, зокрема необхідно окреслити шляхи боротьби та попередження випадків плагіату.

Для ефективного вирішення будь-якої проблеми важливо усвідомлювати реальні причини її виникнення. На мою думку, до передумов студентського плагіату, перш за все, відноситься незнання нормативної бази, нерозуміння неправомірності та неетичності дій, що полягають у привласненні чужих думок. Тому в межах навчально-виховного процесу до обов'язків викладачів має входити інформування студентів щодо питання АД. Крім того, вчинення плагіату може стати наслідком відсутності зацікавленості в науковій темі. Отже, під час організації науково-дослідної роботи студентів треба враховувати інтереси та преференції здобувачів освіти, що є вирішальним мотиваційним фактором. Тим більше, що сьогодні в педагогічній діяльності дедалі ширшої популярності набуває особистісно-орієнтований підхід.

Серед методів боротьби з академічною недоброчесністю, розповсюджених у вищих навчальних закладах, є застосування програмного забезпечення для перевірки наукових праць на унікальність. Поряд з численними позитивними якостями таких сервісів, постають певні труднощі, пов'язані з таким: наявність не всіх наукових праць у глобальній мережі Інтернет; платне користування деякими дійсно якісними програмами; обмеження на довжину тексту для перевірки і на кількість перевірок протягом доби, а також скорочена форма звіту при

використанні більшості безкоштовних програм; відсутність алгоритму розпізнання перекладу, здійсненого з однієї мови іншою і т. п.

Викладені факти свідчать про необхідність доопрацювання певних програм пошуку плагіату. Оскільки програмне забезпечення на цьому етапі не може повністю гарантувати виявлення випадків плагіату, потрібно залучати цілий комплекс методів боротьби з академічною недобросовістю, в тому числі й застосовувати превентивні заходи.

Підсумовуючи, зазначимо, що проблема АД є надзвичайно актуальною на теренах України, особливо серед студентства. Без дотримання моральних принципів і норм права конкурентоспроможність української освіти і науки є неможливою. Значну роль відіграє тісна взаємодія учасників освітнього процесу. Викладачі повинні мотивувати студентів і враховувати їхні наукові інтереси, проводити роз'яснювальні роботи стосовно важливості принципів АД, подавати власний приклад, розробляти методичні рекомендації щодо написання студентських наукових праць, залучати фахівців і застосовувати відповідне програмне забезпечення для протидії плагіату. Студенти, у свою чергу, повинні бути відкритими до співпраці й впродовж навчання керуватися вимогами, що висуваються до виконання конкретних видів робіт. Першочерговим завданням на рівні держави загалом і кожного закладу освіти зокрема має бути створення сприятливих умов для реалізації всіх окреслених кроків.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т.В. Фінікова, А.Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 234 с. — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wa1NoR3g4S1FaWVE/view>.

2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 38-39. — Ст. 380. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

3. Тицька Я. О. Академічна доброчесність як елемент системи забезпечення якості освіти / Я. О. Тицька // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. — Одеса, 2018. — Вип. 34. — С. 4–7. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc34/3.pdf>.

Тараненко І. В.,
*канд. пед. наук, старший викладач кафедри
теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка;*
Новік С. М.,
*канд. пед. наук, старший викладач кафедри
теоретико-методичних основ викладання спортивних дисциплін
Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка*

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «САМОПЛАГІАТ»

Євроінтеграційні прагнення України, політичні та соціально-економічні зміни, загострення соціальних протиріч, переоцінка цінностей вимагають докорінних змін й тотальних реформ у всіх галузях, освітньої зокрема.

Система освіти України активно реформується спираючись на одне із найважливіших завдань держави в умовах сьогодення — формування соціально активної, фізично здорової, високоморальної і духовно багатой особистості.

Розпочата у 2014 році освітня реформа (прийняття Закону України «Про вищу освіту»), триває й надалі, що втілюється у розробці оновленого Закону України «Про освіту», який було підтримано Верховною Радою України 5 вересня 2017 року. Запровадження принципів академічної доброчесності стало однією з новацій даного закону, та зазначається як «...сукупність етичних принципів та

визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та / або наукових (творчих) досягнень» [1]. Там же зазначено, що для дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками необхідним є: «посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання.» [1].

В Законі України «Про освіту» чітко визначено, що фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, академічний плагіат і самоплагіат є порушеннями академічної доброчесності. Академічний плагіат трактується як «...оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства» [1].

Проблемі академічного плагіату в наукових працях, на цей час, приділено багато уваги, однак співзвучне явище «самоплагіат», поки що, недостатньо висвітлено, хоча широко розповсюджене як у вітчизняній, так і зарубіжній наукових спільнотах.

Дослідник Котляров І. зазначає, що самоплагіат — це повторна публікація автором значних за об'ємом та ідентичних (або дуже близьких) за змістом та формою наукових текстів без зазначення на те, що дані тексти були опубліковані раніше (або одночасно)[2]. Схоже визначення самоплагіату знаходимо і в Законі України «Про освіту», ч. 5 ст. 42: «...оприлюднення (частково або повністю)

власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів» [1]. Дана проблема актуальна через те, що досить частими є випадки повторної публікації однієї статті (з незначними змінами у змісті та назві), так і про публікацію статті, яка містить досить значні уривки раніше опублікованих робіт без посилань на них. Тобто, має місце явище подвійної або множинної публікації та, так званих, «нарізок» [3].

При цьому зазначимо, що важливою ознакою плагіату є не тільки використання чужого тексту, але і створення у читача хибної уяви, що даний текст належить автору даної публікації, тобто введення читача в оману. А враховуючи те, що наукова публікація знайомить читача з новим, раніше не відомим знанням, автор, який займається самоплагіатом, заздалегідь обманює щодо новизни матеріалу, який міститься у статті. Саме факт створення хибної уяви, обман сподівань читача споріднює плагіат із самоплагіатом.

Крім того, «страждає» і журнал, який першим опублікував даний матеріал, а видання яке повторно публікує статтю порушує чужі права – як при плагіаті. Враховуючи те, що при подачі статті автор повинен підтвердити редакції, що дана робота надана ним тільки в цей журнал, то при самоплагіаті автор повідомляє редакції журналу заздалегідь невірну інформацію, що є неетично, і у випадку розкриття може привести до санкцій [2]. Таким чином, самоплагіат є таким же незаконним і неетичним явищем, як і сам плагіат.

Отже, вважаємо недопустимим розповсюдження такого явища, як самоплагіат, у науковому товаристві, і не тільки, бо Світова практика поширює поняття самоплагіату і на інші види діяльності, зокрема творчої. При цьому варто зазначити, що подолання кризи академічної доброчесності, зокрема проблем плагіату й самоплагіату потребують подальшого вивчення та законодавчого врегулювання.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 16.07.2019р. № 2145/2019. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Котляров И. Д. Самоплагиат в научных публикациях [Электронный ресурс] / И. Д. Котляров // Научная периодика: проблемы и решения. — 2011. — Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/samoplgiat-v-nauchnyh-publikatsiyah>.
3. Code of Ethics. Journal of International Business Studies [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.palgrave-journals.com/jibs/jibs_ethics_code.html.

Трофіменко Ю. Ю.,
канд. мед. наук, доцент кафедри мікробіології
Вінницького національного медичного
університету ім. М.І. Пирогова
Трофіменко Ю. П.,
комерційний директор ПрАТ
«Турбівський каоліновий завод»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ЯК ФУНДАМЕНТ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ

Для розвитку сучасної освіти та науки в Україні набуває актуальності питання дотримання правил та норм академічної доброчесності в закладах вищої освіти. Тобто, поняття академічна доброчесності означає, що в процесі використання літературних джерел для навчання або наукових досліджень, студенти, викладачі та науковці керуються принципами чесності один до одного. Списування, плагіат та використання чужої інформації є недопустимим в науковій та освітянській спільноті.

Академічні перетворення в кінці XX і на початку XXI століть мають більш широке охоплення в силу свого глобального характеру, а також чисельності закладів та кількості людей, що залучені до цього процесу, таку оцінку дала цьому феномену Всесвітня конференція ЮНЕСКО з вищої освіти у 2009 році [1, с.25]. На сьогоднішній день велике значення приділяється поняттю цінності академічної культури, таких як чесність, довіра, повага до гідності людини, відповідальність перед суспільством, які були сформульовані в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі [2, с.30].

В Україні поняття цінності академічної культури представлені у статті 42 Закону України «Про освіту» де чітко сформульовані поняття та правила дотримання академічної доброчесності в науково-педагогічній діяльності. І так відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» — «Академічна доброчесність» — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Відповідно до даного закону дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає: посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність; контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти; об'єктивне оцінювання результатів навчання. [3, с 20]. Для того щоб подолати кризу академічної доброчесності в нашій державі Міністерство освіти та науки України розробило та надіслало лист закладам вищої освіти, де висвітлені рекомендації з правил дотримання академічної доброчесності, а також розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності. Відповідні

матеріали було розроблено в межах Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні — SAIUP за підтримки Посольства США. У боротьбі з плагіатом була залучена Українська бібліотечна асоціація і так у 2018 році було розроблено та апробовано програму підвищення кваліфікації працівників бібліотек «Академічна доброчесність та бібліотеки» та у 2019 р. розроблено електронне видання «Профіль компетентностей бібліотекарів з академічної доброчесності». Першою фундаментальною працею в Україні, яка присвячена проблемі плагіату в науково-педагогічній сфері діяльності є колективна монографія «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» [4, с.10]. Окрім цього, у вищих навчальних закладах працює програма «Антиплагіат», метою якої є підвищення якості освіти в Україні за рахунок впровадження принципів академічної доброчесності в університетську культуру та покращення академічної мотивації студентів та викладачів.

Поняттю академічної доброчесності та боротьбі з плагіатом приділяють велику увагу і наші закордонні колеги. Наприклад, щоб допомогти в розумінні рівня академічної чесності університету, Міжнародний центр академічної чесності Університету Клемсона при Інституті етики Ратленд розробив Керівництво по оцінці університетського містечка, яке включає в себе інформацію для університетів, щоб дослідити їх власну поточну академічну чесність [5, с.5]. Також з метою сприяння академічній чесності, етики публікацій та відповідальних досліджень в системі вищої освіти в Індії Комісія по грантам університетів (Індія) прийняла «Правила UGC (сприяння академічній чесності і запобігання плагіату в вищих навчальних закладах), 2018 рік», 23 липня 2018 року.

Отже, підводячи підсумки, слід відзначити, що дотримання правил академічної доброчесності у науково-педагогічній діяльності є кроком до розвитку сучасної та розвинутої країни, де молоді науковці зможуть займатись науковою діяльністю, бути відкритими до нових ідей, розробок та досягнень і почуватись

біль захищено. Дотримання вимог академічної доброчесності дасть нам змогу будувати якісну освіту для нашої молоді.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. A Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Philip G. Altbach, Liz Reisberg, Laura E. Rumbley. Executive Summary, Published in 2009 by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. — Paris.
2. Bucharest Declaration on Ethical Values and Principles of Higher Education in the Europe Region [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.iau-aiu.net/sites/all/files/Bucharest_Dec_0.pdf.
3. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n2064>
4. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с.
5. Rahman R. How to cope with academic integrity issues: A general case study / R. Rahman, S. Yasmin. — Hamburg: Anchor Academic Publishing, 2016.

Федак Н. В.,
*канд. техн. наук, доцент, професор кафедри технології харчування
Харківський державний університет харчування та торгівлі (ХДУХТ)*

УПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Дотримання академічної доброчесності в освітній діяльності є одним із найдієвіших шляхів забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців, їх конкурентоспроможності на ринку праці, а також визнання дипломів про

отримання вищої освіти у європейському суспільстві. Дуже докладно і конкретно проблема академічної доброчесності розглянута у виданні «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» [1].

Забезпечення академічної доброчесності під час реалізації освітньої програми підготовки фахівців у системі вищої школи має бути частиною внутрішньої системи забезпечення якості освіти закладу вищої освіти. Це положення закладено в підкритерій 5.4 «Критеріїв оцінювання якості освітньої програми», що затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти України [2, с. 19].

На часі більшість провідних закладів вищої освіти переймаються рівнем свого престижу і вбачають одним із найважливіших завдань забезпечення академічної доброчесності відповідно вимог сьогодення.

Центром академічної доброчесності визначено 10 принципів академічної доброчесності для викладачів та науковців, а саме: утверджувати важливість академічної доброчесності; плекати любов до навчання; ставитися до студентів як до самостійної особистості; створювати атмосферу довіри в групі; заохочувати відповідальність студентів за академічну доброчесність; формулювати чіткі очікування для студентів; розробляти справедливі та релевантні форми оцінювання; обмежувати можливості для академічної нечесності; кидати виклик академічній нечесності, коли такі випадки трапляються; допомагати визначити та підтримувати загально університетські стандарти академічної доброчесності [3].

Дотримання викладачами таких принципів має сприяти набуттю здобувачами освіти певних компетентностей із академічної доброчесності, серед яких здатність:

- діяти у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики;
- виконувати навчальні завдання;

- коректно покликатися на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей;

- усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності, оцінювати приклади людської поведінки відповідно до них;

- давати моральну оцінку власним вчинкам, співвідносити їх з моральними та професійними нормами та інше [4].

28 вересня 2017 року набрав чинності Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-УІІ, у якому Статтею 42 [5] визначено єдині для всіх рівнів освіти види порушень академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання); особливості дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними і науковими працівниками та здобувачами освіти; види академічної відповідальності науково-педагогічних і наукових працівників та здобувачів освіти; права осіб, стосовно яких порушено питання про порушення ними академічної доброчесності тощо.

Вважаю важливим аспектом упровадження і забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності у закладах вищої освіти розробку заходів з протидії поширенню плагіату. Рекомендованими є такі заходи як:

- попередня експертна оцінка, зокрема й самооцінка, та/або технічна перевірка (за допомогою спеціалізованих програмних засобів) щодо ознак академічного плагіату в творах, підготовлених до друку;

- використання спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення плагіату на основі чітких правил і політики щодо його використання;

- розбудова національних та університетських інституціональних репозитаріїв, які містять бази даних академічних/наукових текстів студентів/викладачів/науковців;

— розміщення інформації про наукові здобутки вишу та науковців університету в наукометричних базах даних Scopus, Web of Science, Google Scholar, ORCID, Index Copernicus;

— дослідження внутрішніх причин та сучасних освітніх практик у сфері боротьби з плагіатом для вироблення на цій основі відповідних політик, інструкцій, керівництв;

— інтеграція в освітні програми університетів на рівні бакалаврату та магістратури окремих навчальних блоків у частині академічної доброчесності, зокрема тих, що стосуються сучасних стандартів академічного письма;

— інтеграція до національних проектів, що сприяють впровадженню та підтримці політик з академічної доброчесності;

— загальна популяризація культури боротьби з плагіатом.

Таким чином, забезпечення принципів академічної доброчесності під час надання освітніх послуг є запорукою успішної діяльності закладу вищої освіти. Дотримання вищевказаних заходів буде сприяти зростанню рейтингу закладів вищої освіти через чесний та відповідальний підхід до наукової та освітньої діяльності.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова — Київ; Таксон, 2016. — 237 с.

2. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми [Електронний доступ] — Режим доступу: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/09/Методичні-рекомендації_для-експертів.pdf.

3. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів. Центр академічної доброчесності [Електронний доступ] — Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0ByePGdGpHh6Wb3Qzc2F3ODBuZWm/view>.

4. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/2018/10/25/recomendatsii.pdf>.

5. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII. Стаття 42. Академічна доброчесність. — Режим доступу: <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.

Федина Б. І.,
канд. техн. наук, доцент кафедри автоматизації та комп'ютерних технологій
Українська академія друкарства

ЗАПОБІГАННЯ ПРОЯВАМ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Питання академічної доброчесності дуже актуальне в сучасному освітньому та науковому просторі України. Адже неприйнятними є ситуації, коли студенти замовляють дипломні та курсові роботи, списують на іспитах, використовують чужі результати наукових робіт без належного цитування першоджерела, коли науковці включають до авторів досліджень сторонніх осіб, підтасовують експериментальні результати на основі чужих даних. Дуже часто викладачам доводиться перечитувати однотипні студентські наукові роботи, нашвидкуруч скопійовані, наприклад, з веб-сайтів та інших Інтернет-ресурсів, які видаються за власну роботу. Абсолютно неприпустимо, що запозичення чужих робіт шляхом привласнення авторства, тобто плагіат, стає звичним явищем у суспільстві [1, с. 34].

Слово «плагіат» первісно походить від латинського слова *plagiatus* – «викрадений» [2, с. 137]. У глосарії сайту plagiarism.org вміщено таку дефініцію:

«Плагіат — це відтворення або привласнення чужої роботи без посилання на джерело; видавання чужої роботи за власну» [3]. Таке ж визначення плагіату подає й сайт Міжнародного центру академічної доброчесності (International Center for Academic Integrity): «використання чужої роботи чи ідеї, видаючи їх за власні» [4].

Плагіат має різні форми: точне відтворення чужого тексту й видавання його за свій; використання значної частини тексту одного джерела без змін; зміна ключових фраз і слів; перефразування матеріалів кількох джерел та упорядкування їх так, щоб текст виглядав цілісним; дублювання автором власних результатів (самоплагіат); бездоганне поєднання цитованих джерел і скопійованих абзаців без посилання; змішування скопійованих матеріалів із кількох джерел.

Одним з різновидів плагіату є академічний плагіат, а його основна ознака — функціонування в академічній, тобто науково-освітній сфері.

Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», академічний плагіат — це «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства», без належного оформлення посилань [5].

Академічний плагіат може стосуватися текстів, рисунків, математичних моделей, виразів та перетворень, програмних кодів тощо. Його джерелами можуть бути книжки, статті, брошури, патенти, тези, рукописи, веб-сайти та інші Інтернет-ресурси, роздаткові матеріали для студентів, роботи інших студентів та ін. Він порушує права інтелектуальної власності у науковій сфері, тобто етичні норми академічної спільноти [6].

З 2016 року Американськими Радами з міжнародної освіти за сприяння Міністерства освіти і науки України та підтримки Посольства США в Україні, реалізується проект сприяння академічній доброчесності (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project — SAIUP). Він має на меті застосовувати спільний

досвід США і України для розробки та втілення чотирирічного плану заходів, зміст яких полягає в орієнтації та навчанні студентів, викладачів та адміністраторів навчальних закладів України практичної цінності і важливості академічної доброчесності, наданні ресурсів і плану дій задля їхнього тісного залучення до зміцнення академічної доброчесності в освітньому середовищі.

4 квітня 2018 р. відбулося підписання меморандуму між Міністерством освіти і науки України та компанією Unicheck. Його мета — сприяння академічній доброчесності, застосування сучасних технологічних програмних продуктів для освіти, використання антиплагіатних систем у закладах вищої освіти (ЗВО) та підвищення якості освіти в цілому. Меморандумом передбачено підготовку спільних навчальних матеріалів у сфері академічної доброчесності та розробку пропозицій щодо нормативно-правового забезпечення, а також проведення спільних публічних заходів з питань академічної доброчесності.

У рамках цього меморандуму Українська академія друкарства уклала договір про співпрацю з компанією «Антиплагіат» і отримала на найближчі 7 років безкоштовний доступ до сучасного сервісу перевірки наукових робіт на плагіат – Unicheck (<https://unicheck.com/>). Використання сервісу забезпечує безкоштовну системну перевірку дисертаційних робіт, наукових публікацій, магістерських наукових та бакалаврських робіт на ознаки плагіату, а також проведення безкоштовних тренінгів або онлайн-тренінгів по роботі із системою.

У жовтні 2018 року ЗВО отримали «Рекомендації з академічної доброчесності», а також «Розширений глосарій термінів та понять із академічної доброчесності». Ці матеріали було розроблено в межах Проекту сприяння академічної доброчесності в Україні – SAIUP [7].

Одним із інструментів дотримання академічної чесності серед представників академічної спільноти є Кодекс честі, який приймають ЗВО. Кодекс честі – це документ, який встановлює загальні моральні принципи та правила етичної поведінки осіб, що працюють і навчаються у ЗВО, а також санкції за його

порушення. Тобто працівники і студенти безпосередньо приймають участь у встановленні норм кодексу, та слідкують за їх виконанням.

В українському законодавстві плагіат вважається одним з проявів порушення авторського права. За використання плагіату передбачено цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Виявлення академічної недоброчесності є складною справою, тому необхідно формувати нові підходи до проведення наукової та академічної діяльності серед представників академічної спільноти. Ми повинні долучитися до розробки та дотримання Кодексів честі, роз'яснювати студентам, що таке плагіат, запроваджувати курси з академічного письма, виховувати академічну культуру, а у статутах ЗВО – чіткіше прописати механізми протидії та запобігання плагіату.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Троцька В. Запобігання та виявлення плагіату у вищій освіті (за матеріалами досліджень у ЄС та Україні) // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2016. — № 5. — С. 29-38. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpiv_2016_5_4.

2. Рижко О. Поняття, види, класифікації плагіату // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника. — 2016. — № 8. — С. 134-150. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/lnnbyivs_2016_8_12.

3. Glossary [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.plagiarism.org/plagiarism-101/glossary/>.

4. Why Integrity? International Center for Academic Integrity [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.academicintegrity.org/icaei/integrity-1.php>.

5. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII // База даних «Законодавство України» / ВР України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

6. Бахрушин В. Академічний плагіат і самоплагіат в науці та вищій освіті: нормативна база і світовий досвід [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

<http://education-ua.org/ua/articles/1128-akademichnij-plagiat-i-samoplagiat-v-nautsi-ta-vishchij-osviti-normativna-baza-i-svitovij-dosvid>.

7. Як підтримати академічну доброчесність в університеті – МОН надіслало вишам відповідні рекомендації та глосарій [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/yak-pidtrimati-akademichnu-dobrochesnist-v-universiteti-mon-rozrobilo-ta-nadislalo-na-zvo-rekomendaciyi-z-akademichnoyi-dobrochesnosti/>.

Фролова Н. В.,
*керівник мистецького гуртка, дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №37
«Ластівка» комбінованого типу, м. Кропивницький*

**ІМПЛІМЕНТАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДУХОВНОСТІ НА КАФЕДРІ
ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ ТА РЕДАГУВАННЯ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Академічна доброчесність — поняття широке, воно включає в себе духовні засади, етичні та моральні принципи, якими повинні керуватися усі учасники академічного середовища під час здійснення освітнього процесу [2, с. 1]. Академічна духовність і академічна доброчесність — поняття зовсім не тотожні, але однаково важливі у навчанні сучасного студента.

Згідно ЗУ «Про освіту», дотримання академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу передбачає:

- Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;
- Дотримання норм законодавства про авторське право;

— Контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти.

У свою чергу, здобувачі освіти, тобто учні і студенти, зобов'язані самостійно виконувати поставлені завдання, посилаючись на джерела інформації, не порушувати авторські права.

На кафедрі видавничої справи та редагування Центрально-українського педагогічного університету імені Володимира Винниченка у рамках дисципліни «Основи наукових досліджень» цій темі приділено багато часу. Старший викладач кафедри, кандидат філологічних наук Пикалюк Р. В. постійно нагадує студентській молоді принципи академічної доброчесності задля виховання гарних кваліфікованих кадрів. Адже повноцінний журналіст і редактор має бути людиною духовною, орієнтуватися в сучасних реаліях і часто фейкових новинах. Досвідчене око викладача відразу помічає компіляцію у студентських роботах, порушення єдиного стилю викладу, що часто вказує на те, що робота скачана з мережі.

Окремою темою у сфері академічної духовності є бакалаврські роботи студентів кафедри. Цінності, які вони транслиують у своїх проєктах, створених виданнях та інформаційних сайтах, заслуговують окремого дослідження. Наприклад, бакалаврська робота Надії Фролової — електронна хрестоматія постмодерної прози. Ця збірка сучасних українських прозаїків буде корисна не тільки викладачам і студентам, а й пересічним українцям, адже демонструє сучасні тенденції літератури, є здобутком цілого покоління письменників. Юлія Овчиннікова у своєму бакалаврському проєкті особливу увагу приділила дитячому сегменту літератури. Її збірка має назву «Життя прекрасне» — це повноцінне перекладне дитяче видання польських письменників. Олена Гурмач створила повноцінний новинний сайт міста Кропивницького, де головними принципами подачі інформації є актуальність, важливість і достовірність.

Ліна Костенко у своїй праці «Гуманітарна аура нації» стверджує, що «блюзнірство говорити про те, що духовне життя залежить від економіки та добробуту, коли перед очима долі замучених, переслідуваних репресованих українських письменників». [1, с. 4].

Від чого ж тоді залежить академічна духовність? Дуже просто – від самої людини, її цінностей, виховання, менталітету. А ще від оточення. Ось чому так важливо студентській молоді прищеплювати порядність, чистоту у професії, навчання академічному письму, принципів наукової етики, пояснювати важливість правильного цитування.

Ні для кого не секрет, що багато наукових робіт є компіляцією, гірше — просто крадіжка ідей та плагіат. Грішать цим і студенти. Тому викладачам кафедри видавничої справи та редагування важливо дотримуватися принципів академічної доброчесності, перевіряти студентів на предмет компіляції, запозичень, крадіжки текстів з всесвітньої мережі Інтернет. Наразі ще викладачі не користуються програмними антиплагіатними засобами. За словами викладача кафедри видавничої справи та редагування Баранюка О. Ф., зараз лише розробляються відповідні положення, щоб впровадити сучасні технології для перевірки робіт недобросовісних студентів.

Враховуючи сучасні тенденції у сфері академічної духовності, можемо зробити такі висновки: порядність і чесність у професії закладаються ще у шкільному та студентському періодах. Важливо навчити студента поважати авторські права, дотримуватися правил журналістської етики, правильного цитування, академічного письма. Майбутні журналісти і редактори зобов'язані бути доброчесними, адже завдяки їм і формується інформаційний простір.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ліна Костенко «Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала», Київ: Видавничий дім «Києво — Могилянська академія», 2005. — 2 с.

2. Леся Касіяненко Академічна доброчесність як пріоритет [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/news/2018/16-02-01>.

3. Закон України «Про освіту» ст. 36 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://aphd.ua/shcho-take-akademichna-dobrochesnist/>.

*Шабельник Т. В.,
д-р. екон. наук., доцент,
завідувач кафедри математичних методів та системного аналізу
Маріупольський державний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ АКАДЕМІЧНОГО ПЛАГІАТУ В ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБОТАХ НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВОГО СТУПЕНЮ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ ТА ДОКТОРА НАУК В УКРАЇНІ

В умовах приєднання України до Болонського процесу у вітчизняну систему вищої освіти впроваджено третій цикл підготовки, який відповідає вимогам Єдиного європейського освітнього простору і завершується присудженням ступеня «доктора філософії». В Польщі та Німеччині, як і в Україні, існує ще й ступень «доктор наук». У зв'язку з цим питання якості освіти та наукових досліджень стає важливою вимогою для визнання українських закладів вищої освіти на європейському та світовому рівнях.

В Україні на виконання Закону «Про вищу освіту» від 01.07.2014р. №1556-VII [1] набув чинності наказ №758 від 14 липня 2015р. «Про оприлюднення дисертацій та відгуків офіційних опонентів» [2], дія якого направлена на боротьбу з плагіатом та виявлення академічної доброчесності.

Згідно цього наказу на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти або науковій установі, спеціалізована вчена рада якого прийняла дисертацію до

розгляду, розміщуються в режимі читання примірник дисертації, відгуки офіційних опонентів та автореферат дисертаційної роботи в електронному виді [2]. Винятком є дисертаційні роботи, які містять державну таємницю або інформацію службового характеру.

Виявлення академічного плагіату у захищеній дисертації є підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради про присудження наукового ступеня, науковий керівник (консультант), офіційні опоненти, які надали позитивні висновки про наукову роботу, та голова відповідної спеціалізованої вченої ради позбавляються права брати участь у роботі спеціалізованих вчених рад строком на два роки, а вищий навчальний заклад (наукова установа) позбавляється акредитації відповідної постійно діючої спеціалізованої вченої ради та права створювати разові спеціалізовані вчені ради строком на один рік [2].

Дисертаційні роботи на здобуття наукового ступеню доктора філософії та доктора наук зберігаються в Українському інституті науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ), що дає змогу українським закладам вищої освіти виконувати їх перевірку на плагіат з використанням відповідного програмного забезпечення.

В Україні на сьогодні для перевірки дисертаційних робіт використовується онлайн-сервіс «Unicheck». Основною метою діяльності Unicheck Україна є підвищення якості освіти та академічної мотивації науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти через впровадження принципів академічної доброчесності.

Так, у квітні 2018р. між Unicheck Україна та Міністерством освіти і науки України укладено Меморандум, згідно якого українські заклади вищої освіти мають можливість використовувати цей сервіс на безкоштовній основі терміном у сім років.

Серед вагомих переваг сервісу «Unicheck» можна виділити перевірку текстових документів на наявність запозичених частин тексту та цитат з відкритих

джерел в мережі Internet або внутрішній базі закладу вищої освіти та ресурсів бібліотеки, генерування інформативного звіту про перевірку текстів у різних форматах (PDF, DOC, DOCX, ODT, RTF, TXT, HTML, ZIP), інтегрування з навчальними системами: LMS-Learning Management Systems, Moodle, Canvas, Sakai, Blackboard. Сервіс в автоматичному режимі визначає цитування наукової літератури, законів та методичних фраз, які не являються плагіатом.

Але поряд з перевагами сервіс «Unicheck» має і недоліки, що виявляються у неможливості індексування всього електронного текстового контенту та платних ресурсів, і тому висновок сервісу не може замінити експертних висновків спеціалізованих вчених рад.

У лютому 2019р. Міністерство освіти і науки України заключило Меморандум з польською компанією Plagiat.pl, яка також реалізує принципи запобігання плагіату в освітньому та науковому середовищі. Цей захід дає можливість українським закладам вищої освіти використовувати систему безкоштовно на протязі п'яти років. Перевагою цього сервісу є те, що мається можливість перевіряти тексти, які виконані різними мовами.

Використання цього сервісу українськими закладами вищої освіти є добровільним і реалізується у вигляді певної угоди між закладом та польською компанією Plagiat.pl. При отриманні доступу до репозитарія закладу вищої освіти компанія Plagiat.pl гарантує недопущення копіювання і використання його змісту у комерційних цілях.

Отже для підвищення якості запобігання та виявлення академічного плагіату в дисертаційних роботах на здобуття наукового ступеня доктора філософії та доктора наук в Україні важливим завданням стає створення умов для ефективного та своєчасного доступу закладів вищої освіти до сучасного інструментарію та відповідних баз даних.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України від 01.07.2014 №1556-VII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T141556.html. (дата звернення 20.09.2019).
2. Про оприлюднення дисертацій та відгуків офіційних опонентів. Наказ МОН №758 від 14.07.15 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/47536/. (дата звернення 20.09.2019).

*Шиндерук С. О.,
канд. техн. наук, доцент кафедри фізики
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. [1, с.1] Звісно, принципи академічної доброчесності поширюються не тільки на освітні заклади, а й на науково-дослідницькі.

Безумовно ми найчастіше стикаємося з академічним плагіатом при написанні наукових статей, науково-методичних праць, але є і промисловий плагіат, політичний, економічний, плагіат інтелектуальної власності і т.п.

Реалізація принципів академічної доброчесності асоціюється нами здебільшого з контролем за їх виконанням, а ми хотіли б розглянути інший важіль

впливу на наукове та просвітнє середовище. Особисто дієвим цей важіль може бути для країн, що розвиваються, зокрема, для України.

Не викликає сумнівів, що будь-яка країна, в тому числі й слаборозвинена, не може самовільно користуватися надбаннями науки високорозвинених країн. Але сама високорозвинена країна може доброчинно надати наукову гуманітарну допомогу слаборозвиненій або безкоштовно, або з суттєвими знижками. Це можна було б робити, наприклад, за умови разового використання розробки (із заборонаю тиражування).

Вищесказане стосується і допомоги в освіті. Це може бути стажування викладачів за різноманітними грандами, надання окремих програм-курсів з різних дисциплін різним навчальним закладам.

Як приклад наукової доброчесності можна навести наступне.

Німецька федеральна земля Баварія відкрила масштабний освітній онлайн-проект, який називається «Virtuelle Hochschule Bayern» («Віртуальний університет Баварії»). Про це повідомляє DW [2, с.1].

У цьому проекті беруть участь три десятки баварських вишів. Серед них такі титуловані, як Мюнхенський технічний університет і Мюнхенський університет Людвіга-Максиміліана, а також менш відомі заклади, наприклад, університет Регенсбурга, вищі школи Аугсбурга, Кобурга, Інгольштадта, Кемптена.

На спеціальній платформі в Інтернеті професори цих вузів розміщують свої лекції і семінари – німецькою або англійською мовами. Таким чином, всі без винятку і абсолютно безкоштовно можуть повчитися у німецьких професорів, причому не залишаючи своїх домівок.

До цього часу лекції та курси були доступні тільки учням баварських вишів. Новий проект «Openvhb» відкритий для всіх, хто хоче підтягнути німецьку, удосконалювати свої знання в конкретній галузі, зорієнтуватися з вибором професії.

Тут немає вимог до абітурієнтів. І взагалі не обов'язково бути студентом, щоб їх відвідувати. Все абсолютно безкоштовно і доступно для кожного. Тут немає залікових балів, зате можна отримати свідоцтво про відвідування курсу – після проходження онлайн-тестів.

Зараз на цій платформі Інтернету — близько п'яти десятків таких веб-курсів для всіх, але пропозиція буде розширюватися. Тематика охоплює найрізноманітніші галузі науки: від онлайн-маркетингу та фінансового менеджменту до мікробіології, генетики та ортопедії. Тут вчать, як убезпечити себе в соцмережах, зробити свій будинок розумним, говорити харизматично, справлятися зі стресом і управляти майбутнім. Знайшлося місце і таким модним явищам, як «Інтернет речей», «Промисловість 4.0» і навіть діджеїнг.

Деякі курси можуть бути особливо корисними для іноземців — тих, хто планує так чи інакше пов'язати своє життя з Німеччиною. «Німецький як друга іноземна», «Правопис: основні компетенції», «Навчання в Німеччині. Введення в німецьке академічне життя» — теж в програмі. Все — для самостійного освоєння: супровід тьютора цим форматом не передбачено.

Заняття проводяться німецькою або англійською мовами — це заздалегідь вказано. До кожного курсу додається коротка анотація з описом цілей, програми та цільової аудиторії. Є і конкретна інформація про викладачів. Якщо курс підходить, слід зареєструватися [2, с.1].

Закінчуючи, хотілося додати, що чим більше буде розвинена академічна доброчесність в сенсі не тільки відстеження порушень та притягання до відповідальності порушників, але й в сенсі допомоги в навчанні, участі у грандах, знижок за публікацію в журналах, які входять до науково-метричних баз даних, стажуванні студентів, викладачів, науковців, тим більше буде в них бажання створювати щось своє, конкурентоспроможне.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Законодавство України. Закон України. Стаття 42. Академічна доброчесність. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>.
2. Бавария открыла бесплатный виртуальный университет для всех. [Электронный ресурс]. — Режим доступу: <https://bykvu.com/bukvy/124474-bavariya-otkryla-besplatnyj-virtualnyj-universitet-dlya-vsekh>.

*Шуфнарович М. А.,
канд. тех. наук, доцент кафедри медичної інформатики,
медичної та біологічної фізики
Івано-Франківський національний медичний університет*

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Дотримання принципів академічної доброчесності в українських вузах на сьогодні є особливо важливим питанням розвитку сучасного вузу і слідуванню міжнародному рівню освіти, що пов'язане з підвищенням якості вищої освіти, підняттям рейтингу вузу серед численної кількості закладів освіти, вихід на європейський та світовий рівень, зростання конкурентоспроможності випускників вузу на ринку праці [1].

З метою запобігання плагіату в наукових, науково-методичних та навчальних працях науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету та студентів, виявлення форм плагіату, методів запобігання його

поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також формалізації можливих наслідків його вчинення у межах університету наказом ректора ІФНМУ №1225-д від 7.12.2015 р. було створено комісію з виявлення та запобігання академічного плагіату в університеті для забезпечення виконання Положення «Про виявлення та запобігання академічного плагіату в університеті».

Дане Положення є складовою системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності вузу та якості вищої освіти, яке спрямоване на формування академічної етики та поваги до інтелектуальних надбань і покликане сприяти впровадженню практики належного цитування через визначення поняття та форм плагіату, методів запобігання його поширенню, процедури розгляду та фіксування фактів плагіату, а також формалізації можливих наслідків його вчинення у межах університету. Положення включає процедури та заходи [2, ст.3]:

- а) із формування етосу, який не сприймає академічну нечесність;
- б) створення умов, що унеможливлюють академічний плагіат;
- в) виявлення академічного плагіату в наукових статтях, монографіях, дисертаціях, підручниках, навчальних виданнях;
- г) притягнення до відповідальності за академічний плагіат.

Положення розповсюджується на наукові та навчальні праці науково-педагогічних, наукових та інших працівників університету, магістрів, клінічних ординаторів, резидентів, докторантів, аспірантів, осіб, прикріплених до університету з метою здобуття ступеня магістра, доктора філософії, доктора наук та студентів.

Попередження плагіату в академічному середовищі університету здійснює науковий відділ університету шляхом проведення комплексу профілактичних заходів, які полягають в [2, ст.4]:

— інформуванні здобувачів вищої освіти, викладачів і науковців про необхідність дотримання правил академічної етики та підвищення відповідальності за дотриманням норм цитування;

— організації бібліотекою та відділом інформаційно-аналітичного забезпечення заходів з популяризації основ інформаційної культури;

— формуванні завдань для навчальних робіт з використанням педагогічних інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання;

— щорічному проведенні для докторантів і аспірантів лекцій з питань наукової етики та недопущення академічного плагіату;

— ознайомленні студентів із цим Положенням через офіційний Web-сайт університету;

— ознайомленні здобувачів вищої освіти, викладачів та науковців із цим Положенням через офіційний Web-сайт університету.

Перевірці на академічний плагіат підлягають [2, ст.5]:

— навчальні (курсів роботи (проекти), реферати тощо) та кваліфікаційні роботи здобувачів вищої освіти ступенів «бакалавр», «спеціаліст», «магістр», науково-методичні праці (підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій), монографії та інші роботи, що вимагають рекомендації Вченої ради університету до видання, а також дистанційні курси;

— рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів заходів наукового, науково-технічного і науково-методичного спрямування (конференцій, семінарів, з'їздів, конгресів);

— дисертаційні роботи і автореферати на етапі представлення матеріалів робіт до апробації та для розгляду спеціалізованою радою, редакційною колегією або кафедрою.

Безпосередню перевірку здійснює Комісія з виявлення та запобігання академічного плагіату в університеті при науковому відділі. Перевірка проводиться згідно інструкції за допомогою одного або декількох програмно-технічних засобів з визначенням унікальності роботи. При цьому

використовується така орієнтовна шкала (у відсотках до загального об'єму матеріалу):

- висока унікальність – 90-100%, робота допускається до захисту або (та) опублікування;

- середня унікальність – 70-89,9%, робота допускається до захисту або (та) опублікування;

- низька унікальність – 51-69,9%, робота потребує доопрацювання та повторної перевірки;

- дуже низька унікальність – 50,9% і нижче, робота відхиляється без права подальшого розгляду.

Для підвищення об'єктивності перевірки унікальності роботи застосовується принаймні дві програми пошуку і виявлення плагіату. Залежно від поставленого завдання (перевірка тексту, таблиць, рисунків тощо) особа, яка здійснює перевірку, самостійно обирає програму, функціональні можливості якої в максимальній мірі задовольняють поставленому завданню. Перелік програм пошуку і виявлення плагіату визначається Додатком 3 цього Положення [2]. Результати перевірки на академічний плагіат оформлюються експертним висновком про перевірку на наявність академічного плагіату з подальшим допуском матеріалів до друку (захисту), відправку матеріалів на доопрацювання або відхилення без права подальшого розгляду.

Особа, яка виявила академічний плагіат (компіляцію) у творах, що є науковими роботами (монографія, підручник, навчальний посібник, стаття, тези, препринт, дисертація) службовою запискою повідомляє про це проректора з наукової роботи в університеті. Викладач, який виявив академічний плагіат (компіляцію) у творах студентів (стаття, тези, препринт, магістерська (бакалаврська) робота, курсова робота, реферат, есе, тощо) попереджає про це автора, а у разі його незгоди – інформує службовою запискою завідувача своєї кафедри [2, ст.6].

Кожен сучасний вуз України, який зацікавлений сучасним рівнем свого розвитку та здатністю отримати прихильність своєї якісної студентської аудиторії повинен рухатися в ногу з принципами доброчесності, як в своїй науковій так і педагогічній діяльності. Дані принципи були поставлені в основу формування культури академічної доброчесності в сфері освіти на рівні державної політики відповідно до Закону України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» ст. 42 [3].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

2. Положення про виявлення та запобігання академічного плагіату в університеті [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.ifnmu.edu.ua/images/diyalnist_universitetu/naukova_robota/komisiya_plagiatu/Pologennya.pdf.

3. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Рада України (ВВР). — 2017. — № 38-39. — с. 380. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

**ОПУБЛІКОВАНІ ТЕЗИ ТА ЕСЕ, А ТАКОЖ РОЗМІЩЕНІ НА ВЕБ-
СТОРІНКАХ МАТЕРІАЛИ НАДАЮТЬСЯ НА ІСНУЮЧИХ УМОВАХ І В
НАЯВНІЙ ФОРМІ**

Організатори Стажування не гарантують, що веб-сторінки будуть доступні постійно і вільні від помилок. Організатори Стажування не несуть відповідальності за будь-які прямі, непрямі, фактичні чи побічні збитки, упущену вигоду, тимчасове припинення діяльності, що виникло в результаті неправомірного використання опублікованих матеріалів, у тому числі і у випадку, коли Організатори Стажування були поінформовані про можливість таких збитків.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Організатори Стажування не здійснюють і не можуть здійснювати перевірку інформації, даних, викладених авторами в тезах, есе і не несуть відповідальності за зміст такої інформації. В разі порушення авторами прав інших осіб, Організатори Стажування має право у будь-який час на свій розсуд видалити публікацію.